

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ-ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕ.Λ.

Τ.Θ.Δ.Δ.

20 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021

Για την εκπόνηση του εκπαιδευτικού υλικού συνεργάστηκαν στο πλαίσιο της Τ.Θ.Δ.Δ. οι παρακάτω φιλόλογοι - μέλη της Επιστημονικής Ομάδας για το γνωστικό αντικείμενο της Α.Ε.Γ.Γ. Α΄ Λυκείου (ΚΩΔ. ΟΠΣ 5070818):

Αμπελάς Ιωάννης-Παναγιώτης (συντονιστής), Γεωργίου Ελένη, Καραμπογιά Αθηνά, Καρβελά Ελένη, Κατσούγκρη Παρασκευή, Κυριακάκη Δέσποινα, Παπασιμίπας Γεώργιος, Σγαντζούρη Παναγιώτα, Σεράνης Παναγιώτης, Συμεωνίδης Βασίλειος και Φασατάκη Παγώνα.

ΤΘΔΔ

20 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΑΕΓΓ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ-ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΛ

Περιεχόμενα

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 71-72.2	5
1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου, <i>Ίστορίαι</i> , 3, 71-72.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	8
2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 71-72	11
2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 71-72 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	14
3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 73-74.2	17
3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 73-74.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	20
4ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 74	23
4ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 74 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	26
5ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 74.3-75.4.1	29
5ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 74.3-75.4.1 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	32
6ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 75.2-75.5	35
6ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 75.2-75.5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	38
7ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 81.2-81.4	41
7ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 81.2-81.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	44
8ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 81.3-81.5	47
8ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου <i>Ίστορίαι</i> , 3, 81.3-81.5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	50
9ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§1-2	53
9ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§1-2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	56
10ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§3-4	59
10ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§3-4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	62
11ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§16-19	65
11ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§16-19 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	68
12ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§20-22	71
12ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§20-22 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	74
13ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§20-23	77
13ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.2.§20-23 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	80
14ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος <i>Έλληνικά</i> , 2.3.§50-51	83

14ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§50-51 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	87
15ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§51-52.....	91
15ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§51-52 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	94
16ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§52-55.3.....	97
16ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§52-55.3 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	100
17ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§55.3-56.....	103
17ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§55.3-56 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	106
18ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§18-19.....	109
18ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§18-19 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	112
19ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§19-20.....	115
19ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§19-20 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	118
20ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§22-23.....	122
20ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§22-23 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	126

Οι προτεινόμενες απαντήσεις στις ερμηνευτικές παρατηρήσεις είναι ενδεικτικές. Αξιοποιούνται κατά κύριο λόγο τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου, καθώς και οι κειμενικές αναφορές. Τόσο οι παρατηρήσεις όσο και οι απαντήσεις λαμβάνουν υπόψη τις επικαιροποιημένες οδηγίες του ΙΕΠ για τα σχολικά έτη 2020-21, 2021-22.

* **Σημείωση:** Μικρές αποκλίσεις από τις αναρτηθείσες ενδεικτικές απαντήσεις στην πλατφόρμα της Τ.Θ.Δ.Δ. οι οποίες αφορούν τη χρήση της μεταγλώσσας του συντακτικού και τη μορφοποίηση, οφείλονται στη ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου αρχείου με κοινές διατυπώσεις και κοινή μορφοποίηση.

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορίαι*, 3, 71-72.2**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἶη καὶ ἤκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾷ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλεόν πολέμιον ἡγεῖσθαι. Ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθύς πρέσβεις περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μὴ τις ἐπιστροφή γένηται. Ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὄσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Δράσαντες δὲ τοῦτο ... μὴ τις ἐπιστροφή γένηται».

Μονάδες 30

2. «Δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους... καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην»: Ποια ἀπόφαση πήρε ἡ συνέλευση τῶν Κερκυραίων με πρωτοβουλία τῶν ολιγαρχικῶν καὶ κάτω ἀπὸ ποιες συνθήκες; (μονάδες 6) Να σχολιάσετε τὴν ἀντιφατικότητα τῶν ἐνεργειῶν ἀξιοποιώντας στοιχεῖα τοῦ κειμένου. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

3. «Ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὄσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν.»: Πῶς ἀντέδρασαν οἱ Ἀθηναῖοι στὴν ἀφίξη τῆς πρεσβείας, ποὺ ἐστεῖλαν οἱ Κερκυραῖοι ολιγαρχικοὶ στὴν Αθήνα; (μονάδες 4) Να κρίνετε τὶς ἐνεργειές τοὺς, λαμβάνοντας ὑπόψη ἀφενὸς τὴν σημασία τοῦ θεσμοῦ τῆς πρεσβείας στὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀφετέρου τὶς συγκεκριμένες ἱστορικές συνθήκες. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

4. Ἐφασαν τότε ἓνα ἀθηναϊκὸ κ' ἓνα κορινθιακὸ καράβι με πρέσβεις τὸ καθένα. Ἐγινε δημοσία συζήτηση καὶ, μετὰ ἀπὸ ψηφοφορία, οἱ Κερκυραῖοι ἀποφάσισαν νὰ μείνουν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων σύμφωνα με τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἀλλὰ νὰ διατηροῦν, ὡς καὶ πρὶν, φιλικές σχέσεις με τοὺς Πελοποννησίους. Ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατικῶν ἦταν τότε ὁ Πειθίας, πρόξενος τῶν Ἀθηναίων. Οἱ πρῶην ἀιχμάλωτοι, φίλοι τῶν Κορινθίων, τοῦ

έκαναν μήνυση με την κατηγορία ότι θέλει να υποδουλώσει την Κέρκυρα στους Αθηναίους. Ο Πειθίας αθώωθηκε κ' έκανε μήνυση εναντίον πέντε απ' τους πλουσιότερους αντιπάλους του με την κατηγορία ότι για να στηρίζουν τα κλήματά τους, έκοβαν βέργες από τους ιερούς περιβόλους του Διός και του Αλκίνου. **Θουκυδίδου Ιστορία, 3, 70.2-70.4** [μτφ. Άγγελος Βλάχος].

Αξιοποιώντας αναφορές και από τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να εξηγήσετε πώς η Αθήνα και η Σπάρτη παρεμβαίνουν στα εσωτερικά της Κέρκυρας δημιουργώντας κάθε φορά νέα δεδομένα.

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ομόρριζη λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **κλήση, ναυτικό, πομπή, πειθώ, σχέση.**

Μονάδες 10

6. α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: (μονάδες 5)

βέλτιστα: στην ίδια πτώση στον συγκριτικό αριθμό

νηί: στην ονομαστική πτώση στον πληθυντικό αριθμό

πλέον: στην ίδια πτώση στον υπερθετικό βαθμό

πεπραγμένων: στην ονομαστική πτώση στον πληθυντικό αριθμό στο ίδιο γένος

πείσοντας: στη δοτική πτώση στον ενικό αριθμό

β. Στον ακόλουθο πίνακα να αναγνωριστούν από γραμματική άποψη (πρόσωπο, αριθμός, έγκλιση, χρόνος, φωνή) οι εξής ρηματικοί τύποι: **είπον, είη, ξυνέφερε, γένηται, ένίκησαν.**

(μονάδες 5)

ρημ. τύπος	πρόσωπο	αριθμός	έγκλιση	χρόνος	φωνή	ρήμα
είπον						
είη						
ξυνέφερε						
γένηται						

ένίκησαν						
-----------------	--	--	--	--	--	--

Μονάδες 10

7. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου (μονάδες 5):

ταῦτα:	είναι	στ.....
πολέμιον:	είναι	στ
πράσσειν:	είναι	στ
τῶν Κερκυραίων:	είναι	στ
τριήρους:	είναι	στ

- β. «*Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθύς πρέσβεις περὶ τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μὴδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μὴ τις ἐπιστροφή γένηται*»: Στο απόσπασμα περιγράφονται οι επιμέρους στόχοι της αποστολής πρεσβείας από τους Κερκυραίους ολιγαρχικούς στην Αθήνα, καθώς και ο τελικός σκοπός της. Με ποιες διαφορετικές γλωσσικές επιλογές εκφράζονται τα παραπάνω; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να αντιστοιχίσετε το όνομα του κάθε ιστορικού της Στήλης Α με τις ορθές αναφορές της Στήλης Β.

A	B
1. Ο Θουκυδίδης 2. Ο Ξενοφώντας	α. πίστευε στη μεγάλη αξία του Περικλή. β. δέχτηκε επίδραση από τον Αγησίλαο. γ. τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή δεν μπόρεσε να σώσει την Αμφίπολη, μια πόλη με ιδιαίτερη σημασία για την Αθήνα. δ. τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή ακολούθησε τον Σπαρτιατικό στρατό στη μάχη της Κορώνειας. ε. συμμετείχε σε εκστρατεία εναντίον του Πέρση βασιλιά.

Μονάδες 10

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου, *Ίστορίαι*, 3. 71-72.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Ύστερα από αυτή την πράξη τους συγκάλεσαν τον Κερκυραϊκό λαό και είπαν πως ό,τι έγινε ήταν το καλύτερο και πως ελάχιστα πια κινδύνευαν να υποδουλωθούν στους Αθηναίους, και ότι από τώρα κι έπειτα να κάθονται ήσυχοι και να μη δέχονται κανέναν από τους εμπολέμους παρά μόνο εάν έρχεται με ένα πλοίο, τα περισσότερα από ένα να τα θεωρούν εχθρικά. Αυτά είπαν και ανάγκασαν το λαό να επικυρώσει την πρότασή τους. Στέλνουν επίσης αμέσως πρέσβεις και στην Αθήνα για να εκθέσουν τις πρόσφατες ενέργειές τους όπως τους συνέφερε και για να πείσουν τους συμπολίτες τους που είχαν καταφύγει εκεί να μην κάνουν τίποτα που θα έβλαπτε την πατρίδα τους, ώστε να αποφευχθούν τα αντίποινα. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Αφού λοιπόν **έπραξαν** αυτό και αφού **κάλεσαν σε συνέλευση** τους Κερκυραίους, (τους) είπαν ότι αυτά ήταν το καλύτερο και ότι **δεν θα υποδουλώνονταν με κανένα τρόπο πια από τους Αθηναίους, και στο εξής να μη δέχονται ούτε τους μεν ούτε τους δε, παρά μόνο μ' ένα πλοίο (αν εμφανίζονταν) μένοντας ουδέτεροι**, αλλά μεγαλύτερη παρουσία πλοίων να τη θεωρούν εχθρική. Και αφού μίλησαν, ανάγκασαν (τους Κερκυραίους) να **επικυρώσουν** την **πρότασή** τους. Στέλνουν, επίσης, και στην Αθήνα αμέσως πρέσβεις για να **εξηγήσουν** σχετικά με όσα έχουν γίνει πως (τους) συνέφερε και για να πείσουν **αυτούς που είχαν καταφύγει εκεί**, να μην κάνουν καμιά **εχθρική ενέργεια (εναντίον της Κέρκυρας)**, για να μην υπάρξει καμιά **αντεκδίκηση**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Οι ολιγαρχικοί στην Κέρκυρα αμέσως μετά το πραξικόπημα εναντίον των δημοκρατικών συγκαλούν τη συνέλευση. Εξηγούν στα μέλη της συνέλευσης ότι το νέο πολιτικό σκηνικό ήταν προς το συμφέρον όλων και ότι δεν θα υπήρχε έτσι περιθώριο υποδούλωσης του νησιού στην Αθήνα (*εἶπον ὅτι ... ὑπ' Ἀθηναίων*). Γι' αυτό και προτείνουν, όπως και στο παρελθόν, την ουδετερότητα υπό όρους, τόσο προς τους Αθηναίους όσο και προς τους Πελοποννησίους, γεγονός που σήμαινε διάλυση της επιμαχίας με την Αθήνα, όχι όμως και ολοκληρωτική αποκοπή των δεσμών της Κέρκυρας με την υπερδύναμη αυτής της εποχής (*τότε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ... πολέμιον ἡγεῖσθαι*). Στη συνέχεια, οι ολιγαρχικοί εξαναγκάζουν τους Κερκυραίους να επικυρώσουν την πρότασή τους για

ουδετερότητα μέσα σε κλίμα ψυχολογικής βίας και τρομοκρατίας.(μονάδες 6). Η αντιφατικότητα των ενεργειών τους είναι προφανής. Από τη μία, οι ολιγαρχικοί συγκαλούν συνέλευση (*ξυγκαλέσαντες*) και επιχειρηματολογούν υπέρ της πρότασής τους (*εἶπον*) σε μια προσπάθεια να προσδώσουν μία επίφαση δημοκρατικής νομιμότητας στο όλο εγχείρημα, προκειμένου να καθησυχάσουν τους Κερκυραίους μετά τον φόνο των δημοκρατικών. Από την άλλη, δεσμεύουν τη βούληση του δημοκρατικού αυτού οργάνου (*ἤνάγκασαν ἐπικυρῶσαι τὴν γνώμην*) ασκώντας ασφυκτική πίεση με κάθε τρόπο. (μονάδες 4)

3. Οι Αθηναίοι κινούνται ταχύτατα μετά την άφιξη της πρεσβείας των Κερκυραίων στην Αθήνα. Συλλαμβάνουν ως ομήρους τους πρέσβεις, καθώς και τους Κερκυραίους δημοκρατικούς που είχαν καταφύγει αρχικά στη Αθήνα και πείστηκαν από τα λόγια των πρέσβεων. Κατόπιν τους οδηγούν στην Αίγινα (*τούς τε πρέσβεις... κατέθεντο ἐς Αἴγιαν*), για την τύχη των οποίων ο Θουκυδίδης δεν κάνει ξανά λόγο. (μονάδες 4) Η σύλληψη της πρεσβείας είναι μια πράξη ανίερη, αντίθετη σε κάθε κανόνα «διεθνούς δικαίου» της εποχής, αλλά και τον ηθικό νόμο. Οι πρέσβεις θεωρούνταν από όλους πρόσωπα ιερά, σεβαστά και απαραβίαστα. Η βίαιη αντιμετώπισή τους από τους Αθηναίους αποδεικνύει πόσο ο εμφύλιος πόλεμος έχει εξαχρειώσει τα πνεύματα και αλλοιώσει τις θεμελιώδεις και διαχρονικές αξίες μιας κοινωνίας. Ωστόσο, θα μπορούσε σε κάποιο βαθμό, δεδομένων των ιστορικών συνθηκών, να δικαιολογηθεί η αντίδραση των Αθηναίων, καθώς οι πρέσβεις ερχόμενοι στην Αθήνα λειτούργησαν ανάρμοστα επιχειρώντας να μεταπείσουν τους Κερκυραίους δημοκρατικούς που είχαν καταφύγει εκεί. Δεν ενήργησαν δηλαδή στο πλαίσιο του θεσμού της πρεσβείας, αλλά ως υποκινητές στάσης (*ὡς νεωτερίζοντας*). Καθοριστική, επίσης, υπήρξε και η βίαιη, πραξικοπηματική ανατροπή του πολιτεύματος στην Κέρκυρα από τους ολιγαρχικούς, που άλλαξε την εξωτερική πολιτική του νησιού εις βάρος των Αθηναίων. (μονάδες 6)
4. Στα δύο κείμενα (μεταφρασμένο και πρωτότυπο) εντοπίζεται η παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, της Αθήνας και της Σπάρτης στα εσωτερικά μιας μικρότερης δύναμης, της Κέρκυρας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα το μεταφρασμένο κείμενο η άφιξη του αθηναϊκού και του κορινθιακού πλοίου (*Ἐφτασαν τότε... με πρέσβεις το καθένα*) οδηγεί τους Κερκυραίους σε μία εξισοροπητική απόφαση η οποία προβλέπει τη διατήρηση αφενός της συμμαχίας/επιμαχίας με τους Αθηναίους (σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης του 433 π.Χ.), κι αφετέρου των φιλικών σχέσεων με τους Πελοποννησίους

(*Έγινε δημοσία συζήτηση ...με τους Πελοποννησίους*). Είναι φυσικό η ταυτόχρονη άφιξη της αθηναϊκής και σπαρτιατικής πρεσβείας να προκαλεί, πολιτικό αδιέξοδο, και γι' αυτό οι Κερκυραίοι προσπαθούν με την παραπάνω απόφαση να βγουν αλώβητοι από τις συγκρούσεις των ισχυρών. Η προσπάθεια αυτή βέβαια, όπως δείχνουν και τα αιματηρά γεγονότα που ακολουθούν, είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Στη συνέχεια, και σύμφωνα με το πρωτότυπο κείμενο, η εκ νέου άφιξη του κορινθιακού πλοίου και των πρέσβων από τη Σπάρτη στην Κέρκυρα αλλάζει και πάλι τα δεδομένα. Οι ολιγαρχικοί αισθάνονται πιο ασφαλείς, λόγω της παρουσίας των Πελοποννησίων στο νησί, και εκμεταλλευόμενοι την ευκαιρία προβαίνουν σε επίθεση εναντίον των δημοκρατικών και νικούν (*Έν δέ τούτω ...μαχόμενοι ένίκησαν*). Η εμφύλια σύρραξη πλέον γενικεύεται. Η νέα σπαρτιατική αποστολή αποτελεί σαφέστατα αντίδραση της Σπάρτης στις προηγούμενες ενέργειες των Αθηναίων σε ένα σχήμα δράσης - αντίδρασης. Βλέπουμε, λοιπόν, πως η Σπάρτη παρεμβαίνει απροκάλυπτα πια στις πολιτικές εξελίξεις στην Κέρκυρα, καθώς απειλούνται τα συμφέροντά της στο νησί και θέλει να εκκαθαρίσει άμεσα την κατάσταση προς όφελός της μέσω των Κερκυραίων ολιγαρχικών.

5. ξυγκαλέσαντες, νηί, πέμπουσι, ἔπεισαν, ἔχοντες
6. α. βελτίονα/βελτίω, νῆες, πλεῖστον, πεπραγμένα, πείσοντι
β. *εἶπον*: γ πληθυντικό, οριστική, αόριστος β, ενεργητική φωνή, λέγω – *εἶη*: γ ενικό, ευκτική, ενεστώτας, ενεργητική φωνή, εἶμι – *ξυνέφερε*: γ ενικό, οριστική, παρατατικός, ενεργητική φωνή, ξυμφέρω – *γένηται*: γ ενικό, υποτακτική, αόριστος β, μέση φωνή, γίγνομαι – *ένίκησαν*: γ πληθυντικό, οριστική, αόριστος β, ενεργητική φωνή, νικάω-ῶ
7. α. *ταῦτα*: υποκείμενο στο (ρήμα) *εἶη* [απτική σύνταξη], *πολέμιον*: κατηγορούμενο [του αντικειμένου] στο τὸ πλέον, *πράσσειν*: αντικείμενο στη (μετοχή) *πείσοντας* [τελικό απαρέμφατο], *τῶν Κερκυραίων*: ετερόπτωτος προσδιορισμός (γενική διαιρετική) στη (μετοχή) *οἱ ἔχοντες*, *τριήρους*: υποκείμενο στη (μετοχή) *έλθούσης* [γενική απόλυτη]
β. *διδάξοντας-πείσοντας* (τελικές μετοχές) - επιμέρους στόχοι (2 μονάδες) και *ὅπως μή τις ἐπιστροφή γένηται* (δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση) - τελικός σκοπός (3 μονάδες)
8. 1-α, 1-γ, 2-β, 2-δ, 2-ε

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 71-72**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἶη καὶ ἤκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾶ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλεόν πολέμιον ἡγεῖσθαι. Ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθύς πρέσβεις περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μὴ τις ἐπιστροφή γένηται. Ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὄσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. Ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλληγεὶς ἰδρύθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὔτε οἱ πολλοὶ ὥκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Δράσαντες δὲ τοῦτο ... μὴ τις ἐπιστροφή γένηται».

Μονάδες 30

2. Κάτω από ποιες συνθήκες συγκάλεσαν την εκκλησία του δήμου οι ολιγαρχικοί, ποιες αποφάσεις έλαβε αυτή και ποια η σημασία τους για τις εξελίξεις στο νησί της Κέρκυρας;

Μονάδες 10

3. Ποια ήταν η επιδίωξη των Κερκυραίων ολιγαρχικών σχετικά με την αποστολή πρεσβείας στην Αθήνα και ποια ήταν η αντίδραση των Αθηναίων;

Μονάδες 10

4. Σ' αυτές τις ακρότητες έφτασε ο εμφύλιος πόλεμος και προκάλεσε μεγάλη εντύπωση, γιατί ήταν ο πρώτος που έγινε. Αργότερα μπορεί κανείς να πη ότι ολόκληρος ο Ελληνισμός συνταράχτηκε, γιατί παντού σημειώθηκαν εμφύλιοι σπαραγμοί. Οι δημοκρατικοί καλούσαν τους Αθηναίους να τους βοηθήσουν και οι ολιγαρχικοί τους Λακεδαιμονίους. Όσο διαρκούσε η ειρήνη δεν είχαν ούτε πρόφαση, αλλά ούτε την διάθεση να τους καλέσουν για βοήθεια. Με τον πόλεμο, όμως, καθεμιά από τις αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις μπορούσε εύκολα να βρη ευκαιρία να προκαλέση εξωτερική επέμβαση για να

καταστρέψη τους αντιπάλους της και να ενισχυθή η ίδια για ν' ανατρέψη το πολίτευμα.

Θουκυδίδου Ιστορίαι, 3, 82.1 [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Στο παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα ο Θουκυδίδης κάνει μια σειρά από διαπιστώσεις για τον ρόλο των Αθηναίων και των Λακεδαιμονίων κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου. Σε ποιο βαθμό επιβεβαιώνονται αυτές από την ιστορική αφήγηση στο πρωτότυπο κείμενο;

Μονάδες 10

5. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου, να γράψετε ένα **ομόρριζο ουσιαστικό** της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: **εἶη, πείσοντας, ἐπιτίθενται, ξυλλεγείς, εἶχον.**

Μονάδες 10

6. α. «**Ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγείς ἰδρῦθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον**»: Στο παραπάνω απόσπασμα να μεταφέρετε τα πρωτόκλιτα και τα τριτόκλιτα ουσιαστικά στον αντίθετο αριθμό. (μονάδες 5)

β. **Δράσαντες, εἶη, δέχεσθαι, πράσσειν, ἔπεισαν**: Να γράψετε τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. **Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβειων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ**: Στο παραπάνω απόσπασμα να αναγνωρίσετε το είδος των υπογραμμισμένων μετοχών και να δικαιολογήσετε την πτώση τους. (μονάδες 5)

β. **εἶη**: Να γράψετε την πρόταση στην οποία ανήκει το συγκεκριμένο ρήμα και να την αναγνωρίσετε συντακτικά (είδος, εκφορά, συντακτική λειτουργία). (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

Στο έργο του Θουκυδίδη

α. η εξιστόρηση των γεγονότων διακόπτεται στο 411 π.Χ.

β. οι δημηγορίες εκφράζουν τα κίνητρα και τους στόχους των ομιλητών αλλά δεν αποδίδουν τις ιδέες και το ήθος τους.

- γ. είναι βέβαιο ότι ορισμένα τμήματά του έχουν γραφτεί μετά το 404 π.Χ.
- δ. η γλώσσα είναι η λεγόμενη «αρχαία αττική» του 5^{ου} αι. π.Χ.
- ε. η συσσώρευση αιτιολογικών προσδιορισμών φανερώνει την προσπάθεια του ιστορικού να φωτίσει τα αίτια των γεγονότων.

Μονάδες 10

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 71-72 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Ύστερα από αυτή την πράξη τους συγκάλεσαν τον Κερκυραϊκό λαό και είπαν πως ό,τι έγινε ήταν το καλύτερο και πως ελάχιστα πια κινδύνευαν να υποδουλωθούν στους Αθηναίους, και ότι από τώρα κι έπειτα να κάθονται ήσυχοι και να μη δέχονται κανέναν από τους εμπολέμους παρά μόνο εάν έρχεται με ένα πλοίο, τα περισσότερα από ένα να τα θεωρούν εχθρικά. Αυτά είπαν και ανάγκασαν το λαό να επικυρώσει την πρότασή τους. Στέλνουν επίσης αμέσως πρέσβεις και στην Αθήνα για να εκθέσουν τις πρόσφατες ενέργειές τους όπως τους συνέφερε και για να πείσουν τους συμπολίτες τους που είχαν καταφύγει εκεί να μην κάνουν τίποτα που θα έβλαπτε την πατρίδα τους, ώστε να αποφευχθούν τα αντίποινα. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Αφού λοιπόν **έπραξαν** αυτό και αφού **κάλεσαν σε συνέλευση** τους Κερκυραίους, (τους) είπαν ότι αυτά ήταν το καλύτερο και ότι **δεν θα υποδουλώνονταν με κανένα τρόπο πια από τους Αθηναίους, και στο εξής να μη δέχονται ούτε τους μεν ούτε τους δε, παρά μόνο μ' ένα πλοίο (αν εμφανίζονταν) μένοντας ουδέτεροι**, αλλά μεγαλύτερη παρουσία πλοίων να τη θεωρούν εχθρική. Και αφού μίλησαν, ανάγκασαν (τους Κερκυραίους) να **επικυρώσουν** την **πρότασή** τους. Στέλνουν, επίσης, και στην Αθήνα αμέσως πρέσβεις για να **εξηγήσουν** σχετικά με όσα έχουν γίνει πως (τους) συνέφερε και για να πείσουν **αυτούς που είχαν καταφύγει εκεί**, να μην κάνουν καμιά **εχθρική ενέργεια (εναντίον της Κέρκυρας)**, για να μην υπάρξει καμιά **αντεκδίκηση**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Μετά τη δολοφονία των αρχηγών των δημοκρατικών οι ολιγαρχικοί συγκάλεσαν την εκκλησία του δήμου. Στη συνέλευση αυτή οι ολιγαρχικοί τόνισαν ότι οι τρέχουσες εξελίξεις ήταν συμφέρουσες για την Κέρκυρα, διότι έτσι το νησί δε διέτρεχε τον κίνδυνο υποδούλωσής του στην Αθήνα (*είπον ότι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἶη καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων*). Επισήμαναν ακόμη την αναγκαιότητα τήρησης ουδετερότητας υπό όρους, γεγονός που σήμαινε διάλυση της επιμαχίας με την Αθήνα. Γι' αυτό και η παρουσία περισσότερων του ενός πλοίων θα έπρεπε να θεωρείται ενέργεια εχθρική και να οδηγεί σε πολεμική κινητοποίηση (*τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾶ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον πολέμιον ἡγεῖσθαι*). Ουσιαστικά η απόφαση αυτή ακυρώνει την αμυντική

συμμαχία Αθηναίων - Κερκυραίων. Παράλληλα, διαπιστώνει κανείς πως δεν επιδιώκεται ολοκληρωτική αποκοπή των δεσμών της Κέρκυρας με την υπερδύναμη αυτή της εποχής. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί τον αρχικό σκοπό των ολιγαρχικών, που ήταν να εγκαταστήσουν την ολιγαρχία στην Κέρκυρα.

3. Η πρεσβεία που στάλθηκε στην Αθήνα ήταν επιφορτισμένη με διπλό σκοπό: αφενός να πείσει τους Αθηναίους ότι οι εξελίξεις στην Κέρκυρα ήταν συμφέρουσες και γι' αυτούς, αφετέρου να διεγείρει τη φιλοπατρία των δημοκρατικών Κερκυραίων που είχαν καταφύγει στην Αθήνα, ώστε να μην προσπαθήσουν να ανατρέψουν τη νέα πολιτική κατάσταση που δημιουργήθηκε στο νησί (*Πέμπουσι δέ και ές τας Αθήνας εύθυς πρέσβεις περί τε τών πεπραγμένων διδάξοντας ως ξυνέφερε και τούς έκει καταπεφευγότας πείσοντας μηδέν άνεπιτήδειον πράσσειν, όπως μή τις έπιστροφή γένηται*). Η αντίδραση των Αθηναίων υπήρξε άμεση. Συνέλαβαν τους πρέσβεις, καθώς και όσους από τους Κερκυραίους συντάχθηκαν τώρα μαζί τους (πρόκειται για τους Κερκυραίους που είχαν προηγουμένως καταφύγει στην Αθήνα) και τους συγκέντρωσαν στην Αίγινα (*Ελθόντων δέ οί Αθηναίοι τούς τε πρέσβεις ως νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, και όσους έπεισαν, κατέθεντο ές Αίγιναν*). Η σύλληψη των πρέσβων, που θεωρούνταν πρόσωπα ιερά και απαραβίαστα, αντιστρατεύεται τους κανόνες του «διεθνούς δικαίου» της εποχής. Ωστόσο, η ενέργεια των Αθηναίων δικαιολογείται στην παρούσα περίπτωση από την κατάλυση της έννομης τάξης που προηγήθηκε στην Κέρκυρα και από την ανάρμοστη δράση των ίδιων των πρέσβων στην Αθήνα.
4. Ο Θουκυδίδης στο μεταφρασμένο κείμενο (82.1) διαπιστώνει ότι σε όλη την Ελλάδα, όπου υπήρξαν εμφύλιοι πόλεμοι, οι δημοκρατικοί στηρίζονταν στους Αθηναίους να τους βοηθήσουν και οι ολιγαρχικοί στους Λακεδαιμονίους. Επιπλέον, επισημαίνει ότι καθεμιά από αυτές τις αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις επιζητούσε εξωτερική επέμβαση για να καταστρέψει τους αντιπάλους της και να ανατρέψει το πολίτευμα. Οι παραπάνω διαπιστώσεις του επιβεβαιώνονται από τα γεγονότα του πρωτότυπου κείμενου (71-72). Ειδικότερα, μετά τη δολοφονία των αρχηγών των δημοκρατικών οι ολιγαρχικοί υποστήριξαν στη συνέλευση που συγκάλεσαν οι ίδιοι ότι το νησί δε διέτρεχε πλέον τον κίνδυνο υποδούλωσής του στην Αθήνα (*ήκιστ' άν δουλωθειεν ύπ' Αθηναίων*) κατηγορώντας προφανώς τη δημοκρατική παράταξη του Πειθία πως λειτουργούσε προς όφελος των Αθηναίων και εις βάρος των Κερκυραίων και της ουδετερότητας. Στη συνέχεια, όμως, αποδεικνύεται ότι και οι ολιγαρχικοί στηρίζονταν στην εξωτερική

βοήθεια και παρέμβαση (της Κορίνθου και της Σπάρτης). Πιο συγκεκριμένα, με την άφιξη ενός πολεμικού πλοίου από την Κόρινθο και των Λακεδαιμονίων πρέσβευων δίνεται η ευκαιρία στους ολιγαρχικούς που πλέον έχουν την εξουσία, να επιτεθούν κατά των δημοκρατικών αντιπάλων τους και να τους νικήσουν στη μάχη (*Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβευων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν*). Είναι σαφές λοιπόν ότι η σπαρτιατική αποστολή που έσπευσε στην Κέρκυρα στάλθηκε ως άμεση αντίδραση στις προηγηθείσες ενέργειες των Αθηναίων και είχε σκοπό την ανάληψη δραστηκών πρωτοβουλιών και τη δυναμική εκκαθάριση της πολιτικής κατάστασης προς όφελος των Κερκυραίων ολιγαρχικών και κατ' επέκταση των συμφερόντων της Σπάρτης (και της Κορίνθου). Η παρέμβαση, επομένως, της Σπάρτης στα εσωτερικά της Κέρκυρας είναι πλέον αποκάλυπτη. Εύλογα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι διαπιστώσεις του Θουκυδίδη (τάση προς γενίκευση) για τον ρόλο της Αθήνας και της Σπάρτης είναι απολύτως δικαιολογημένες.

5. εξουσία, παρουσία, περιουσία - πειθώ, εμπιστοσύνη, απιστία - πρόθεση, ανάθεση, κατάθεση - πρόλογος, λέξη, συλλογή - συνοχή, ευεξία, σχέδιο
6. α. Τριτόκλιτα: νυκτός-νυκτῶν, τήν ἀκρόπολιν-τὰς ἀκροπόλεις, τῆς πόλεως-τῶν πόλεων, λιμένα-λιμένας. Πρωτόκλιτο: τήν ἀγοράν-τὰς ἀγοράς
β. Δράσοντες, ἔσοιτο, δέξασθαι, πράξιν, πείσουσιν
7. α. οἱ ἔχοντες: επιθετική μετοχή ως υποκείμενο του ρήματος ἐπιτίθενται.
ἐλθούσης: (επιρρηματική) χρονική μετοχή. Είναι γενική απόλυτη με υποκείμενο το τριήρους το οποίο δεν αποτελεί όρο της πρότασης.
β. ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἶη: δευτερεύουσα (ονοματική) ειδική πρόταση. Εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου (εἶη) γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (εἶπον). Είναι αντικείμενο του ρήματος εἶπον (λεκτικό) της κύριας πρότασης.
8. α-Σ, β-Λ, γ-Σ, δ-Σ, ε-Σ

3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 73-74.2**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Τῆ δ' ὑστεραία ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφοτέροι, τοὺς δούλους παρακαλοῦντές τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι. Διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γίνεται καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων· αἱ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὄψιαν, δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεῖ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθῶν καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾗ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσεν πᾶσα διαφθαρεῖναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῆ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «*Τῆ δ' ὑστεραία ... ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον*».

Μονάδες 30

2. «*Τῆ δ' ὑστεραία ... τὸν θόρυβον*»: Να αναζητήσετε και να εξηγήσετε τους λόγους στους οποίους αποδίδει ο Θουκυδίδης την επικράτηση των δημοκρατικών έναντι των ολιγαρχικών αντιπάλων τους.

Μονάδες 10

3. «*Μπροστά στον φόβο που προκαλεί ο κίνδυνος, το ένστικτο της επιβίωσης γίνεται εντονότερο*» : Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη στο πρωτότυπο κείμενο.

Μονάδες 10

4. Οι εμφύλιες συγκρούσεις έφεραν μεγάλες κι αμέτρητες συμφορές στις πολιτείες, συμφορές που γίνονται και θα γίνονται πάντα όσο δεν αλλάζει η φύση του ανθρώπου, συμφορές που μπορεί να είναι βαρύτερες ή ελαφρότερες κ' έχουν διαφορετική μορφή ανάλογα με τις περιστάσεις. Σε καιρό ειρήνης και όταν ευημερή ο κόσμος και οι πολιτείες, οι άνθρωποι είναι ήρεμοι γιατί δεν τους πιέζουν ανάγκες φοβερές. Αλλ' όταν έρθη ο πόλεμος που φέρνει στους ανθρώπους την καθημερινή στέρση, γίνεται δάσκαλος της

βίας κ' ερεθίζει τα πνεύματα του πλήθους σύμφωνα με τις καταστάσεις που δημιουργεί.
Θουκυδίδου Ιστορίαι, 3, 82.2 [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Αντλώντας στοιχεία από το πρωτότυπο και από το μεταφρασμένο απόσπασμα που σας δίνονται να παρουσιάσετε συγκριτικά την κατάσταση που επικρατεί σε περίοδο ειρήνης και σε περίοδο πολέμου.

Μονάδες 10

5. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **παρακαλοῦντες, δῆμος, ἀγορᾶς, χρήματα, διαφθαρῆναι**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).

Μονάδες 10

6. α. Να ξαναγράψετε την πρόταση «**αἶ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν**», μεταφέροντας όλους τους κλιτούς όρους στον άλλον αριθμό. (μονάδες 5)
- β. Να γράψετε τα απαρέμφατα των παρακάτω ρηματικών τύπων (στον χρόνο που βρίσκονται): **Διαλιπούσης, γίνεται, νικᾶ, ἦ, ἐκινδύνευσε**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να βρείτε το υποκείμενο του ρήματος **κατεκαύθη** (μονάδες 3) και να αναγνωρίσετε το συντακτικό φαινόμενο. (μονάδες 2)
- β. Να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο μία υποθετική και μία ενδοιαστική πρόταση (μονάδες 4). Στην περίπτωση της ενδοιαστικής πρότασης, να αναγνωρίσετε και τον συντακτικό της ρόλο. (μονάδα 1)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η εξιστόρηση των γεγονότων του Πελοποννησιακού πολέμου από τον Θουκυδίδη	α. διακόπτεται στο 404 π.Χ. β. διακόπτεται στο 411 π.Χ.

2. Ο Ξενοφώντας	α. συνέγραψε πολλά έργα με μεγάλη ποικιλία θεμάτων. β. συνέγραψε μόνο την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου.
3. Το έργο του Θουκυδίδη	α. διακρίνεται για την απλότητα του ύφους και την ποικιλία των θεμάτων. β. διακρίνεται για το υψηλό λογοτεχνικό ύφος.
4. Ο Ξενοφώντας	α. έζησε τις περιπέτειες της Αθήνας στα ταραγμένα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου. β. έζησε την παιδική και νεανική του ηλικία κατά τα λαμπρότερα χρόνια της αθηναϊκής δύναμης.
5. Ο Θουκυδίδης	α. πίστευε πως οι θεοί δεν αφήνουν ατιμώρητη την ασέβεια και τις ανόσιες πράξεις. β. πίστευε πως η λογική αποτελεί τη μόνη σταθερή αξία, στην οποία μπορεί να στηριχθεί ο άνθρωπος.

Μονάδες 10

3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 73-74.2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Την επομένη έγιναν κάτι μικροσυμπλοκές και συγχρόνως έστελναν και οι δύο παρατάξεις ανθρώπους τους γύρω στους αγρούς καλώντας τους δούλους να έλθουν με το μέρος τους και δίνοντάς τους υποσχέσεις για απελευθέρωση· και οι περισσότεροι δούλοι πήγαν με τους δημοκρατικούς, με τους άλλους πήγαν οχτακόσιοι μισθοφόροι από την απέναντι ξηρά. Τη μεθεπομένη έγινε πάλι μάχη και νίκησαν οι δημοκρατικοί χάρη στις οχυρές θέσεις και την αριθμητική υπεροχή τους. Με τόλμη βοηθούσαν μαζί και οι γυναίκες τους που έριχναν κεραμίδια από τις στέγες των σπιτιών και υπερβαίνοντας τα φυσικά όριά τους άντεχαν την αντάρα της μάχης. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Την επόμενη ημέρα έκαναν μικροεπιθέσεις, και έστελναν **εδώ και εκεί** (ανθρώπους) στα χωράφια και οι δύο παρατάξεις, **προσκαλώντας** τους δούλους και **υποσχόμενοι** ελευθερία· και **ο μεγαλύτερος αριθμός δούλων πήγαν σύμμαχοι με τους δημοκρατικούς**, ενώ οκτακόσιοι **μισθοφόροι** από τη στεριά (πήγαν σύμμαχοι) με τους άλλους. **Κι αφού πέρασε μια ημέρα**, μάχη πάλι γίνεται και νικούν οι δημοκρατικοί **εξαιτίας της ισχύος των θέσεών τους** και **επειδή είχαν αριθμητική υπεροχή**· και οι γυναίκες με τόλμη τους **βοήθησαν ενεργά χτυπώντας** από τα σπίτια με **κεραμίδια** και **σε αντίθεση προς τη γυναικεία φύση** υπομένοντας την **ταραχή**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Σε μια προσπάθεια αναζήτησης των αιτιών για την επικράτηση των δημοκρατικών, ο Θουκυδίδης αποδίδει την αντιστροφή της κατάστασης υπέρ τους σε δύο κύριους λόγους, στην αριθμητική τους υπεροχή και στην επιλογή καίριων γεωγραφικά θέσεων (*νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων*). Πιο συγκεκριμένα, οι δημοκρατικοί είχαν ενισχυθεί από τους δούλους, που ξεπερνούσαν σε αριθμό τον μισό πληθυσμό της Κέρκυρας. Οι δούλοι, με κίνητρο την ελευθερία τους, είχαν αποφασίσει να συνδράμουν τους δημοκρατικούς, τους οποίους αισθάνονταν, σε σχέση με την ολιγαρχική παράταξη, ιδεολογικά και κοινωνικά εγγύτερα στην τάξη τους. (μονάδες 4) Επίσης, είναι γεγονός ότι το προηγούμενο διάστημα οι δημοκρατικοί είχαν καταλάβει υψηλά και οχυρά σημεία της

πόλης (ακρόπολη) και το Υλλαϊκό λιμάνι, ενώ οι ολιγαρχικοί την αγορά, που βρισκόταν χαμηλά στους πρόποδες του λόφου, και το λιμάνι του Αλκίνου, επιλογές που έδιναν στους δημοκρατικούς σημαντικό στρατηγικό πλεονέκτημα. (μονάδες 4) Τέλος, οι δημοκρατικοί είχαν με το μέρος τους τις γυναίκες που συμμετείχαν στη σύγκρουση με ενεργό ρόλο και με τον δικό τους τρόπο. (μονάδες 2)

3. Η γενίκευση του εμφυλίου πολέμου στην Κέρκυρα και ο φόβος της ήττας οδηγεί και τις δύο παρατάξεις, ολιγαρχικούς και δημοκρατικούς, σε ακρότητες και σε χρήση κάθε μέσου για επικράτηση. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι το ένστικτο της επιβίωσης ωθεί τις γυναίκες των δημοκρατικών να αναλάβουν ενεργό ρόλο στις πολεμικές συγκρούσεις και να συμμετάσχουν με όλες τους τις δυνάμεις στις συμπλοκές, ρίχνοντας στους αντιπάλους κεραμίδια από τα σπίτια τους και προκαλώντας γενικευμένη αναστάτωση. Ο Θουκυδίδης ερμηνεύει την ψυχραιμία και την τόλμη που επιδεικνύουν ως αποτέλεσμα της απειλής που δέχονται, ώστε να ξεπερνούν τελικά τη γυναικεία τους φύση και την αδυναμία τους να υπομένουν τον θόρυβο της μάχης. (μονάδες 5) Οι ολιγαρχικοί, από την άλλη πλευρά, τη στιγμή της υποχώρησής τους, δεν διστάζουν να καταφύγουν σε εμπρησμό της πόλης και των κατοικιών τους, για να μην καταληφθεί ο ναύσταθμος από τους δημοκρατικούς. Ο εμπρησμός της πόλης είναι μια απονενομημένη και ακραία ενέργεια των ολιγαρχικών με αμφίβολα αποτελέσματα, υποκινούμενη από τον φόβο τους μήπως επικρατήσουν οι αντίπαλοι αλλά και από την ανάγκη τους για επιβίωση. (μονάδες 5) Συνολικά, στην περίπτωση των γυναικών το ένστικτο της επιβίωσης κινητοποιεί σε πρακτικές εναντίωσης στον εχθρό, ενώ στην περίπτωση των ολιγαρχικών ο φόβος υπερισχύει της λογικής και οδηγεί στην αυτοκαταστροφική και ανεξέλεγκτη πράξη της πυρπόλησης.
4. Σύμφωνα με το μεταφρασμένο κείμενο η περίοδος ειρήνης χαρακτηρίζεται από ευημερία και έτσι καθένας μπορεί να ζει ήρεμα χωρίς το άγχος αναγκών τις οποίες δεν μπορεί να καλύψει. Αντίθετα, σε περίοδο πολέμου, οι συμφορές είναι αλληπάλληλες και εξαγριώνουν τον άνθρωπο. Η στέρηση βασικών αναγκών προκαλεί τη βία και οξύνει περισσότερο την αντιπαράθεση. Στο πρωτότυπο κείμενο επιβεβαιώνεται η περιγραφή της κατάστασης που προκαλεί ο πόλεμος. Βλέπουμε ότι η αντιπαράθεση κλιμακώθηκε σταδιακά και συμπεριέλαβε στη σύγκρουση τους δούλους και τις γυναίκες. Όμως, η επικράτηση των δημοκρατικών δεν οδήγησε σε ηρεμία, αλλά ενέτεινε τη σύγκρουση στο κέντρο της πόλης και οδήγησε στην πυρπόλησή του και στην καταστροφή που θα μπορούσε να είναι ολοσχερής.

5. Παρακαλώ τον Θεό να σ' έχει καλά.
 Ο δήμος ανέλαβε τις επισκευές του σχολείου.
 Η αγορά ενός σπιτιού είναι το όνειρό μου.
 Κέρδισε πολλά χρήματα από την πώληση του ακινήτου του.
 Η καταπολέμηση της διαφθοράς δεν είναι εύκολη υπόθεση.
6. α. ἡ τε γυνή αὐτῷ τολμηρῶς ξυνεπελάβετο βάλλουσα ἀπὸ τῆς οἰκίας
 β. διαλιπεῖν, γίνεσθαι, νικᾶν, εἶναι, κινδυνεῦσαι
7. α. Το υποκείμενο του ρήματος *κατευκάθη* είναι η λέξη *χρήματα*. (μονάδες 3) Πρόκειται για το φαινόμενο της *απτικής σύνταξης* (όταν το υποκείμενο του ρήματος είναι ουδέτερου γένους και πληθυντικού αριθμού, ενδέχεται το ρήμα να τίθεται σε γ' ενικό πρόσωπο αντί για γ' πληθυντικό). (μονάδες 2)
 β. *εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν* (υποθετική πρόταση) (μονάδες 2),
μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθῶν (ενδοιαστική πρόταση) - *καὶ σφᾶς διαφθείρειεν* (ενδοιαστική πρόταση, συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη· ο/η μαθητής/τρια γράφει μία από τις δύο ενδοιαστικές) (μονάδες 2). Λειτουργούν ως αντικείμενο της μετοχής *δείσαντες* (μονάδα 1).
8. 1-β, 2-α, 3-β, 4-α, 5-β

4ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ιστορία*, 3, 74**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γίνεται καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων· αἶ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῶν κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δειλὴν ὀψίαν, δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεῖ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθῶν καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾗ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσεν πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἐκάτεροι ἠσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἠπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς ... ἐν φυλακῇ ἦσαν.»

Μονάδες 30

2. «Διαλιπούσης δ' ἡμέρας... ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον»: Ο Θουκυδίδης στο ιστορικό του ἔργο παρουσιάζει τα γεγονότα με σχέση αιτίου - αποτελέσματος. Να εντοπίσετε τη σχέση αυτή στη δράση των γυναικῶν, ἔτσι ὅπως περιγράφεται στο αρχαίο κείμενο, και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τις γλωσσικές επιλογές του ιστορικού.

Μονάδες 10

3. Σε ποια ενέργεια προβαίνουν οι ολιγαρχικοί, μόλις αντιλαμβάνονται την επικράτηση των αντιπάλων τους; Πώς ερμηνεύει ο Θουκυδίδης την ενέργεια αυτή;

Μονάδες 10

4. *Κι ὅταν αυτοὶ καταδικάστηκαν στο πρόστιμο, πήγαν και κάθισαν ἰκέτες στα ἱερά, ἐπειδὴ το πρόστιμο ἦταν πολὺ βαρὺ κ' ἔταζαν να το πληρώσουν με δόσεις· ο Πειθίας ὁμως, (που ἦταν και βουλευτής) ἔπεισε τη Βουλή να εφαρμόσουν το νόμο κατὰ γράμμα. Οἱ δικάσμενοι ὁμως, βλέποντας ἀπὸ το ἀποτέλεσμα της δίκης πως αποκλείεται να εφαρμόσουν το σχέδιό τους, κ' ἔχοντας συνάμα πληροφορηθεῖ πως ὅσο ἦταν βουλευτής ο Πειθίας σχεδίαζε να μεταπείσει το λαὸ να ἔχουν τους ἴδιους φίλους κ' ἐχτροὺς με την Αθήνα συνωμότησαν, και κρατώντας κοντὰ σπαθιά, μπαίνουν ξαφνικά μέσα στη βουλή*

και σκοτώνουν τον Πειθία κι άλλους βουλευτές και ιδιώτες ως εξήντα. Μερικοί άλλοι, όχι πολλοί, που είχαν τα ίδια φρονήματα με τον Πειθία, κατέφυγαν στο Αττικό (αθηναϊκό) πολεμικό, που ήταν ακόμα στο λιμάνι. **Θουκυδίδου Ιστορίαι, 3, 70.5-70.6** (Μετάφραση: Α. Βλάχου).

Αφού διαβάσετε προσεκτικά και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να ερμηνεύσετε τη στάση των δύο πολεμικών πλοίων (αθηναϊκό και κορινθιακό) στο πλαίσιο της εμφύλιας διαμάχης στην Κέρκυρα.

Μονάδες 10

5. Να γράψετε ένα **σύνθετο ομόρριζο ουσιαστικό ή επίθετο** της Νέας Ελληνικής, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **μάχη, οίκων, φύσιν, πόλις, ναῦς**.

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου στη γενική ενικού: **μάχη, ισχύι, πλήθει, γυναῖκες, φύσιν**. (μονάδες 5)
- β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο β΄ ενικό προστακτικής στον χρόνο και στη φωνή που βρίσκονται: **γίνεται, βάλλουσαι, έπελθών, κατεκαύθη, έκινδύνευσε**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να αναγνωρίσετε το είδος των υπογραμμισμένων μετοχών του κειμένου (μονάδες 5):

Διαλιπούσης:	είναι
βάλλουσαι:	είναι
δείσαντες:	είναι
έπελθών:	είναι
κεκρατηκότος:	είναι

- β. Να αντιστοιχίσετε καθεμιά από τις προτάσεις της στήλης Α με τα δεδομένα στη στήλη Β. (μονάδες 5)

A	B
1. <i>μη αυτοβοει ο δημος του τε νεωριου κρατησειεν έπελθών</i>	α. δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
2. <i>οπως μη η εφοδος</i>	β. δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
3. <i>ωστε και χρήματα πολλά εμπόρων κατεκαύθη</i>	
4. <i>και η Κορινθία ναῦς του δήμου κεκρατηκότος υπεξανήγετο</i>	

5. <i>εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν</i>	γ. δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση δ. δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση ε. κύρια πρόταση
--	---

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να ολοκληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Θουκυδίδης γεννήθηκε από πλούσια	α. δημοκρατική οικογένεια. β. αριστοκρατική οικογένεια.
2. Μετά τη στρατιωτική αποτυχία στην Αμφίπολη ο Θουκυδίδης	α. επέστρεψε στην Αθήνα. β. εξορίστηκε στη Θράκη.
3. Κατά τον Θουκυδίδη, ο άνθρωπος μπορεί να στηριχθεί μόνο	α. στην τύχη. β. στη λογική.
4. Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, ο υπεύθυνος πολίτης χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από	α. μετριοπάθεια και ανώτερο ήθος. β. φιλοτιμία και πλεονεξία.
5. Για την καταγραφή των γεγονότων της εποχής του ο Θουκυδίδης καταφεύγει	α. σε πληροφορίες που μπορούσε να συλλέξει από οπουδήποτε. β. στην προσωπική γνώση και την έρευνα.

Μονάδες 10

4ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 74 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Κι όταν προς το δειλινό οι ολιγαρχικοί κατατροπώθηκαν, άρχισαν να φοβούνται μήπως οι δημοκρατικοί τους επιτεθούν και καταλάβουν με τον πρώτο κίόλας αλαλαγμό το νεώριο και τους ξεκάνουν και τους ίδιους· έτσι, βάζουν φωτιά οι ολιγαρχικοί στα σπίτια γύρω από την αγορά και στα οικήματα που νοικιάζονταν σε οικογένειες, ώστε να αποτραπεί η επίθεση, χωρίς να λυπηθούν ούτε τα δικά τους σπίτια ούτε τα ξένα, με αποτέλεσμα και να καούν εμπορεύματα πολλά των εμπόρων και να κινδυνεύσει να καταστραφεί η πόλη ολόκληρη, εάν σηκωνόταν άνεμος και έφερνε τις φλόγες προς τα εκεί. Κι όταν σταμάτησαν τη μάχη και οι αντίπαλοι ησύχασαν στις θέσεις τους, ήσαν όλη τη νύχτα σε επιφυλακή. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Κι όταν έγινε υποχώρηση αργά το απόγευμα, επειδή **φοβήθηκαν οι ολιγαρχικοί** μήπως οι δημοκρατικοί **με τον πρώτο αλαλαγμό** καταλάβουν **τον ναύσταθμο**, αφού **επιτεθούν** και τους εξοντώσουν, **πυρπολούν** τα σπίτια που ήταν ολόγυρα στην αγορά και τις **μεγάλες κατοικίες**, για να μην υπάρχει οδός προσέγγισης **χωρίς να λυπούνται ούτε δικό τους ούτε ξένο** (σπίτι), ώστε και πολλά **πράγματα** εμπόρων κάηκαν εντελώς και η πόλη παραλίγο να καταστρεφόταν στο σύνολό της, **αν φυσούσε άνεμος τη φωτιά με κατεύθυνση προς αυτή**. Και αυτοί, όταν σταμάτησαν τη μάχη, **καθώς και τα δύο στρατόπεδα απείχαν από πολεμικές ενέργειες**, τη νύχτα **βρίσκονταν σε επιφυλακή** (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Στη μάχη που ξέσπασε ανάμεσα σε δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς η υπεροχή των δημοκρατικών ήταν ξεκάθαρη. Σε αυτή τη νίκη συνέβαλε και η συμμετοχή των γυναικών, για την οποία ο Θουκυδίδης κάνει ιδιαίτερη αναφορά. Δύο είναι τα στοιχεία που κινούν την προσοχή του: η τόλμη με την οποία αγωνίστηκαν (*τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο*) και η αντοχή που επέδειξαν στο θόρυβο της μάχης (*ὑπομένουσαι τὸν θόρυβο*). Ο ιστορικός χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά τους αυτή «*παρὰ φύσιν*», δηλαδή αντίθετη προς την ιδιοσυστασία, την ιδιαίτερη φύση του γυναικείου φύλου. Αυτό σημαίνει ότι κατά τον Θουκυδίδη η τόλμη και η αντοχή στον θόρυβο της μάχης είναι ιδιότητες που δεν προσιδιάζουν, αλλά αντίκεινται στη γυναικεία υπόσταση. Ωστόσο, αναγνωρίζει τη

σημασία της πράξης τους, ως αποτέλεσμα της ανάγκης που νιώθουν να υπερασπιστούν τα αγαπημένα τους πρόσωπα και την πατρίδα τους. Ο αγώνας, δηλαδή, για κάποια ιδανικά κάνει πολλές φορές τον άνθρωπο να ξεπεράσει τη φύση του, όπως είναι η συγκεκριμένη. Συνήθως οι γυναίκες θορυβούνται και δεν υπομένουν εύκολα τους πολεμικούς κινδύνους. Έχουν δηλαδή αντοχή αμυντική και όχι ορμή επιθετική. Εντούτοις, όταν απειλούνται τα αγαπημένα τους πρόσωπα ή, όπως συμβαίνει εδώ, η πατρίδα τους, (αίτιο) δείχνουν τόλμη που υπερβαίνει τη γυναικεία τους φύση (αποτέλεσμα).

3. Η γενίκευση του εμφυλίου μετά τη νίκη των δημοκρατικών είναι δεδομένη. Οι δύο αντίπαλες παρατάξεις χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα, προκειμένου να επικρατήσουν. Οι ολιγαρχικοί μάλιστα φοβήθηκαν μήπως οι δημοκρατικοί, μετά τη νίκη τους, επιτεθούν και καταλάβουν το λιμάνι του Αλκίνοου και κυρίως το ναύσταθμό του (*δείσαντες οί όλίγοι...*). Δεν δίστασαν ακόμα και να πυρπολήσουν την πόλη, τα σπίτια και τις περιουσίες τους, για να σώσουν τη ζωή τους (*όπως μή ἤ ἔφοδος*). Η φωτιά αποσκοπούσε στην καθυστέρηση της επίθεσης των δημοκρατικών. Αποτελεί πράξη απόγνωσης των ολιγαρχικών αδιαφορώντας για τους υπόλοιπους Κερκυραίους, προκειμένου να σωθούν οι ίδιοι.
4. Το κλίμα στην Κέρκυρα εξαιτίας των εμφύλιων παθών και των αντιπαραθέσεων είναι ιδιαίτερα τεταμένο, καθώς εκδηλώνονται μια σειρά από βίαιες ή πέραν από κάθε λογική πράξεις. Σε αυτή την ένταση σημαντικό μερίδιο ευθύνης έχει και η παρουσία των ξένων πλοίων (από την Αθήνα και την Κορίνθο), η οποία αποδεικνύει τον επεμβατικό ρόλο των δύο συγκεκριμένων πόλεων στο πλαίσιο του ανταγωνισμού τους για την Κέρκυρα. Στο μεταφρασμένο κείμενο ο ιστορικός αναφέρεται στο πραξικόπημα των ολιγαρχικών με την εξόντωση 60 περίπου δημοκρατικών μέσα στη βουλή. Όσοι υποστηρικτές των δημοκρατικών πρόλαβαν, κατέφυγαν στο αθηναϊκό (αττικό) πλοίο, το οποίο παρέμεινε, για να στηρίξει με την παρουσία του τη δημοκρατική παράταξη (*Μερικοί άλλοι, όχι πολλοί.... ήταν ακόμα στο λιμάνι*) και να δηλώσει ότι το ενδιαφέρον των Αθηναίων για την Κέρκυρα ήταν τέτοιο, ώστε η απόφαση για τήρηση ουδετερότητας δεν επαρκούσε για να τους αποθαρρύνει απ' τις μακροπρόθεσμες επιδιώξεις τους. Ήθελαν, επομένως, να καταστήσουν σαφές στους Κερκυραίους πως η δική τους πρόταση για σύναψη επιμαχίας παρέμενε ενεργή και η ανάμειξή τους δεδομένη. Στο πρωτότυπο κείμενο διαπιστώνουμε ότι η κορινθιακή τριήρης εγκαταλείπει τους ολιγαρχικούς. Είναι χαρακτηριστικό το ρήμα που χρησιμοποιεί ο Θουκυδίδης (*ύπεξανήγετο*), για να

παρουσιαστεί με έμφαση το θράσος των Κορινθίων απεσταλμένων, οι οποίοι, αφού είχαν υποκινήσει τους εκεί ολιγαρχικούς σε μια πιο δυναμική εκκαθάριση της κατάστασης, προκαλώντας επί της ουσίας τη γενίκευση της εμφύλιας σύρραξης, επέλεξαν τελικά να φύγουν στα κρυφά, μόλις κατάλαβαν πως οι δημοκρατικοί θα επικρατήσουν. Και στις δύο περιπτώσεις οι ενέργειες των δύο ξένων πλοίων μαρτυρούν πολιτική σκοπιμότητα και απροκάλυπτη επέμβαση στα εσωτερικά της Κέρκυρας.

5. διαμάχη, λογομαχία, σύμμαχος - αποικία, ενοίκιο, κατοικήσιμος - φυσιognωμία, φυσιοθεραπεία, φυσιολογικός - ακρόπολη, πολιορκία, πολιούχος - ναυμαχία, ναύσταθμος, ναυπηγικός
6. α. τῆς μάχης, τῆς ἰσχύος, τοῦ πλήθους, τῆς γυναικός, τῆς φύσεως
β. γίννου, βάλλε, ἔπελθε, κατακαύθητι, κινδύνευσον
7. α. *Διαλιπούσης*: (επιρρηματική) χρονική μετοχή, *βάλλουσαι*: (επιρρηματική) τροπική μετοχή, *δείσαντες*: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή, *ἐπελθών*: (επιρρηματική) χρονική μετοχή, *κεκρατηκότος*: (επιρρηματική) χρονική μετοχή
β. 1-δ, 2-α, 3-β, 4-ε, 5-γ
8. 1-β, 2-β, 3-β, 4-α, 5-β

5ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ιστορίαι*, 3, 74.3-75.4.1**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Καὶ οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἐκάτεροι ἠσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἡπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν. Τῇ δὲ ἐπιγιγνομένη ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσι καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίους ὀπλίταις· ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε συγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἱ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἦσόν τι ἐν κινήσει ὤσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοῖ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν συμπέμψειν. Καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτούς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Τῇ δὲ ἐπιγιγνομένη ἡμέρᾳ ... ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι.»

Μονάδες 30

2. Ο Νικόστρατος φτάνει στην Κέρκυρα και προσπαθεῖ να εξασφαλίσει συμφωνία ειρήνευσης ανάμεσα στους δημοκρατικούς και τους ολιγαρχικούς. Αφού αναφέρετε τους ὅρους αυτής της συμφωνίας (μονάδες 4), να την αξιολογήσετε από διπλωματική και στρατιωτική ἀποψη (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3. Ποια ἦταν ἡ πρόταση των αρχηγῶν των δημοκρατικῶν στον Νικόστρατο και σε τι αποσκοπούσε;

Μονάδες 10

4. «Ἐτσι οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐγιναν αἰτία ν' ἀπλωθῇ σ' ὅλο τον ἐλληνικό κόσμο κάθε μορφή κακίας και το ἦθος, που εἶναι το κύριο γνώρισμα της ευγενικῆς ψυχῆς, κατάντησε να εἶναι καταγέλαστο κ' εξαφανίστηκε. Ο ανταγωνισμὸς δημιούργησε ἀπόλυτη δυσπιστία και δεν υπήρχε τρόπος που να μπορῆ να την διαλύσει, οὔτε ἐγγυήσεις οὔτε ὄρκοι φοβεροί. Ὅλοι, ὅταν επικρατοῦσαν, ξέροντας ὅτι δεν υπήρχε ἐλπίδα να κρατηθοῦν μόνιμα στην

εξουσία, προτιμούσαν, αντί να δώσουν πίστη στους αντιπάλους τους, να πάρουν τα μέτρα τους για να μην πάθουν οι ίδιοι». **Θουκυδίδου Ιστορίαι, 3, 83.1-2** [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Οι παρατηρήσεις του Θουκυδίδη για την ανθρώπινη συμπεριφορά στο μεταφρασμένο κείμενο επιβεβαιώνονται από την αφήγηση των γεγονότων στην Κέρκυρα (στο πρωτότυπο κείμενο);

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **κράτος, αλήθεια, πρόγονος, διαμονή, προνόμιο.**

Μονάδες 10

6. α. «(...) **καί ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκός ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἠπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν**»: Να μεταφέρετε τις υπογραμμισμένες λέξεις στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού, διατηρώντας το ίδιο γένος. (μονάδες 5)

β. «**Τῇ δὲ ἐπιγιννομένη ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὀπλίταις· ζύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις [...]**»: Αφού εντοπίσετε τα ρήματα και τη μετοχή που αναφέρονται στις ενέργειες του Νικόστρατου (μονάδα 1), να τα μεταφέρετε στο γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής αορίστου, στη φωνή που βρίσκονται (μονάδες 4).

Μονάδες 10

7. α. Να προσδιορίσετε τη συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων αντωνυμιών του κειμένου: **ἀλλήλοις, οἱ, ταῦτα, αὐτοί, αὐτούς.** (μονάδες 5)

β. «(...) **καί ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκός ὑπεξανήγετο**»: Να προσδιορίσετε τη βασική συντακτική λειτουργία όλων των ὀρων της παραπάνω πρότασης. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

Ο Θουκυδίδης

α. εξορίστηκε από την Αθήνα εξαιτίας της αριστοκρατικής καταγωγής του.

- β. πίστευε ότι η λογική αποτελεί τη μόνη αξία, στην οποία μπορεί να στηριχτεί ο άνθρωπος.
- γ. προβάλλει τον ανθρώπινο παραλογισμό ως το μόνο κίνητρο για τον πόλεμο.
- δ. στηρίχτηκε μόνο στη μελέτη επίσημων κειμένων για την ανεύρεση της αλήθειας.
- ε. χρησιμοποιεί αρχαιότερους τύπους λέξεων, όπως αίει αντί για άει.

Μονάδες 10

5ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 74.3-75.4.1 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Την επομένη φθάνει από τη Ναύπακτο ο Νικόστρατος του Διειτρέφους, στρατηγός των Αθηναίων, για να βοηθήσει τους δημοκρατικούς με δώδεκα πλοία και πεντακόσιους Μεσσήνιους οπλίτες. Αυτός προσπάθησε να τους συμβιάσει και τους έπεισε τελικά να συμφωνήσουν μεταξύ τους ώστε να δικαστούν δέκα άνθρωποι, οι πρωταίτιοι (που άλλωστε είχαν ήδη φύγει), και οι υπόλοιποι να μείνουν ανενόχλητοι στις εστίες τους, αφού συμφιλιωθούν οι αντίπαλοι και συνάψουν πλήρη συμμαχία με τους Αθηναίους, ώστε να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους με αυτούς. Ο Νικόστρατος, όταν έφερε αυτά σε πέρας, ετοιμαζόταν να αποπλεύσει. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Και **την επόμενη μέρα** ο Νικόστρατος, ο γιος του Διειτρέφους, στρατηγός των Αθηναίων, **φτάνει** από τη Ναύπακτο για να βοηθήσει με δώδεκα πλοία και πεντακόσιους Μεσσήνιους οπλίτες· και προσπαθούσε να επιτύχει **συμφωνία** και τους πείθει **ώστε να συμφωνήσουν μεταξύ τους να δικάσουν** μεν δέκα άνδρες, τους κατ' εξοχήν **υπαίτιους** (τους δέκα ολιγαρχικούς), **οι οποίοι όμως δεν έμειναν πλέον εκεί** (στην Κέρκυρα), **και οι υπόλοιποι να παραμείνουν** (στο νησί) **αφού κάνουν συμφωνία μεταξύ τους και με τους Αθηναίους, υπό τον όρο να θεωρούν τους ίδιους εχθρούς και φίλους.** Και ο μεν (Νικόστρατος) αφού πέτυχε αυτά, επρόκειτο να **αποπλεύσει**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Ο Νικόστρατος έχει φτάσει στην Κέρκυρα με σκοπό να επιτύχει συμφιλίωση μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων και να εξυπηρετήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα της Αθήνας. Προτείνει και μετά από επίπονες και μακρές προσπάθειες (*ξύμβασίν τε έπρασσε και πείθει*) επιτυγχάνει συμφωνία ειρήνευσης με δύο όρους: α) να δικαστούν οι δέκα πρωταίτιοι, δηλαδή αυτοί που πήραν μέρος στη σφαγή του βουλευτηρίου και στις μάχες, και β) να μετατραπεί η αμυντική συμμαχία (*έπιμαχία*) της Κέρκυρας με την Αθήνα σε πλήρη συμμαχία (*ώστε τούς αυτούς έχθρούς και φίλους νομίζουν*). (μονάδες 4)

Ο Νικόστρατος με διαλλακτικότητα και διπλωματική ευστροφία προσπαθεί να συμβιβάσει δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς και ταυτόχρονα να ισχυροποιήσει τους δεσμούς Κερκυραίων και Αθηναίων πάντοτε με γνώμονα το συμφέρον της πατρίδας του. Οι Αθηναίοι με τη συμφωνία αυτή επιτυγχάνουν την προσάρτηση της Κέρκυρας στην Αθηναϊκή συμμαχία. Παράλληλα, η διατήρηση της ειρήνης στο νησί εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Αθήνας, καθώς οι Κερκυραίοι θα αποτελούν στο εξής σταθερό σύμμαχο και θα μπορούν να συμμετέχουν με ακέραιες τις δυνάμεις τους στον πόλεμο κατά των Πελοποννησίων. Η συμφιλίωση των δύο πολιτικών παρατάξεων αποτελούσε προϋπόθεση, ώστε η συμμαχία Αθήνας-Κέρκυρας να συναντήσει την ευρύτερη δυνατή αποδοχή. Η συμφιλίωση αυτή ήταν ωφέλιμη και για την Κέρκυρα, γιατί έδινε τέλος σε έναν καταστροφικό εμφύλιο πόλεμο, που διαρρήγνυε την κοινωνική συνοχή. (μονάδες 6)

3. Ενώ ο Νικόστρατος, έχοντας εξασφαλίσει συμφωνία ειρήνευσης, επρόκειτο να αποπλεύσει από την Κέρκυρα, οι αρχηγοί των δημοκρατικών τον πείθουν να αφήσει στο νησί πέντε αθηναϊκά πλοία. Στη θέση τους οι ίδιοι θα του έδιναν ίσο αριθμό κερκυραϊκών πλοίων, επανδρωμένων με κερκυραϊκά πληρώματα. Οι δημοκρατικοί φαίνεται ότι θεωρούσαν την παρουσία των αθηναϊκών πλοίων στην Κέρκυρα ως εγγύηση για τη διατήρηση της εξουσίας τους και ως αποτρεπτικό μέσο της επιθετικότητας των αντιπάλων τους. Παράλληλα, επανδρώνοντας τα κερκυραϊκά πλοία με ολιγαρχικούς επιδιώκουν να εκτοπίσουν τους αντιπάλους τους και συνακόλουθα να αποδυναμώσουν την ολιγαρχική παράταξη στο νησί. Οι ηγέτες των δημοκρατικών δεν αποσκοπούσαν μόνο στην πολιτική τους επικράτηση, αλλά εκδικούμενοι τους πολιτικούς αντιπάλους τους επιδίωκαν την εξόντωσή τους.
4. Ο εμφύλιος της Κέρκυρας δίνει τη δυνατότητα στον Θουκυδίδη να διατυπώσει τις γενικές παρατηρήσεις του για την ανθρώπινη φύση κατά τη διάρκεια του πολέμου. Αν και οι δημοκρατικοί φαίνεται να έχουν εξασφαλίσει την πολιτική τους επικράτηση στην Κέρκυρα, φοβούνται ότι δεν θα κατορθώσουν «να κρατηθούν μόνιμα στην εξουσία». Αν και έχει επιτευχθεί ένας συμβιβασμός, δεν εμπιστεύονται τους ολιγαρχικούς, «αντί να δώσουν πίστη στους αντιπάλους τους προτιμούν να πάρουν μέτρα». Ζητούν για παράδειγμα από τον Νικόστρατο να αφήσει πέντε αθηναϊκά πλοία και να απομακρύνουν τους αντιπάλους τους, γιατί υποπτεύονται ότι αυτοί δεν είχαν καλούς σκοπούς. Ειδικότερα, η επάνδρωση των πέντε πλοίων με ολιγαρχικούς Κερκυραίους αποτελούσε δόλιο τέχνασμα των δημοκρατικών, για να τους καταστήσουν ακίνδυνους. Εύλογα οι

ολιγαρχικοί αισθάνονται δυσπιστία και φόβο τόσο για τις προθέσεις των δημοκρατικών όσο και για τη στάση της Αθήνας απέναντί τους, και γι' αυτό καταφεύγουν ικέτες στο ιερό των Διοσκούρων. Την «*απόλυτη δυσπιστία που δημιούργησε ο ανταγωνισμός*», την πολιτική αντιπαράθεση, φαίνεται ότι «*δεν υπήρχε τρόπος που να μπορή να την διαλύση, ούτε εγγυήσεις ούτε όρκοι φοβεροί*». Ο πόλεμος διδάσκει στους ανθρώπους να γίνονται χειρότεροι και υπονομεύει την εμπιστοσύνη και τις ανθρώπινες σχέσεις.

5. κεκρατηκότος, λαθόντες, έπιγινομένη/παραγίγνεται, έμειναν, νομίζειν

6. α. νῆες, έπικούρου, πολύς, ήπειρους, λαθών

β. παραγίγνεται, βοηθών, έπρασσε, πείθει (μονάδα 1)

παρεγένετο, έβοήθησε, έπραξε, έπεισε ή/και έπιθε (μονάδες 4)

7. α.

άλλήλοις: (έμμεσο) αντικείμενο στο απαρέμφατο *ξυγχωρήσαι*.

οἷ: υποκείμενο στο ρήμα *έμειναν*.

ταὔτα: σύστοιχο αντικείμενο στη μετοχή *πράξας*.

αὐτοί: υποκείμενο στο εννοούμενο ρήμα *πείθουσιν* (και στη μετοχή *πληρώσαντες* και στο απαρέμφατο *ξυμπέμψειν*).

αὐτούς: αντικείμενο στο ρήμα *άνίστη*.

β. *ύπεξανήγετο*: ρήμα της πρότασης, *ή ναῦς*: υποκείμενο στο (ρήμα) *ύπεξανήγετο*, *Κορινθία*: επιθετικός προσδιορισμός στο *ναῦς*, *κεκρατηκότος*: (επιρρηματική) χρονική ή αιτιολογική μετοχή, (γενική απόλυτη), *τοῦ δήμου*: υποκείμενο στη (μετοχή) *κεκρατηκότος*.

6ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορίαι*, 3, 75.2-75.5**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἦσόν τι ἐν κινήσει ὧσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. Καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. Ἰὼς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιᾶς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστία, τὰ τε ὄπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινὰς οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. Ὀρῶντες δὲ οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἥραιον ἰκέται καὶ γίνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. Ὁ δὲ δῆμος δείσας μὴ τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἥραιου νῆσον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ἰὼς δ' οὐκ ἔπειθεν, ... ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο».

Μονάδες 30

2. Γιατί οι ολιγαρχικοί καταφεύγουν στο ιερό των Διόσκουρων; (μονάδες 6) Ποια ήταν η σημασία της ικεσίας στην αρχαιότητα; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3. Ο Νικόστρατος τηρεί μετριοπαθή στάση απέναντι στους ολιγαρχικούς της Κέρκυρας. Να αναφέρετε και να αξιολογήσετε τις ενέργειες του Αθηναίου στρατηγού που καταδεικνύουν αυτή τη μετριοπάθεια.

Μονάδες 10

4. «Τις εύλογες προτάσεις των αντιπάλων τις δέχονταν με υστεροβουλία και όχι με ειλικρίνεια για να φυλαχτούν από ένα κακό αν οι άλλοι ήσαν πιο δυνατοί. Και προτιμούσαν να εκδικηθούν για κάποιο κακό αντί να προσπαθήσουν να μην το πάθουν. Όταν έκαναν όρκους για κάποια συμφιλίωση, τους κρατούσαν τόσο μόνο όσο δεν είχαν την δύναμη να τους καταπατήσουν, μη έχοντας να περιμένουν βοήθεια από αλλού. Αλλά μόλις παρουσιαζόταν ευκαιρία, εκείνοι που πρώτοι είχαν ξαναβρεί το θάρρος τους, αν έβλεπαν ότι οι αντίπαλοι τους ήσαν αφύλαχτοι, τους χτυπούσαν κ' ένοιωθαν μεγαλύτερη

χαρά να τους βλάψουν εξαπατώντας τους, παρά χτυπώντας τους ανοιχτά. Θεωρούσαν ότι ο τρόπος αυτός όχι μόνο είναι πιο ασφαλής αλλά και βραβείο σε αγώνα δόλου».

Θουκυδίδου Ιστορίαι, 3, 82.7 [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Σε ποια σημεία των δύο κειμένων που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) επιβεβαιώνεται η έλλειψη εμπιστοσύνης και η καχυποψία μεταξύ των πολιτών εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου;

Μονάδες 10

5. Για καθεμία από τις λέξεις της Νέας Ελληνικής που σας δίνονται, να γράψετε μια **ετυμολογικά συγγενή λέξη** από το κείμενο: **διάλειμμα, κατάλογος, μυθικός, αφθαρσία, δέος.**

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις στην αιτιατική του ενικού αριθμού, διατηρώντας το ίδιο γένος: **δήμου, ναῦς, προφάσει, οἷς, ἐλάσσους.** (μονάδες 5)
β. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα, στην ίδια φωνή: **ῶσιν, ἀποπεμφθῶσι, ἔλαβε, ἔπειθεν, γίνονται.** (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. «**Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερὸν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τὰ τε ὄπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινὰς οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν**»: Ο Θουκυδίδης στο έργο του προσπαθεῖ να διαφωτίσει πλήρως τα αίτια των γεγονότων. Με ποιους επιρρηματικούς προσδιορισμούς το επιτυγχάνει στο παραπάνω απόσπασμα. (μονάδες 5)
β. **Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερὸν**: Να γράψετε τη δευτερεύουσα πρόταση που εκφράζει τον φόβο των ολιγαρχικών για κάτι ανεπιθύμητο (μονάδα 1). Να τη χαρακτηρίσετε ως προς το είδος, την εκφορά και τη λειτουργία της. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Τρεις φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο Θουκυδίδης πίστευε στη μεγάλη αξία 2. Κατά τον Ξενοφώντα η ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους οφείλεται 3. Σε αρκετά σημεία του έργου του ο Θουκυδίδης προβάλλει ως βασικά κίνητρα για τον πόλεμο 4. Ο Ξενοφώντας εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο από 5. Ο Ξενοφώντας εντυπωσιάστηκε από την προσωπικότητα 	<ol style="list-style-type: none"> α. την αμεροληψία και το βάθος του προβληματισμού του. β. του Περικλή. γ. την πλεονεξία και τη φιλοτιμία. δ. το 431 π.Χ. και εξής. ε. το 411 π.Χ. και εξής. ζ. σε θεϊκή τιμωρία. η. του Αγησίλαου. θ. στην απλότητα του ύφους του.

Μονάδες 10

6ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 75.2-75.5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Καθώς όμως δεν τους έπειθε, οι δημοκρατικοί οπλίστηκαν και, με τη δικαιολογία πως η δυσπιστία των άλλων να μπουν μαζί τους στα πλοία έδειχνε ότι δεν είχαν καλούς σκοπούς, πήραν τα όπλα των ολιγαρχικών από τα σπίτια τους, και μάλιστα κάποιους ολιγαρχικούς που συνάντησαν τυχαία θα τους σκότωναν, εάν δεν τους εμπόδιζε ο Νικόστρατος. Βλέποντας οι άλλοι ολιγαρχικοί τι γινόταν, πηγαίνουν ικέτες στο ναό της Ήρας, όχι λιγότεροι από τετρακόσιους. Τότε οι δημοκρατικοί, επειδή τους φοβήθηκαν μήπως επιχειρήσουν κάτι βίαιο, τους έπεισαν να σηκωθούν από εκεί και τους πέρασαν στο νησί, μπροστά στο Ηραίο, όπου τους έστειλαν τα απαραίτητα τρόφιμα. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Επειδή όμως δεν κατόρθωνε να τους πείσει (να μπουν στα πλοία), οι δημοκρατικοί, αφού οπλίστηκαν με αυτή την πρόφαση επειδή δεν είχαν στον νου τους κάποιο **καλό σκοπό** αυτοί, **με τη δυσπιστία τους να μη θέλουν να αποπλεύσουν μαζί** (με τον Νικόστρατο), πήραν τα όπλα των ολιγαρχικών από τα σπίτια και μερικούς απ' αυτούς, όσους **κατά τύχη συνάντησαν**, θα τους σκότωναν, αν ο Νικόστρατος δεν τους εμπόδιζε. Οι υπόλοιποι πάλι, καθώς έβλεπαν όσα γίνονταν, κάθονται ως ικέτες στο Ήραιο (ιερό της Ήρας) και συγκεντρώνονται όχι λιγότεροι από τετρακόσιοι. Οι δημοκρατικοί τότε, επειδή φοβήθηκαν μήπως αυτοί **επιχειρήσουν** ενδεχομένως **πολιτικές μεταβολές**, τους σηκώνουν αφού τους έπεισαν, και τους μεταφέρουν στο νησί που είναι μπροστά στο Ήραιο (ιερό της Ήρας) και **εκεί τους στέλνονταν τα τρόφιμα**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Οι δημοκρατικοί στην προσπάθειά τους να αποδυναμώσουν τους ολιγαρχικούς χρησιμοποιούν την τακτική της απομάκρυνσης των αντιπάλων τους σε μέρη στα οποία θα είχαν περιορισμένη δράση. Γι' αυτόν τον λόγο λοιπόν άρχισαν να επανδρώνουν με ολιγαρχικούς τα πλοία που θα αντάλασσαν με τον Νικόστρατο. Οι ολιγαρχικοί με τη σειρά τους, επιλέγουν να καταφύγουν ως ικέτες στον ναό των Διόσκουρων, επειδή φοβούνται (*δείσαντες*), και μάλιστα ο φόβος τους αυτός παρουσιάζεται από τον Θουκυδίδη ως προσδοκώμενος (*μη ές τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι*). Θεωρούν δηλαδή ότι

μπορούν να οδηγηθούν στην Αθήνα και να τιμωρηθούν, καθώς υπήρχε ανάλογο προηγούμενο με την αποστολή ολιγαρχικών πρέσβων στην Αθήνα. Φοβούνται, επίσης, την εκδίκηση των δημοκρατικών αφενός επειδή είχε προηγηθεί το δικό τους βίαιο πραξικόπημα αφετέρου γιατί το κλίμα έντασης και αμοιβαίας καχυποψίας που επικρατούσε στην Κέρκυρα, ευνοούσε βίαιες ενέργειες. Επομένως, αισθάνονται φόβο και δυσπιστία τόσο για τις προθέσεις των δημοκρατικών όσο και για τη στάση των Αθηναίων απέναντί τους, αφού έχουν εκδηλώσει τη διάθεση να τους τιμωρήσουν ως υποκινητές στάσης. (μονάδες 6) Με την ενέργειά τους αυτή πιστεύουν ότι θα αποφύγουν τη σύλληψη, αφού οι ικέτες θεωρούνταν πρόσωπα ιερά, τα οποία βρίσκονταν υπό την προστασία του θεού, και οποιαδήποτε προσπάθεια να παραβιαστεί το άσυλο με σκοπό είτε την απομάκρυνση-σύλληψη είτε την κακοποίηση των ικετών εθεωρείτο πράξη ιερόσυλη. Πιστευόταν μάλιστα ότι η παραβίαση του ασύλου επέφερε πάντοτε συμφορές στο πρόσωπο ή στην πόλη που τη διέπραττε. (μονάδες 4)

3. Ο Νικόστρατος έχει φτάσει στην Κέρκυρα με σκοπό να επιτύχει συμφιλίωση μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων και να εξυπηρετήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα της Αθήνας. Στην προσπάθειά του αυτή χρησιμοποιεί μετριοπαθή πολιτική για να προσεγγίσει τους ολιγαρχικούς Κερκυραίους. Συγκεκριμένα, όταν οι ολιγαρχικοί κατέφυγαν ως ικέτες στον ναό των Διόσκουρων από φόβο για τις προθέσεις των δημοκρατικών, ο Νικόστρατος με την προσπάθειά του να πείσει τους ολιγαρχικούς να επιβιβαστούν στα πλοία, χωρίς να καταφύγει σε βίαιες ενέργειες, με την προστατευτική συμπεριφορά του, με τον σεβασμό στους ολιγαρχικούς που είχαν καταφύγει ως ικέτες στα ιερά (*αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο*) αποδεικνύει αυτή τη διαλλακτικότητα. Στη συνέχεια, όταν οι δημοκρατικοί αφαίρεσαν τα όπλα των ολιγαρχικών από τις οικίες τους, θα σκότωναν όσους συναντούσαν στον δρόμο τους, αν δεν παρενέβαινε ο Νικόστρατος για να εμποδίσει την αιματοχυσία (*εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν*). (μονάδες 6) Η παρέμβαση του Νικόστρατου υπήρξε πράγματι σωτήρια για τους ολιγαρχικούς, και η συμπεριφορά του καθορίζεται τόσο από την εξασφάλιση των συμφερόντων της πατρίδας του, που ήθελε τον προσεταιρισμό της Κέρκυρας στην αθηναϊκή συμμαχία με ακέραιες τις δυνάμεις της και συμφιλιωμένο τον λαό της, όσο και από το γεγονός ότι ο ίδιος δεν ήταν άμεσα αναμειγμένος στα πολιτικά πάθη του εμφυλίου της Κέρκυρας. Οι ενέργειές του φανερώνουν πολιτική γνώση και διπλωματική ευστροφία. Γενικότερα, με

τη φιλάνθρωπη στάση του επιδιώκει να αποτρέψει την αναζωπύρωση των πολιτικών παθών. (μονάδες 4)

4. Σε περίοδο εμφυλίου πολέμου διαπιστώνεται η ηθική αλλοίωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Αξίες παραδοσιακές που συνέχουν την κοινωνία και εξασφαλίζουν την κοινωνική σταθερότητα υπονομεύονται. Ειδικότερα, η επάνδρωση των πέντε πλοίων με ολιγαρχικούς Κερκυραίους αποτελούσε δόλιο τέχνασμα των δημοκρατικών για την εκτόπιση των πολιτικών τους αντιπάλων. Η άρνηση των ολιγαρχικών για επιβίβαση εδράζεται στην καχυποψία τους για τις προθέσεις των δημοκρατικών και δημιουργεί αντίστοιχα στους δημοκρατικούς την ευκαιρία προσχηματικής ερμηνείας για μία ένοπλη αντεπίθεση. Με δεδομένο το κλίμα φόβου και καχυποψίας που επικρατούσε στο νησί, η συγκέντρωση τουλάχιστον τετρακοσίων ολιγαρχικών στο Ήραιο προκαλεί τη δυσπιστία των δημοκρατικών και νομοτελειακά την αντίδρασή τους. Έτσι, ο εμφύλιος της Κέρκυρας δίνει τη δυνατότητα στον Θουκυδίδη να διατυπώσει τις γενικές παρατηρήσεις του για την ανθρώπινη φύση κατά τη διάρκεια του πολέμου. Διαπιστώνει, λοιπόν, την υστεροβουλία και την ανειλικρίνεια απέναντι στις προτάσεις των αντιπάλων ως μέσο προστασίας από τον δυνατότερο. Η εκδικητικότητα και η παραβίαση των όρκων αποτελούσαν ένδειξη δύναμης και τυχοδιωκτικής συμπεριφοράς και συντελούσαν στην ηθική εξαχρείωση. Η δυσπιστία, ο καιροσκοπισμός και τα ύπουλα μέσα κυριαρχούν και αξιοποιούνται στον αγώνα δόλου για την επικράτηση.
5. καταλιπεῖν, κατέλεγον, παρεμυθεῖτο, διέφθειραν, Δείσαντες - δείσας
6. α. δῆμον, ναῦν, πρόφασιν, ὄν, ἐλάσσονα (ἐλάσσω)
β. ἔσσονται, ἀποπεμφθήσονται, λήψεται, πείσει, γενήσονται
7. α. Δείσαντες: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή, Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν: δευτερεύουσα (επιρρηματική) αιτιολογική πρόταση, ἐπὶ τῇ προφάσει: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει αιτία, (ὡς) διανοουμένων: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή (υποκειμενικής αιτιολογίας), τῇ ἀπιστίᾳ: ετερόπτωτος (επιρρηματικός) προσδιορισμός (δοτική) της αιτίας
β. μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι: Η δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο μὴ εκφράζοντας τον φόβο (των ολιγαρχικών) για κάτι ανεπιθύμητο. Εκφέρεται με υποτακτική παθητικού αορίστου (ἀποπεμφθῶσι) δηλώνοντας προσδοκώμενο φόβο. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο δείσαντες.
8. 1-β, 2-ζ, 3-γ, 4-ε, 5-η

7ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορίαι*, 3, 81.2-81.4**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τὰς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλευούσας τὰς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τοὺς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ᾧ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἶ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ "Ἡραιὸν τε ἐλθόντες τῶν ἰκετῶν ὡς πενήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἰκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπέισθησαν, ὡς ἐώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. Ἡμέρας τε ἐπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευσαν, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δὲ τινες καὶ ἰδίας ἐχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσις ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων·

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἰκετῶν ... ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων·»

Μονάδες 30

2. «Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τὰς τε Ἀττικὰς ναῦς ... πάντων θάνατον.» Να περιγράψετε τις ἀμεσες ἐνέργειες των Κερκυραίων δημοκρατικῶν μετὰ τὴν ἀποχώρηση των Πελοποννησίων καὶ τὴν ἀφίξη του αθηναϊκοῦ στόλου καὶ νὰ ἐξηγήσετε τὴ σκοπιμότητά τους.

Μονάδες 10

3. Ποιες εὐθύνες φαίνεται νὰ ἀποδίδει ὁ Θουκυδίδης στὸν Εὐρυμέδοντα γιὰ τὶς σφαγὲς ποὺ λαμβάνουν χώρα στὴν Κέρκυρα; Συμφωνεῖτε με τὴν ἐκτίμηση τοῦ ἀρχαίου ιστορικοῦ;

Μονάδες 10

4. Αἰτία ὅλων αὐτῶν ἦταν ἡ φιλαρχία ποὺ ἔχει ρίζα τὴν πλεονεξία καὶ τὴν φιλοδοξία ποὺ ἐσπρωχναν τὶς φατρίες ν' ἀγωνίζονται με λύσσα. Οἱ ἀρχηγοὶ των κομμάτων, στὶς διάφορες πολιτείες, πρόβαλλαν ωραία συνθήματα. Ἰσότητα των πολιτῶν ἀπὸ τὴν μὴ μεριά, σωφροσύνη τῆς ἀριστοκρατικῆς διοίκησης ἀπὸ τὴν ἄλλη. Προσποιοῦνταν ἔτσι ὅτι υπηρετοῦν τὴν πολιτεία, ἐνῶ πραγματικὰ ἤθελαν νὰ ικανοποιήσουν προσωπικά

συμφέροντα και αγωνίζονταν με κάθε τρόπο να νικήσουν τους αντιπάλους τους. Τούτο τους οδηγούσε να κάνουν τα φοβερότερα πράγματα επιδιώκοντας να εκδικηθούν τους αντιπάλους τους, όχι ως το σημείο που επιτρέπει η δικαιοσύνη ή το συμφέρον της πολιτείας, αλλά κάνοντας τις αγριότερες πράξεις, με μοναδικό κριτήριο την ικανοποίηση του κόμματος τους. Καταδίκάζαν άνομα τους αντιπάλους τους ή άρπαζαν βίαια την εξουσία, έτοιμοι να κορέσουν το μίσος τους. Καμιά από τις δύο παρατάξεις δεν είχε κανέναν ηθικό φραγμό κ' εκτιμούσε περισσότερο όσους κατόρθωναν να κρύβουν κάτω από ωραία λόγια φοβερές πράξεις. Όσοι πολίτες ήταν μετριοπαθείς θανατώνονταν από την μια ή την άλλη παράταξη, είτε επειδή είχαν αρνηθή να πάρουν μέρος στον αγώνα είτε επειδή η ιδέα και μόνο ότι θα μπορούσαν να επιζήσουν προκαλούσε εναντίον τους τον φθόνο. **Θουκυδίδου Ιστορίαί, 3, 82.8** [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Με αφορμή τα γεγονότα στην Κέρκυρα ο Θουκυδίδης ερμηνεύει γενικότερα την ανθρώπινη συμπεριφορά στους εμφυλίους πολέμους. Σε ποιο βαθμό οι ισχυρισμοί του ιστορικού (μεταφρασμένο κείμενο) επιβεβαιώνονται από την περιγραφή των γεγονότων στην Κέρκυρα (πρωτότυπο κείμενο);

Μονάδες 10

5. Να γράψετε μία **ομόρριζη λέξη** της Νέας Ελληνικής, απλή ή σύνθετη, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: *ἤγαγον, ἀπεχρῶντο, ὑποσχεῖν, ἐφόνευον, ὀφειλομένων.*

Μονάδες 10

6. α. Να γράψετε τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου (μονάδες 5):

λιμένα: την ίδια πτώση στον πληθυντικό αριθμό

ίκετῶν: την κλητική πτώση στον ενικό αριθμό

πολλοί: το επίρρημα στον συγκριτικό βαθμό

ἄς: την ονομαστική πτώση στον ενικό αριθμό στο ίδιο γένος

χρημάτων: τη δοτική πτώση στον πληθυντικό αριθμό

- β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στην υποτακτική ενεστώτα (ίδιο πρόσωπο, φωνή): *ἤγαγον, λάβοιεν, ἔπεισαν, ἐώρων, παρέμεινε.* (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. «*Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τὰς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλευούσας τὰς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας λαβόντες τοὺς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας*»: ΣΤΟ

παραπάνω απόσπασμα να χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τους τις υπογραμμισμένες μετοχές (μονάδες 3) και να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό σας για τη μετοχή **προσπλεύσας** (μονάδες 2).

β. «*Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπέισθησαν, ὡς ἐώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο*»: Στο παραπάνω απόσπασμα να καταγράψετε τρεις επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου (μονάδες 3) και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ιστορικής αφήγησης (μονάδες 2).

Μονάδες 10

8. Να κατατάξετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):
- Ο Θουκυδίδης τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή δεν μπόρεσε να σώσει την Αμφίπολη κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου.
 - Στο δεύτερο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου ο Θουκυδίδης προσβλήθηκε από τον λοιμό που εξόντωσε το 1/3 του πληθυσμού της Αττικής.
 - Ο Ξενοφώντας πέθανε αφήνοντας πίσω του εκτεταμένο και πολυσχιδές συγγραφικό έργο.
 - Ο Πελοποννησιακός πόλεμος έληξε μετά την ήττα της Αθήνας στους Αιγός ποταμούς.
 - Ο Ξενοφώντας τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή ακολούθησε τον Αγησίλαο στη μάχη της Κορώνειας εναντίον του αντισπαρτιατικού συνασπισμού, στον οποίο πρωτοστατούσαν η Αθήνα και η Θήβα.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

Μονάδες 10

7ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορίαι*, 3, 81.2-81.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Οι περισσότεροι από τους ικέτες, όσοι δεν πείσθηκαν, βλέποντας τι γινόταν, άρχισαν να σκοτώνουν εκεί, μέσα στον ιερό τόπο, ο ένας τον άλλο, μερικοί κρεμάστηκαν από τα δένδρα και άλλοι αυτοκτονούσαν όπως καθένας μπορούσε. Τις επτά ημέρες που έμεινε εκεί ο Ευρυμέδων, όταν έφθασε με τα εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι σκότωναν όποιους θεωρούσαν εχθρούς τους· τους καταλόγιζαν ότι ήθελαν να καταλύσουν το δημοκρατικό πολίτευμα, στην πραγματικότητα όμως θανατώθηκαν μερικοί και από προσωπικά μίσση και άλλοι για χρήματα που τους οφείλονταν θανατώθηκαν από τους οφειλέτες τους. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Αλλά οι περισσότεροι από τους ικέτες, όσοι δεν είχαν πειστεί, καθώς έβλεπαν αυτά που γίνονταν, σκότωναν ο ένας τον άλλον εκεί μέσα στον ναό και μερικοί **απαγονίζονταν** από τα δέντρα, ενώ άλλοι **τερμάτιζαν τη ζωή τους**, όπως ο καθένας μπορούσε. Και για επτά μέρες, όσο έμεινε, αφότου ήρθε ο Ευρυμέδοντας με τα εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι εκτελούσαν όσους από τους συμπολίτες τους θεωρούνταν ότι ήταν εχθροί τους, και μολονότι (κάποιοι) **έφεραν ως κατηγορία εναντίον τους ότι προσπαθούσαν να καταλύσουν τη δημοκρατία**, εντούτοις **φονεύθηκαν** μερικοί και για προσωπικές έχθρες και **άλλοι (σκοτώθηκαν) από τους οφειλέτες τους**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Οι Κερκυραίοι δημοκρατικοί μετά την αποχώρηση των Πελοποννησίων και την άφιξη του αθηναϊκού στόλου, μόλις αντιλαμβάνονται (*αίσθόμενοι*) ότι δεν απειλούνται από κανέναν, επιδίδονται σε σφαγές χωρίς καμία ηθική αναστολή με βασικό στόχο να εξοντώσουν πλήρως τους πολιτικούς αντιπάλους. Αρχικά, οδήγησαν (*έξ τήν πόλιν ἤγαγον*) τους 500 Μεσσηνίους, που αποτελούσαν τα πληρώματα των πλοίων του Νικόστρατου, μέσα στην πόλη με σκοπό την ενίσχυσή τους με εμπειροπόλεμους μαχητές και τον παράλληλο εκφοβισμό των ολιγαρχικών. Στη συνέχεια, οι δημοκρατικοί διέταξαν τα πλοία που είχαν επανδρώσει με ολιγαρχικούς να κάνουν τον περίπλου και να αγκυροβολήσουν στο Υλλαϊκό λιμάνι (*περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα*), το οποίο είχαν από την αρχή των γεγονότων υπό τον πλήρη έλεγχό τους. Με την ενέργεια αυτή ήθελαν να απομακρύνουν τους ευρισκόμενους στα πλοία ολιγαρχικούς από τους

ομοϊδεάτες τους, που βρίσκονταν στην αγορά και στο Ηραίο, για να τους εξοντώσουν χωρίς καμία αντίδραση, πράγμα που έκαναν, μόλις έφτασαν στο Υλλαϊκό λιμάνι. Σκοτώνουν χωρίς δισταγμό κάθε πολιτικό αντίπαλο που έβρισκαν μπροστά τους (*εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον*) ακόμα και τους ολιγαρχικούς που πείστηκαν να αγωνιστούν μαζί τους για τη σωτηρία της πατρίδας, ενάντια στους ομόφρονές τους (*ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο*). Επιπλέον, έστησαν μια παρωδία δίκης με προαποφασισμένο αποτέλεσμα και θανάτωσαν, αφού τους έπεισαν να δικαστούν, πενήντα ολιγαρχικούς ικέτες στο Ηραίο (*κατέγνωσαν πάντων θάνατον*). Οι δημοκρατικοί έτσι εξαπάτησαν για δεύτερη φορά τους αντιπάλους τους, φανερώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο βαθύ πολιτικό αμοραλισμό και αναληθσία.

3. Ο Θουκυδίδης φαίνεται εδώ πως μέμφεται τον Ευρυμέδοντα και τον θεωρεί υπεύθυνο για την αλληλοσφαγή στην Κέρκυρα. Με τη φράση «*Ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευσον*» ο Θουκυδίδης αφήνει να διαφανούν οι ευθύνες του αρχηγού του αθηναϊκού στόλου. Ο Ευρυμέδοντας με τα 60 πλοία του θα μπορούσε να πετύχει ό,τι πέτυχε ο Νικόστρατος με πολύ λιγότερα πλοία, αλλά αυτός από αδιαφορία ή ανικανότητα δεν αναμείχθηκε, αδιαφορώντας για την τύχη των ολιγαρχικών και ανεχόμενος τις ακρότητες και την τρομοκρατία στο νησί. Στην ουσία ενθάρρυνε τη σφαγή με την παρουσία και την ανοχή του, καθώς, όπως αποδείχτηκε από τα ίδια τα γεγονότα, δεν είχε ούτε την ικανότητα ούτε τη βούληση ούτε το ηθικό ανάστημα να ελέγξει την κατάσταση.
4. Ο Θουκυδίδης στο μεταφρασμένο κείμενο προβάλλει την **πλεονεξία**, το να αποκτήσει δηλαδή το άτομο ή η πολιτική παράταξη ή το κράτος περισσότερα απ' όσα δικαιούται και τη **φιλοτιμία**, την προσωπική φιλοδοξία ορισμένων, ως βασικά κίνητρα για τον πόλεμο. Αυτά είναι που οδήγησαν τις πολιτικές παρατάξεις σε φοβερές και ακραίες πράξεις, όπως οι άδικες καταδικαστικές αποφάσεις, η βίαιη κατάληψη της εξουσίας. Οι αρχηγοί των κομμάτων, μάλιστα, ενώ προσποιούνταν έτσι ότι υπηρετούν την πολιτεία, στην πραγματικότητα ήθελαν να ικανοποιήσουν προσωπικά συμφέροντα και να κορέσουν το μίσος τους. Χαρακτηριστική είναι η φράση του μεταφρασμένου κειμένου ότι *καμιά από τις δύο παρατάξεις δεν είχε κανέναν ηθικό φραγμό κ' εκτιμούσε περισσότερο όσους κατόρθωναν να κρύβουν κάτω από ωραία λόγια φοβερές πράξεις*.

Όλα αυτά επιβεβαιώνονται απόλυτα στο πρωτότυπο κείμενο όπου οι Κερκυραίοι δημοκρατικοί προβαίνουν σε βάνουσες ενέργειες κατά των αντιπάλων τους. Οι ακρότητες και οι θηριωδίες που περιγράφει ο Θουκυδίδης προκύπτουν από την αλαζονεία, το μίσος και τα άγρια ένστικτα. Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι, ασφαλείς μετά την έλευση του αθηναϊκού στόλου, επιδίδονται σε σφαγές χωρίς καμία ηθική αναστολή και σκοτώνουν αδιακρίτως όποιον πολιτικό αντίπαλο έβρισκαν μπροστά τους. Οι δημοκρατικοί ισχυρίζονται ότι φονεύουν τους ολιγαρχικούς που αποπειράθηκαν να καταλύσουν τη δημοκρατία. Πίσω από το πρόσχημα αυτό κρύβονται τα πραγματικά κίνητρα της σφαγής, δηλαδή η προσωπική έχθρα και τα χρέη (*τήν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσις ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαθόντων*). Επομένως, στον εμφύλιο πόλεμο της Κέρκυρας οι αντίπαλοι υπηρετούσαν μόνο τα συμφέροντά τους και τα συμφέροντα της παράταξης στην οποία ανήκαν.

[* *Ο/Η μαθητής/τρια δεν χρειάζεται να εξαντλήσει μία προς μία όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο πρωτότυπο κείμενο, αλλά να τεκμηριώσει την απάντησή του με ενδεικτικά παραδείγματα από το κείμενο.*]

5. διαγωγή, αγωγός, στρατηγός - χρήμα, χρήσιμος, κατάχρηση - σχέση, εποχή, ανεκτικός - φόνος, δολοφονία, φονιάς - όφελος, οφειλή, εξόφληση (και ωφέλεια, επωφελής)
6. α. λιμένας, ικέτα, πλέον, ή, χρήμασι(ν)
β. ἄγωσι(ν), λαμβάνωσι(ν), πείθωσι(ν), ὀρώσι(ν), παραμένη
7. α. *προσπλεούσας*: κατηγορηματική μετοχή (μονάδα 1) γιατί εξαρτάται από τη μετοχή *αἰσθόμενοι* (ρήμα αισθήσεως) και αναφέρεται στο *ναῦς*, που είναι και υποκείμενό της (μονάδες 2)
λαθόντες: (επιρρηματική) χρονική μετοχή (που δηλώνει το προτερόχρονο) (μονάδα 1)
ὄντας: επιθετική μετοχή (με υποκείμενο τούς *Μεσσηνίους*) (μονάδα 1)
β. *αὐτοῦ*: γενική (ως επιρρηματικός προσδιορισμός) του τόπου στο ρήμα *διέφθειρον ἐν τῷ ἱερῷ*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα *διέφθειρον ἐκ τῶν δένδρων*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα *ἀπήγγοντο*. Η ιστορική αφήγηση γίνεται πιο άμεση και παραστατική και αποσαφηνίζονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες οι ολιγαρχικοί έθεταν οι ίδιοι τέλος στη ζωή τους, ακόμη και σε ιερούς χώρους, εξαιτίας της απόγνωσής τους.
8. 1-β, 2-α, 3-δ, 4-ε, 5-γ

8ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 81.3-81.5**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Οί δὲ πολλοὶ τῶν ἰκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἐώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. Ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευσον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δὲ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιοῦτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. Καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δὲ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἰκετῶν ... ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων.»

Μονάδες 30

2. «Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἰκετῶν...οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω.» Να αναφέρετε πέντε διαφορετικές σκηνές θανάτου που περιγράφονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να εξηγήσετε για ποιον λόγο θανατώνονται ἄνθρωποι σε καθεμιά από αυτές.

Μονάδες 10

3. «Καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο». Ποια ἦταν ἡ επίδραση του εμφυλίου πολέμου στις οικογενειακές σχέσεις και στον θεσμό της ικεσίας; Να την εξηγήσετε σύντομα.

Μονάδες 10

4. Σ' αυτές τις ακρότητες ἔφτασε ὁ εμφύλιος πόλεμος και προκάλεσε μεγάλη εντύπωση, γιατί ἦταν ὁ πρῶτος που ἐγίνε. Ἀργότερα μπορεῖ κανεὶς να πη ὅτι ολόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς συνταράχτηκε, γιατί παντοῦ σημειώθηκαν εμφύλιοι σπαραγμοί. Οἱ δημοκρατικοὶ καλοῦσαν τοὺς Ἀθηναίους να τοὺς βοηθήσουν και οἱ ολιγαρχικοὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὅσο διαρκούσε ἡ εἰρήνη δεν εἶχαν οὔτε πρόφαση, ἀλλὰ οὔτε τὴν διάθεση να τοὺς καλέσουν για βοήθεια. Με τὸν πόλεμο, ὁμως, καθεμιά ἀπὸ τὶς ἀντίπαλες πολιτικές παρατάξεις μπορούσε εὐκόλα να βρη ευκαιρία να προκαλέση ἐξωτερικὴ ἐπέμβαση για να καταστρέψη τοὺς ἀντιπάλους τῆς και να ἐνισχυθῇ ἡ ἴδια για ν' ἀνατρέψη τὸ πολίτευμα.

Οι εμφύλιες συγκρούσεις έφεραν μεγάλες κι αμέτρητες συμφορές στις πολιτείες, συμφορές που γίνονται και θα γίνονται πάντα όσο δεν αλλάζει η φύση του ανθρώπου, συμφορές που μπορεί να είναι βαρύτερες ή ελαφρότερες κ' έχουν διαφορετική μορφή ανάλογα με τις περιστάσεις. Σε καιρό ειρήνης και όταν ευημερή ο κόσμος και οι πολιτείες, οι άνθρωποι είναι ήρεμοι γιατί δεν τους πιέζουν ανάγκες φοβερές. Αλλ' όταν έρθη ο πόλεμος που φέρνει στους ανθρώπους την καθημερινή στέρηση, γίνεται δάσκαλος της βίας κ' ερεθίζει τα πνεύματα του πλήθους σύμφωνα με τις καταστάσεις που δημιουργεί.

Θουκυδίδου Ιστορία, 3, 82.1-2 [Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος]

Ο Θουκυδίδης, με αφορμή την εμφύλια σύγκρουση στην Κέρκυρα, κάνει μια σειρά από διαχρονικές διαπιστώσεις αναφορικά με τον πόλεμο, και ειδικότερα τον εμφύλιο πόλεμο. Σε ποια σημεία τόσο του μεταφρασμένου όσο και στο πρωτότυπο κειμένου επιβεβαιώνεται αυτό; Γιατί επιλέγει να κάνει ο ιστορικός αυτές τις αναφορές;

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **όραμα, αναλώσιμος, άφιξη, απροσδόκητος, βήμα.**

Μονάδες 10

6. Να μεταφέρετε τα παρακάτω χωρία στον άλλο αριθμό κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές σε όλους τους κλιτούς τύπους:

έκ τῶν δένδρων τινές ἀπήγχοντο

Κερκυραῖοι τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον

Μονάδες 10

7. α. «*Ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον*»: Να γράψετε το υποκείμενο των υπογραμμισμένων ὀρων του παραπάνω αποσπάσματος (μονάδες 4) και να αιτιολογήσετε αν η μετοχή **ἀφικόμενος** είναι συνημμένη ή απόλυτη. (μονάδα 1)
- β. «*ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἐχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἶον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίνεσθαι, οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. Καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.*»: Στο παραπάνω απόσπασμα

να καταγράψετε πέντε εμπρόθετους προσδιορισμούς και να αναφέρετε τη συντακτική τους λειτουργία. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να ολοκληρώνεται ορθά το νόημά της.

Α	Β
1. Ο Θουκυδίδης συγκεντρώνει πληροφορίες για τον πόλεμο	α. με επισκέψεις στους τόπους των συγκρούσεων.
	β. αντλώντας πληροφορίες μόνον από γραπτές πηγές.
2. Ο Θουκυδίδης επικεντρώνεται, για την κατανόηση του πολέμου,	α. στην πολιτική ιστορία.
	β. σε χρησμούς, φήμες και διαδόσεις.
3. Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, η μόνη αξία στην οποία μπορεί να στηριχθεί ο άνθρωπος είναι	α. η λογική.
	β. η ηθική.
4. Ο Θουκυδίδης πίστευε ότι η τύχη είναι	α. απρόβλεπτες συγκυρίες.
	β. υπερφυσική δύναμη.
5. Ο Θουκυδίδης διαιρεί το έτος	α. σε θέρος (4 μήνες) και σε χειμώνα (8 μήνες στρατιωτικών επιχειρήσεων).
	β. σε θέρος (8 μήνες στρατιωτικών επιχειρήσεων) και σε χειμώνα (4 μήνες).

Μονάδες 10

8ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Θουκυδίδου *Ίστορία*, 3, 81.3-81.5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Οι περισσότεροι από τους ικέτες, όσοι δεν πείσθηκαν, βλέποντας τι γινόταν, άρχισαν να σκοτώνουν εκεί, μέσα στον ιερό τόπο, ο ένας τον άλλο, μερικοί κρεμάστηκαν από τα δένδρα και άλλοι αυτοκτονούσαν όπως καθένας μπορούσε. Τις επτά ημέρες που έμεινε εκεί ο Ευρυμέδων, όταν έφθασε με τα εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι σκότωναν όποιους θεωρούσαν εχθρούς τους· τους καταλόγιζαν ότι ήθελαν να καταλύσουν το δημοκρατικό πολίτευμα, στην πραγματικότητα όμως θανατώθηκαν μερικοί και από προσωπικά μίσση και άλλοι για χρήματα που τους οφείλονταν θανατώθηκαν από τους οφειλέτες τους. (μτφ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλου, Αθήνα: Πόλις, 2011)

B. Αλλά οι περισσότεροι από τους ικέτες, όσοι δεν είχαν πειστεί, καθώς έβλεπαν αυτά που γίνονταν, σκότωναν ο ένας τον άλλον εκεί μέσα στον ναό και μερικοί **απαγχονίζονταν** από τα δέντρα, ενώ άλλοι **τερμάτιζαν τη ζωή τους**, όπως ο καθένας μπορούσε. Και για επτά μέρες, όσο έμεινε, αφότου ήρθε ο Ευρυμέδωντας με τα εξήντα πλοία, οι Κερκυραίοι εκτελούσαν όσους από τους συμπολίτες τους θεωρούνταν ότι ήταν εχθροί τους, και μολονότι (κάποιοι) **έφεραν ως κατηγορία εναντίον τους ότι προσπαθούσαν να καταλύσουν τη δημοκρατία**, εντούτοις **φονεύθηκαν** μερικοί και για προσωπικές έχθρες και **άλλοι (σκοτώθηκαν) από τους οφειλέτες τους**· (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Ο/Η μαθητής/τρια αρκεί να αναφερθεί σε πέντε (5) διαφορετικές περιπτώσεις από τις παρακάτω: Οι ικέτες ολιγαρχικοί στην Κέρκυρα που δεν είχαν πειστεί από τους δημοκρατικούς να περάσουν από δίκη, βλέποντας την ωμότητα των πράξεων των αντιπάλων τους, προβαίνουν σε αυτοκαταστροφικές πράξεις. Ορισμένοι αλληλοσκοτώνονται εντός του ιερού (*διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους*), άλλοι αυτοκτονούν με απαγχονισμό (*καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινές ἀπήγχοντο*) και άλλοι με όποιον τρόπο θανάτου βρίσκουν πρόσφορο (*οἱ δ'ὥς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο*). Ο Θουκυδίδης χρησιμοποιώντας τρία διαφορετικά ρήματα που δηλώνουν θάνατο, μεταδίδει το κλίμα απόγνωσης, που επικρατούσε στους ολιγαρχικούς. Οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται σε αδιέξοδο, χωρίς ελπίδα σωτηρίας, εγκλωβισμένοι σε μια κατάσταση χωρίς δυνατότητα διαφυγής, που τους οδηγεί σε παράλογες πράξεις, αντίθετες στο ένστικτο

της αυτοσυντήρησης. Ωστόσο, το κύμα βίας επεκτείνεται και σε άλλες ομάδες πληθυσμού. Ο κάθε Κερκυραίος στρέφεται εναντίον όποιου θεωρούσε ως εχθρό του (*Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον*) βρίσκοντας έτσι την ευκαιρία να εκδηλώσει μίσος και φθόνο προς κάθε κατεύθυνση και για οποιονδήποτε λόγο είτε πολιτικό είτε και προσωπικό (*ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἔνεκα*). Σε αυτές τις συνθήκες χάους κάθε κακία, καλά φυλαγμένη στην ψυχή του καθενός, ενεργοποιείται. Αλλά και αμιγώς προσωπικές διαφορές, όπως ο δανεισμός χρημάτων μεταξύ πολιτών γίνεται αιτία φόνου (*ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων*). Οι δανειζόμενοι σκοτώνουν τους δανειστές σε μια προσπάθεια είτε αντεκδίκησης είτε απαλλαγής από το χρέος. (μονάδες 10)

3. Ο εμφύλιος πόλεμος ισοπεδώνει κάθε ηθική αξία, κάθε θεσμό ιερό και απαραβίαστο. Διασαλεύει την ηθική τάξη, αφού ακόμα και η γεμάτη απέραντη αγάπη πατρική σχέση αντικαθίσταται από πράξεις ωμότητας. Ο πατέρας σκοτώνει το παιδί του (*Καὶ γὰρ παῖδα ἀπέκτεινε*) σε μια ενέργεια τόσο αντίθετη στην ανθρώπινη φύση. Η οικογένεια, θεσμός ταυτισμένος με τον άνθρωπο και την εξέλιξή του, υποκύπτει στον παραλογισμό του εμφυλίου πολέμου. Αλλά και η ικεσία, καταξιωμένος θεσμός στην αρχαιοελληνική κοινωνία, πλήττεται από την εμφύλια διαμάχη. Ο άγραφος ηθικός νόμος, που όριζε ότι οι ικέτες ήταν ιερά και απαραβίαστα πρόσωπα, υφίσταται βάνουση καταπάτηση. Οι ικέτες δολοφονούνται στα ιερά (*ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο*). Κάθε καλό και αγνό μετατρέπεται σε ωμή βία, κάθε έννοια δικαιοσύνης, γραπτού ή άγραφου νόμου και ανθρωπιάς καταλύεται. (μονάδες 10)
4. Στα δύο κείμενα (μεταφρασμένο και πρωτότυπο) γίνονται γενικότερες αναφορές στις συνθήκες που επικρατούν σε εμφυλίους πολέμους. Πρόκειται για μια γενίκευση που αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της σκέψης του Θουκυδίδη και της μεθόδου του. Καθώς οδηγείται από το συγκεκριμένο γεγονός στο γενικό, προβάλλει τη σφαιρική θεώρηση των ιστορικών γεγονότων και την αναγωγή τους σε φαινόμενα διαχρονικά. Οι συνθήκες, λοιπόν, κάθε εμφυλίου είναι για τον Θουκυδίδη πάντοτε ακραίες και παράλογες, γεμάτες θάνατο. Συγκεκριμένα, στο πρωτότυπο κείμενο ο ιστορικός αναφέρει τη φράση (*οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίνεσθαι*) που σημαίνει «*ὅπως συνηθίζει να γίνεται σε τέτοιες περιπτώσεις*». Στο μεταφρασμένο κείμενο αντίστοιχα ο ιστορικός αναφέρει ότι οι συμφορές των πολέμων θα συνεχίζονται όσο παραμένει ίδια η ανθρώπινη φύση (*συμφορές που γίνονται ... ανάλογα με τις περιστάσεις*). Εδώ ο

Θουκυδίδης συμπεραίνει ότι οι συμφορές των εμφυλίων με όποιες διαφοροποιήσεις κατά περίπτωση, σχετίζονται άμεσα με την ανθρώπινη φύση και όσο αυτή έχει χαρακτηριστικά όπως η πλεονεξία και η φιλοτιμία, νέοι πόλεμοι θα ξεσπούν στην ανθρωπότητα. Παράλληλα, αντίθετα με την περίοδο της ειρήνης ο ιστορικός διαπιστώνει ότι ο πόλεμος διδάσκει τη βία, εκτρέπει τους ανθρώπους σε αντίστοιχες πράξεις. Επιπλέον, αιτιολογεί αυτή τη ροπή του ανθρώπου και συγκεκριμένα τη συνδέει με τη στέρηση και τη μη εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών, που είναι καθημερινά φαινόμενα σε συνθήκες πολέμου. Αυτές με τη σειρά τους προκαλούν ένταση, συγκρούσεις και καταστάσεις που σχετίζονται και με τα αντικρουόμενα συμφέροντα των ανθρώπων. Τα πνεύματα ερεθίζονται και η κυριαρχία της βίας είναι το αποτέλεσμα (όταν έρθη ο πόλεμος ...σύμφωνα με τις καταστάσεις που δημιουργεί). Όλα τα παραπάνω συνδέονται άρρηκτα με τη βασική επιδίωξη του ιστορικού να αφήσει στην ανθρωπότητα ένα έργο «κτῆμα ἐς αἰεί». Οι διαχρονικές διαπιστώσεις του δηλώνουν την προσήλωσή του στον στόχο αυτό. Τον απασχολεί όχι μόνο ο συγκεκριμένος εμφύλιος του 5^{ου} αιώνα, αλλά ο πόλεμος, τα κίνητρα και οι συμπεριφορές του ανθρώπου κατά τη διάρκειά του, ευρύτερα και διαχρονικά. (μονάδες 10)

5. ἐώρων, ἀνηλοῦντο, ἀφικόμενος, δοκοῦντας, ξυνέβη
6. ἐκ τοῦ δένδρου τις ἀπήγγετο - Κερκυραῖος τὸν ἐχθρὸν δοκοῦντα εἶναι ἐφόνευε
7. α. ἀφικόμενος: υποκείμενο (της μετοχής) ὁ Εὐρυμέδων - παρέμεινε: υποκείμενο (του ρήματος) ὁ Εὐρυμέδων - εἶναι: υποκείμενο (του απαρεμφάτου) η επιθετική μετοχή τοῦς δοκοῦντας - ἐφόνευον: υποκείμενο (του ρήματος) Κερκυραῖοι (μονάδες 4)
 Η μετοχή ἀφικόμενος είναι συνημμένη, γιατί το υποκείμενό της έχει και άλλη συντακτική λειτουργία στην πρόταση (υποκείμενο του ρήματος παρέμεινε) (μονάδα 1)
- β. ἰδίας ἐχθρας ἔνεκα: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός της αιτίας - ὑπὸ τῶν λαβόντων: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου - ἐν τῷ τοιούτῳ: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του χρόνου - ἀπὸ τῶν ἱερῶν: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός τόπου (απομάκρυνση) - πρὸς αὐτοῖς: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός τόπου (πλησίον) - ἐν τῷ ἱερῷ: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός τόπου (στάση) (μονάδες 5)
8. 1-α, 2-α, 3-α, 4-α, 5-β

9ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §1-2

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες· οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινα που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὐ, εἰδὼς ὅτι ὄσω ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶπτον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνοσ Σθενέλαον ἀρμοστήν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ ... τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι».

Μονάδες 30

2. Πώς αποδεικνύεται στο παραπάνω κείμενο η μεγάλη αξία που απέδιδαν οι αρχαίοι Έλληνες στις σπονδές; (μονάδες 4) Ποια ιδιαίτερη σημασία αποκτά ο θεσμός αυτός τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο του πολέμου; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3. Αφού εντοπίσετε **τα ρήματα** που φανερώνουν τις ενέργειες που έκανε ο Λύσανδρος μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς (μονάδες 2), να εξηγήσετε ποια είναι η σημασία της επιλογής χρόνου που χρησιμοποιεί ο ιστορικός, για να δηλώσει αυτές τις ενέργειες (μονάδες 8).

Μονάδες 10

4. Τ' άλλο πρωί με τα χαράματα ο Λύσανδρος έδωσε παράγγελμα στα πληρώματα να φάνε και να επιβιβαστούν· αφού έκαναν όμως όλες τις προετοιμασίες για ναυμαχία και σήκωσαν τις λινάτσες στα πλευρά των πλοίων, πρόσταξε να μην κουνηθεί κανένα από τη θέση του μήτε ν' ανοιχτεί. Με την ανατολή του ήλιου οι Αθηναίοι παρατάχτηκαν κατά μέτωπο έξω από το λιμάνι, έτοιμοι για ναυμαχία· όταν ωστόσο πέρασε η μέρα δίχως ο Λύσανδρος να βγει να τους απαντήσει, επέστρεψαν στους Αιγός Ποταμούς. Τότε ο Λύσανδρος πρόσταξε τα γοργότερα καράβια του ν' ακολουθήσουν τους Αθηναίους, να

παρατηρήσουν τι θα κάνουν μετά την αποβίβασή τους και να γυρίσουν να του αναφέρουν. Στο μεταξύ, ώσπου να επιστρέψουν αυτά, δεν έβγαλε τα πληρώματα από τα πλοία. Τέσσερις μέρες ακολούθησε αυτή την τακτική, και κάθε φορά οι Αθηναίοι έβγαζαν τον στόλο τους στο πέλαγο. **Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.1.§22-24** [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Να περιγράψετε την προσωπικότητα και τις στρατηγικές ικανότητες του Λύσανδρου λαμβάνοντας υπόψη τις αναφορές του Ξενοφώντα και στα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο).

Μονάδες 10

5. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>ὑπεδέχοντο</i>	α. αόρατος
2. <i>έπεσκεύαζεν</i>	β. κατάληψη
3. <i>ἴδοι</i>	γ. περιοχή
4. <i>συλλεγῶσιν</i>	δ. αποσκευή
5. <i>Καταλιπών</i>	ε. αποδεκτός
	ζ. υπόλοιπο
	η. διαλογή

Μονάδες 10

7. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου στη γενική ενικού: **Ἀλκιβιάδη, τινά, ὄσω, ἄστν, Καταλιπών**. (μονάδες 5)
- β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στον ενεστώτα διατηρώντας για τα ρήματα το ίδιο πρόσωπο, έγκλιση και φωνή: **ὑπεδέχοντο, έφυγον, ἴδοι, ἔσεσθαι, έπεσκεύαζεν**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου (μονάδες 5):

Λύσανδρος: είναι στ

άσφάλειαν: είναι στ

τῶν ἐπιτηδείων:	εἶναι	στ
ἀρμοστήν:	εἶναι	στ
τὰς ναῦς:	εἶναι	στ

β. «Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες· οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι.»: Ο ιστορικός αφηγείται τα γεγονότα δίνοντας έμφαση στη χρονική ακρίβεια. Με ποιους επιρρηματικούς προσδιορισμούς το επιτυγχάνει στο παραπάνω απόσπασμα; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Δύο φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Ο Ξενοφώντας ακολούθησε τον Αγησίλαο	α. μετά το έτος 355 π.Χ.
2. Ο Ξενοφώντας πεθαίνει	β. στη μάχη της Μαντινείας (362 π.Χ.) εναντίον των Θηβαίων.
3. Το έργο του Ξενοφόντα δεν διαθέτει	γ. στην οργή των θεών.
4. Ο Ξενοφώντας αποδίδει την ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους	δ. στη μάχη της Κορώνειας (394 π.Χ.) εναντίον του ευρύτερου αντισπαρτιατικού συνασπισμού.
5. Η συγγραφή των <i>Έλληνικῶν</i> διακρίνεται από	ε. τη διεισδυτικότητα του έργου του Θουκυδίδη.
	ζ. την περίτεχνη διατύπωση.
	η. το απλοποιημένο αττικό ιδίωμα.

Μονάδες 10

9ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §1-2 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Μετά την τακτοποίηση των υποθέσεών του στη Λάμψακο, ο Λύσανδρος έβαλε πλώρη για το Βυζάντιο και την Καλχηδόνα, όπου οι κάτοικοι τον δέχτηκαν, αφού συμφώνησαν με τις αθηναϊκές φρουρές να τις αφήσουν να φύγουν ανενόχλητες· εκείνοι πάλι που είχαν προδώσει το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη κατέφυγαν πρώτα στον Πόντο κι αργότερα στην Αθήνα, όπου έγιναν Αθηναίοι πολίτες. Στην Αθήνα έστειλε κι ο Λύσανδρος τις αθηναϊκές φρουρές, καθώς κι όσους άλλους Αθηναίους έβρισκε — δεν εγγυόταν ασφάλεια παρά μόνο σ' αυτούς που ταξίδευαν για κει, κι όχι γι' άλλού, με τη σκέψη ότι όσο περισσότεροι μαζεύονταν στην πόλη και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα τους τέλειωναν τα τρόφιμα. (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Αφού ο Λύσανδρος **ρύθμισε την κατάσταση στη Λάμψακο**, έπλεε εναντίον του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας (Χαλκηδόνας). Οι κάτοικοι τον δέχτηκαν, αφού άφησαν τους φρουρούς των Αθηναίων να φύγουν **με επίσημη συμφωνία**· αυτοί, πάλι, που παρέδωσαν με προδοσία στον Αλκιβιάδη το Βυζάντιο, κατέφυγαν πρώτα στον Πόντο, ύστερα στην Αθήνα και έγιναν Αθηναίοι πολίτες. Ο Λύσανδρος και τους φρουρούς των Αθηναίων και αν κάποιον άλλον Αθηναίο έβλεπε κάπου, τους έστειλε στην Αθήνα δίνοντας ασφάλεια σ' αυτούς που μόνο για εκεί έπλεαν και όχι για άλλο μέρος, επειδή γνώριζε ότι, όσο περισσότεροι συγκεντρωθούν στην πόλη της Αθήνας και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα υπάρξει **έλλειψη** των εφοδίων. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Στο συγκεκριμένο απόσπασμα οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας παρέδωσαν τις πόλεις τους στον Λύσανδρο, αφού πρώτα εξασφάλισαν την ασφαλή αποχώρηση για τους άνδρες της αθηναϊκής φρουράς με σπονδές αφιερωμένες στους θεούς (*τούς τῶν Αθηναίων φρουρούς ὑπόσπονδους ἀφέντες*). Ο όρος *ὑπόσπονδος* αναφέρεται γενικότερα σε ηττημένους που παραδόθηκαν στους νικητές ή σε νεκρούς πολέμου που οι δικοί τους παραδέχθηκαν την ήττα τους και ζήτησαν από τους νικητές άδεια να παραλάβουν τα σώματα για ταφή. (μονάδες 4) Οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας δεν φέρονται εκδικητικά στους ανίσχυρους πλέον Αθηναίους φρουρούς, αντιθέτως με σεβασμό στον ηττημένο τούς απομακρύνουν από την περιοχή «υπό την

προστασία των θεών». Παρά τη διαφορά του πολιτεύματος ανάμεσα στη Σπάρτη και στην Αθήνα και παρά τη βιαιότητα των συγκρούσεων εξακολουθούν να υπάρχουν θεσμοί σεβαστοί από τους δύο αντιπάλους. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι η πράξη τους στηρίζεται σε αξίες βαθιά ριζωμένες στη θρησκευτική συνείδηση των Ελλήνων, οι οποίες αποτελούν, ακόμη και σε περίοδο πολέμου, συνεκτικό δεσμό της κοινωνίας της εποχής, πέρα και πάνω από οποιεσδήποτε διαφορές μεταξύ των πόλεων-κρατών. (μονάδες 6)

3. Τα ρήματα που αποδίδουν τις ενέργειες του Λύσανδρου μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς είναι: *κατεστήσατο, ἔπλει, ἀπέπεμπεν, ἐπεσκεύαζεν*. Ο Ξενοφώντας χρησιμοποιεί τον αόριστο (*κατεστήσατο*), για να διατυπώσει την ολοκλήρωση των ενεργειών για σπαρτιατική κυριαρχία στην περιοχή της Λαμψάκου. Στη συνέχεια, χρησιμοποιεί τους παρατατικούς (*ἔπλει, ἐπεσκεύαζεν*), για να δηλώσει την παρατεταμένη διάρκεια των ενεργειών αυτών, που περιγράφουν την προσεκτική υλοποίηση κάθε βήματος του σχεδίου του για κατάληψη της Αθήνας χωρίς να κάνει βιαστικές κινήσεις. Τέλος, με τη χρήση του παρατατικού (*ἀπέπεμπεν*) δηλώνεται η επαναλαμβανόμενη προσπάθειά του να αυξήσει τον πληθυσμό της Αθήνας, για να δυσχεράνει ακόμη περισσότερο την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση που επικρατεί στην πόλη.
4. Ο Ξενοφώντας σκιαγραφεί με επιδέξιο τρόπο την προσωπικότητα του Λύσανδρου μέσω των ενεργειών του πριν και μετά τη ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς. Πιο συγκεκριμένα, πριν από τη ναυμαχία ο Λύσανδρος εμφανίζεται οργανωτικός και μεθοδικός, καθώς καταστρώνει προσεκτικά ένα σχέδιο αιφνιδιασμού των Αθηναίων, χωρίς να υποτιμά τις ικανότητες των αντιπάλων και να υπερεκτιμά τις δικές του δυνάμεις. Μελετά τις θέσεις και τις συνήθειες των Αθηναίων, συλλέγει πληροφορίες και προσπαθεί να εντοπίσει τις αδυναμίες τους. Υπομονετικός και ψύχραιμος, διατηρώντας τα πληρώματά του πάντοτε σε ετοιμότητα, αφήνει τους Αθηναίους να πιστεύουν ότι δεν πρόκειται να τους επιτεθεί, με αποτέλεσμα εκείνοι, όπως γνωρίζουμε, να επαναπαυτούν και να αδρανήσουν. Απώτερος σκοπός του, βέβαια, είναι να αποκτήσει το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού, αφού γνωρίζει πολύ καλά τη ναυτική ικανότητα του αθηναϊκού στόλου στην ανοιχτή θάλασσα. (μονάδες 5) Οι καλά οργανωμένες κινήσεις του και η μεθοδικότητά του συνεχίζονται και αμέσως μετά τη νίκη του στη ναυμαχία. Ειδικότερα, επιδιώκει με σύνεση όχι μόνο να διασφαλίσει την κυριαρχία της Σπάρτης στην κατακτημένη πλέον περιοχή της Λαμψάκου, αλλά και να τη διευρύνει στις πόλεις του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας, που έχουν στρατηγική σημασία. Τοποθετεί Σπαρτιάτη αρμοστή και έτσι ελέγχει τους

θαλάσσιους δρόμους ανεφοδιασμού της Αθήνας. Παρουσιάζεται διορατικός, καθώς προβλέπει την έλλειψη τροφίμων που θα εμφανιστεί στην πολιορκημένη Αθήνα, αλλά και πολύ προσεκτικός στην υλοποίηση του σχεδίου του για την τελική παράδοση της πόλης των Αθηνών. Τέλος, με τη μετάβασή του στη Λάμψακο και την επισκευή των πλοίων οργανώνει με ασφάλεια και την αποχώρησή του από την περιοχή. (μονάδες 5)

5. 1-ε, 2-δ, 3-α, 4-η, 5-ζ

6. α. Άλκιβιάδου, τινός, ὄσου, ἄστεως, καταλιπόντος

β. ὑποδέχονται, φεύγουσι(ν), ὀρῶ-ὀρώη, εἶναι, ἐπισκευάζει

7. α.

Λύσανδρος: είναι υποκείμενο στο (ρήμα) *ἀπέπεμπεν* [και στις μετοχές *διδούς* και *εἰδώς*]

ἀσφάλειαν: είναι (άμεσο) αντικείμενο στη (μετοχή) *διδούς*

τῶν ἐπιτηδείων: είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός (γενική αντικειμενική) στο (ουσιαστικό) *ἔνδειαν*

ἀρμωστήν: είναι κατηγορούμενο (του αντικειμένου) στο (κύριο όνομα) *Σθενέλαον*

ναῦς: είναι αντικείμενο στο (ρήμα) *ἐπεσκεύαζεν*

β. *Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο* (μονάδες 2), *ἀφέντες, τότε, ὕστερον* (μονάδες 3)

8. 1-δ, 2-α, 3-ε, 4-γ, 5-η

10ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2.§3-4

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστὺ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἐτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοῦς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκία, καὶ Ἰστιαίας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραία ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἧ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἐνὸς καὶ τὰ τεῖχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Έν δὲ ταῖς Ἀθήναις ... πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων».

Μονάδες 30

2. Πότε, με ποιον τρόπο και από ποιον πληροφορήθηκαν οι Αθηναῖοι την ήττα των συμπατριωτῶν τους στους Αιγὸς ποταμούς; (μονάδες 6) Ποια ἦταν η πρώτη αντίδρασή τους; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3. Ποιες αποφάσεις ἔλαβε η Εκκλησία του Δήμου που συνεδρίασε την επομένη της αναγγελίας της συμφοράς (μονάδες 6), και με ποιους εκφραστικούς τρόπους εξιστορούνται ἀπὸ τον Ξενοφῶντα (μονάδες 4);

Μονάδες 10

4. Ἐπειτα ο Λύσανδρος συγκέντρωσε τους συμμάχους και τους εἶπε να συσκεφθοῦν για την τύχη των αιχμαλώτων. Τότε κατηγορήθηκαν για πολλά οι Αθηναῖοι: για εγκλήματα που είχαν κάνει και γι' ἄλλα που εἶχε ψηφίσει η Συνέλευσή τους να κάνουν αν κέρδιζαν τη ναυμαχία — να κόψουν το δεξί χέρι σ' ὅλους τους αιχμαλώτους. Τους κατηγορήσαν κι ὅτι είχαν ρίξει στη θάλασσα ολόκληρο το πλήρωμα των πολεμικῶν που ἔχαν στα χέρια τους, ἐνὸς ἀνδριώτικου κι ἐνὸς κορινθιακού· ο Φιλοκλῆς ἦταν ο Αθηναῖος στρατηγός που τους ἐξόντωσε. Εἰπώθηκαν κι ἄλλα πολλά, κι αποφασίστηκε να εκτελέσουν ὅσους αιχμαλώτους ἦταν Αθηναῖοι ἐκτὸς ἀπὸ τον Αδείμαντο (αυτός μονάχος, στη Συνέλευση, εἶχε ἐναντιωθεῖ στο κόψιμο των χεριῶν — μερικοί μάλιστα τον κατηγορήσαν ὅτι προδίδει

τον στόλο). Ο Λύσανδρος ρώτησε πρώτο τον Φιλοκλή ποιά τιμωρία τού άξιζε —αυτού, που πρώτος παραβίασε τους νόμους του πολέμου ανάμεσα στους Έλληνες— και κατόπιν τον έσφαξε. **Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.1.§31-32** (Μετάφραση Ρ. Ρούφος)

Αφού διαβάσετε με προσοχή και τα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να εξηγήσετε γιατί οι Αθηναίοι φοβήθηκαν πολύ για την τύχη τους, ύστερα από την ήττα τους στους Αιγός ποταμούς.

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **αδιαφορία, ουσία, ενιαίος, ανεπίτρεπτος, αλληγορία.**

Μονάδες 10

6. α. «ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, **πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίουσ τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκία**»: Να γράψετε το απαρέμφατο αορίστου των ρηματικών τύπων (στην ίδια διάθεση) που είναι γραμμένοι με έντονα γράμματα στο παραπάνω απόσπασμα.
- β. «ὁ ἕτερος τῷ ἐτέρῳ **παραγγέλλων**»: Να μεταφέρετε το χωρίο στον άλλο αριθμό, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές στους κλιτούς τύπους.

Μονάδες 10

7. «**Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶσ διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστῦ διῆκεν**»: Να εντοπίσετε και να αναγνωρίσετε ως προς το είδος τους όλους τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του αποσπάσματος με τους οποίους η ιστορική αφήγηση γίνεται ιδιαίτερα παραστατική.

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Δύο φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Ο Ξενοφώντας ακολούθησε τον Αγησίλαο	α. μετά το έτος 355 π.Χ. β. στη μάχη της Μαντινείας (362 π.Χ.)
2. Ο Ξενοφώντας πεθαίνει	εναντίον των Θηβαίων.

3. Το έργο του Ξενοφώντα δεν διαθέτει	γ. στην οργή των θεών. δ. στη μάχη της Κορώνειας (394 π.Χ.) εναντίον
4. Ο Ξενοφώντας αποδίδει την ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους	του ευρύτερου αντισπαρτιατικού συνασπισμού. ε. τη διεισδυτικότητα του έργου του
5. Η συγγραφή των <i>Ἑλληνικῶν</i> διακρίνεται από	Θουκυδίδη. ζ. την περίτεχνη διατύπωση. η. το απλοποιημένο αττικό ιδίωμα.

Μονάδες 10

10ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2.§3-4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Νύχτα έφερε η «Πάραλος» την είδηση της συμφοράς στην Αθήνα, και θρήνος σύρθηκε από τον Πειραιά στα Μακρά Τείχη και στην πόλη καθώς το μήνυμα περνούσε από στόμα σε στόμα, έτσι που κανένας δεν κοιμήθηκε εκείνη τη νύχτα — δεν έκλαιγαν μονάχα τους νεκρούς τους αλλά πιο πολύ τη δική τους μοίρα, πιστεύοντας ότι θα πάθαιναν τα ίδια που είχαν κάνει κι αυτοί στους Μηλίους (τους αποίκους των Λακεδαιμονίων που είχαν νικήσει κι υποτάξει), στους Ιστιαιείς, στους Σκιωναίους, στους Τορωναίους, στους Αιγινήτες και σε πολλούς άλλους Έλληνες. (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Όταν η Πάραλος έφτασε νύχτα στην Αθήνα, διαδιδόταν η συμφορά, και **ο θρήνος έφτανε από** τον Πειραιά μέσα από τα Μακρά Τείχη **ως** την πόλη, καθώς ανήγγελλε (την είδηση) ο ένας στον άλλον· έτσι, εκείνη τη νύχτα κανένας δεν κοιμήθηκε, γιατί θρηνούσαν όχι μόνο όσους είχαν χαθεί, αλλά πολύ περισσότερο ακόμα οι ίδιοι τους εαυτούς τους, επειδή νόμιζαν ότι **θα πάθουν** σαν κι αυτά που έκαναν στους κατοίκους της Μήλου, που ήταν άποικοι των Λακεδαιμονίων, αφού τους νίκησαν με πολιορκία, και στους κατοίκους της Ιστιαίας και της Σκιώνης και της Τορώνης και της Αίγινας και σε πολλούς άλλους Έλληνες. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Ξενοφώντας περιγράφει με κινηματογραφικό τρόπο, σε χρόνο παρατατικό (έλέγετο) και με μετοχές ενεστώτα (παραγγέλλων, πενθοῦντες, νομίζοντες) την αναγγελία της συμφοράς και τις πρώτες εντυπώσεις που προκάλεσε στους Αθηναίους. Το γεγονός της καταστροφής στους Αιγός ποταμούς έγινε γνωστό πρώτα στον Πειραιά, όταν κατέφτασε τη νύχτα η Πάραλος, το ιερό πλοίο των Αθηναίων. Από τον Πειραιά, που τότε ήταν ενωμένος με την Αθήνα με τα μακρά τείχη, η είδηση διαδόθηκε πάρα πολύ γρήγορα καθώς ο ένας πολίτης τη μετέφερε στον άλλον (μονάδες 6). Μόλις, λοιπόν, έγινε γνωστή η συντριβή των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς οι πολίτες άρχισαν να θρηνούν και κανένας τους δεν κοιμήθηκε εκείνη τη νύχτα. Οι Αθηναίοι θρηνούσαν αφενός για τους συμπολίτες τους που έχασαν τη ζωή τους, αλλά πολύ περισσότερο για τους ίδιους, διότι θεώρησαν δεδομένο πως, μόλις οι Σπαρτιάτες και οι σύμμαχοί τους καταλάβουν την πόλη, θα τους τιμωρήσουν πολύ σκληρά. Περίμεναν,

δηλαδή, ότι θα πάθουν κι οι ίδιοι όσα φρικτά είχαν διαπράξει εις βάρος μικρότερων συμμαχικών τους πόλεων. (μονάδες 4)

3. Την επόμενη ημέρα (*τῆ δ' ὕστεραία*), μετά την αναγγελία της είδησης, συγκαλείται η Εκκλησία του Δήμου και παίρνει έκτακτα μέτρα. Είναι προφανές ότι μετά τις πρώτες εντυπώσεις οι Αθηναίοι συνέρχονται και δραστηριοποιούνται. Πιο συγκεκριμένα, αντιμέτωποι με την επικείμενη πολιορκία της πόλης τους κι από τη θάλασσα πλέον, αποφασίζουν να φράξουν τα λιμάνια της πόλης επιχωματώνοντας την είσοδό τους, ώστε να αποφύγουν ενδεχόμενη απόβαση του εχθρικού στρατού, αφήνοντας μόνο ένα σε λειτουργία για την εξυπηρέτηση των δικών τους πλοίων. Συνάμα, αποφασίζουν την επισκευή των τειχών, ώστε να μην υπάρχουν σε αυτά ευάλωτα σημεία, με την παράλληλη εγκατάσταση φρουρών για την αποτελεσματικότερη φύλαξη της πόλης. Τέλος, πέρα από τις βασικές αυτές ενέργειες, αποφασίζουν να προβούν και σε όλες τις επιμέρους προετοιμασίες για την αντιμετώπιση της πολιορκίας (μονάδες 6). Η χρήση των *απαρεμφάτων* με το πολυσύνδετο σχήμα «*ἔδοξε... ἀποχῶσαι... καὶ εὐτρεπίζειν, καὶ... ἐφιστάναί, καὶ... παρασκευάζειν*» που δηλώνουν τις παραπάνω αποφάσεις της Εκκλησίας, αποδίδουν τη δραστηριότητα μετά την απελπισία και τον θρήνο. Γνωρίζουν, άλλωστε, οι Αθηναίοι πως αν δεν δράσουν σύντομα, θα αποτελέσουν έναν εύκολο στόχο για τους Σπαρτιάτες και δεν θα είναι σε θέση να διαπραγματευτούν καλύτερα τους όρους υπό τους οποίους θα αναγνωρίσουν τη νίκη των αντιπάλων τους. (μονάδες 4)
4. Οι Αθηναίοι, έχοντας υποστεί μια συντριπτική ήττα, αντιλαμβάνονται για πρώτη φορά πώς είναι να βρίσκεται κανείς στη μειονεκτική θέση του ηττημένου. Κατανοούν, δηλαδή, πώς ένιωθαν οι πολίτες όλων εκείνων των πόλεων που οι ίδιοι αντιμετώπισαν με αδικαιολόγητη σκληρότητα, όταν βρίσκονταν στο απόγειο της στρατιωτικής τους ισχύος. Συνειδητοποιούν, έτσι, πως κινδυνεύουν να αντιμετωπιστούν με τον ίδιο τρόπο, τώρα που είναι ανίσχυροι, λαμβάνοντας την τιμωρία που τους αναλογεί για την υπεροπτική και απάνθρωπη στάση τους. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ο ίδιος ο Θουκυδίδης, είχαν υποτάξει την Εύβοια, ρυθμίζοντας εκείνοι την πολιτική κατάσταση των εκεί πόλεων, ενώ ειδικά στην Ιστιαία έδιωξαν όλους τους κατοίκους από την πόλη και την κράτησαν υπό το δικό τους έλεγχο. Ακόμη χειρότερα, είχαν σφάξει τους άνδρες κατοίκους της Μήλου και της Σκιώνης και είχαν πουλήσει ως δούλους τα παιδιά και τις γυναίκες των πόλεων αυτών, αδιαφορώντας πλήρως για τις καταστροφικές συνέπειες των όσων έκαναν. Όπως φαίνεται και στο μεταφρασμένο κείμενο, η Αθήνα συμπεριφερόταν με αλαζονεία και

απανθρωπιά επιβάλλοντας το δίκαιο του ισχυρού απέναντι στα μικρά, ανίσχυρα κράτη χρησιμοποιώντας συχνά ακραία βία (σήμερα θα τα ονόμαζε κανείς «εγκλήματα πολέμου») προκειμένου να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της. Όταν, λοιπόν, κυρίευσαν δύο αντίπαλες τριήρεις, οι Αθηναίοι έριξαν τα πληρώματά τους στη θάλασσα για να πνιγούν, ενώ σχεδίαζαν σε περίπτωση που κερδίσουν στην αναμέτρησή τους με τον Λύσανδρο να κόψουν το δεξί χέρι όλων των αιχμαλώτων. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό, ότι ο φόβος των Αθηναίων είναι δικαιολογημένος, αφού θεωρούν ότι είναι πολύ πιθανόν να υποστούν ανάλογα αντίποινα για τις ειδικθείς τους πράξεις εναντίον συμμαχικών πόλεων και πολεμικών αντιπάλων.

5. συμφορά, ὄντας, ενός, εὐτρεπίζειν, ἄλλους/τᾶλλα
6. α. παθεῖν, νομίσαι, ποιῆσαι, γενέσθαι, κρατῆσαι
β. οἱ ἕτεροι τοῖς ἑτέροις παραγγέλλοντες
7. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει τόπο (στάση)
 νυκτός: ετερόπτωτος (επιρρηματικός) προσδιορισμός (γενική) του χρόνου
 ἐκ τοῦ Πειραιῶς: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει τόπο (απομάκρυνση από)/αφετηρία
 διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του τόπου (διαμέσου)
 εἰς ἄστυ: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του τόπου (κατεύθυνση)
8. 1-δ, 2-α, 3-ε, 4-γ, 5-η

11ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §16-19

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τοιούτων δὲ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἤξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα. Πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα ὅτι τις λέγοι ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δὲ ἦκε τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει, εἶτα κελεύει εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὧν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους. Μετὰ ταῦτα ἠρέθη πρεσβευτῆς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίου εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτῶμενοι δὲ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἤκοιεν εἶπαν ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς. Ἐπεὶ δ' ἦκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἧ ἄντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Τοιούτων δὲ ὄντων ... ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους».

Μονάδες 30

2. Για ποιους λόγους οι Λακεδαιμόνιοι «ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν» (μονάδες 6) και ποια ἦταν η σημασία αυτών των τειχῶν για τους Αθηναίους (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3. Για ποιον λόγο πιστεύετε ὅτι οι Αθηναῖοι επέλεξαν αρχικά τον Θηραμένη, έναν ολιγαρχικό, να διαπραγματευτεί με τους Λακεδαιμόνιους (μονάδες 4) και πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του κατά τη διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων (μονάδες 6);

Μονάδες 10

4. Στο μεταξύ ο Λύσανδρος οδήγησε τα πλοία, τους αιχμαλώτους (ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο Φιλοκλής, ο Αδείμαντος κι άλλοι στρατηγοί) και τ' άλλα λάφυρα στη Λάμψακο. Την ίδια μέρα της νίκης του εξάλλου έστειλε τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο, τον κουρσάρο, ν'

αναγγεΐλει τα γεγονότα στη Λακεδαίμονα· αυτός έφτασε εκεί τη μεθεπόμενη μέρα κι έδωσε αναφορά. Έπειτα ο Λύσανδρος συγκέντρωσε τους συμμάχους και τους είπε να συσκεφθούν για την τύχη των αιχμαλώτων. Τότε κατηγορήθηκαν για πολλά οι Αθηναίοι: για εγκλήματα που είχαν κάνει και γι' άλλα που είχε ψηφίσει η Συνέλευσή τους να κάνουν αν κέρδιζαν τη ναυμαχία — να κόψουν το δεξί χέρι σ' όλους τους αιχμαλώτους. Τους κατηγορήσαν κι ότι είχαν ρίξει στη θάλασσα ολόκληρο το πλήρωμα των πολεμικών που 'χαν στα χέρια τους, ενός ανδριώτικου κι ενός κορινθιακού· ο Φιλοκλής ήταν ο Αθηναίος στρατηγός που τους εξόντωσε. Ειπώθηκαν κι άλλα πολλά, κι αποφασίστηκε να εκτελέσουν όσους αιχμαλώτους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο (αυτός μονάρχος, στη Συνέλευση, είχε εναντιωθεί στο κόψιμο των χεριών — μερικοί μάλιστα τον κατηγορήσαν ότι προδίδει τον στόλο). **Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.1.§30-32** [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Ποια ήταν η στάση των Κορινθίων, των Θηβαίων και άλλων Ελλήνων απέναντι στους Αθηναίους κατά την κρίσιμη συνεδρίαση στη Σπάρτη και για ποιους λόγους; Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο).

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **σχολείο, διατήρηση, έλλειψη, κυριότητα, δημοκρατία.**

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις στον άλλο αριθμό από αυτόν βρίσκονται, στην ίδια πτώση και στο ίδιο γένος: **όντων, πόλιν, τειχῶν, ταῦτα, Αθηναίοις.** (μονάδες 5)
β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στον αόριστο (ίδιο πρόσωπο, έγκλιση, φωνή): **διέτριβε, έπιλελοιπέναι, κελεύοι άγγελοῦντα, καλεῖν.** (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να επιλέξετε από το πρωτότυπο κείμενο **έναν** (1) για κάθε περίπτωση τρόπο δήλωσης του **χρόνου** και να τον εντάξετε στον παρακάτω πίνακα :

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ	ΠΡΟΤΑΣΗ
-------------------------------------	-----------------	-------------------------	---------------	----------------

--	--	--	--	--

(μονάδες 5)

β. Να βρείτε το υποκείμενο της μετοχής **βουλόμενοι** και το υποκείμενο του απαρεμφάτου **είναι** (μονάδες 2) χαρακτηρίζοντας τη μετοχή ως συνημμένη ή απόλυτη (μονάδα 1) και σημειώνοντας στην περίπτωση του απαρεμφάτου το εάν λειτουργεί το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας ή της ετεροπροσωπίας (μονάδες 2).

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να ολοκληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η στρατιωτική δράση του Ξενοφώντα σχετίζεται με	α. τις ηγετικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε για την επιστροφή των μισθοφόρων από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα.
	β. την προσπάθειά του να σώσει την Αμφίπολη από την επίθεση των Σπαρτιατών.
2. Ο Ξενοφώντας πέθανε	α. στον Σκιλλούντα, κοντά στην Ολυμπία, όπου ζούσε μετά την εξορία του από την Αθήνα.
	β. στην Αθήνα μετά το 355 π.Χ., όπου επέστρεψε μετά την προσέγγιση Αθηναίων και Σπαρτιατών.
3. Ο Ξενοφώντας εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο	α. από την έναρξη του πολέμου έως το 411 π.Χ.
	β. από το 411 π.Χ. έως το τέλος του.
4. Στα Έλληνικά η γραφή του Ξενοφώντα χαρακτηρίζεται από	α. μακροπερίοδο λόγο και πολλούς προσδιορισμούς της αιτίας.
	β. απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα.
5. Ο Ξενοφώντας παρουσιάζει	α. με θαυμασμό τις ενέργειες των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.
	β. με εντιμότητα τις αγριότητες του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.

Μονάδες 10

11ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §16-19 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Εκεί βρίσκονταν τα πράγματα, όταν ο Θηραμένης είπε στη Συνέλευση ότι αν θελήσουν να τον στείλουν στον Λύσανδρο θα ξέρει, γυρίζοντας, για ποιόν λόγο είν' ανένδοτοι οι Λακεδαιμόνιοι στο ζήτημα των Τειχών — αν το κάνουν με σκοπό να υποδουλώσουν την πόλη ή για να 'χουν κάποια εγγύηση. Όταν τον έστειλαν, έμεινε κοντά στον Λύσανδρο περισσότερο από τρεις μήνες, παραφυλάγοντας την ώρα που οι τροφές θα σώνονταν ολωσδιόλου κι οι Αθηναίοι θα 'ταν πρόθυμοι να δεχτούν ό,τι τους έλεγαν. Γύρισε λοιπόν τον τέταρτο μήνα κι ανέφερε στη Συνέλευση ότι τάχα ο Λύσανδρος δεν τον άφηνε ως τότε να φύγει, και τώρα του λέει να πάει στη Λακεδαίμονα επειδή δεν έχει ο ίδιος εξουσία ν' απαντήσει στις ερωτήσεις του, παρά μόνο οι έφοροι. (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Ενώ έτσι είχαν τα πράγματα, ο Θηραμένης είπε στην Εκκλησία του Δήμου ότι, αν θέλουν να στείλουν **αυτόν τον ίδιο** στον Λύσανδρο, **θα επιστρέψει γνωρίζοντας** αν οι Λακεδαιμόνιοι **επιμένουν για** την κατεδάφιση των τειχών, επειδή θέλουν να **υποδουλώσουν την πόλη, ή ως εγγύηση**. Όταν, λοιπόν, τον έστειλαν, έμεινε κοντά στον Λύσανδρο τρεις μήνες και περισσότερο **καιροφυλακτώντας** πότε οι Αθηναίοι σκόπευαν **εξαιτίας της** παντελούς **έλλειψης** των τροφίμων να **συμφωνήσουν** σε ό,τι κάποιος θα τους πρότεινε. Όταν γύρισε τον τέταρτο μήνα, ανακοίνωσε στην Εκκλησία του Δήμου ότι τάχα ο Λύσανδρος **τον κρατούσε** αιχμάλωτο **έως τότε** και έπειτα (ότι) τον διέταζε να μεταβεί στη Σπάρτη· γιατί (του έλεγε ότι) δεν ήταν **αρμόδιος** αυτός για όσα τον ρωτούσε, αλλά οι έφοροι. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Στην Αθήνα υπάρχει προβληματισμός για τη σκοπιμότητα της πρότασης των Λακεδαιμονίων για άμεση κατεδάφιση των αθηναϊκών τειχών ως όρο της επικείμενης ειρήνης. Πράγματι οι Λακεδαιμόνιοι είχαν αντιταχθεί από την πρώτη κιόλας στιγμή στην οικοδόμηση των αθηναϊκών τειχών, αμέσως μετά τον τερματισμό των Περσικών πολέμων, καθώς θεωρούσαν τα τείχη της Αθήνας επικίνδυνα για τη δική τους ασφάλεια. Τις διαπραγματεύσεις αναλαμβάνει, λοιπόν, ο Θηραμένης, προκειμένου να διαπιστώσει τις προθέσεις των Λακεδαιμονίων αν, δηλαδή, η πρότασή τους που οφείλεται στη

μακρόχρονη δυσαρέσκειά τους για την αθηναϊκή οχύρωση, επιδιώκει την πλήρη καταστροφή της Αθήνας και τον εξανδραποδισμό των πολιτών της ή αν αποτελεί εγγύηση για την ειρήνη με την έννοια ότι δεν θα τους απειλήσουν ξανά στο μέλλον οι Αθηναίοι στηριζόμενοι στα απόρθητα τείχη τους. (μονάδες 6) Από την άλλη είναι γνωστό ότι η Αθήνα στήριξε τη δύναμή της στο ναυτικό της και στα τείχη της. Και τα δύο οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στη διορατικότητα του Θεμιστοκλή, όπως αναφέρουν άλλες γραπτές πηγές. Άλλωστε αυτά τα τείχη ήταν που την προφύλαξαν από τις συνεχιζόμενες πολιορκίες στις διάφορες φάσεις του πολέμου. Ωστόσο, η έσχατη κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η Αθήνα λόγω του λιμού δεν άφηνε πολλά περιθώρια επιλογής στους Αθηναίους, που, παρά την ασφάλεια και την αίγλη που τους προσέδιδαν τα τείχη, δέχτηκαν τελικά να τα κατεδαφίσουν χάριν της ειρήνης. (μονάδες 4)

3. Οι Αθηναίοι επέλεξαν τον Θηραμένη για τις πρώτες διαπραγματεύσεις με τους Λακεδαιμόνιους, επειδή ήταν μετριοπαθής ολιγαρχικός, γεγονός που πιθανόν να διευκόλυνε τις διπλωματικές συζητήσεις, καθώς θα υπήρχε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη εκ μέρους των Λακεδαιμονίων, με αποτέλεσμα οι όροι της συνθηκολόγησης να είναι ευνοϊκότεροι για την Αθήνα. Ήταν τέτοια η εμπιστοσύνη που όταν επέστρεψε μετά από 4 μήνες προχώρησαν στην εκλογή του ως απεσταλμένου με απόλυτη εξουσία (*αὐτοκράτωρ*) δίνοντας στον Θηραμένη την απόλυτη ελευθερία να διαπραγματευτεί όπως έκρινε ο ίδιος καλύτερα. (μονάδες 4) Όμως, η προηγούμενη πολύμηνη καθυστέρηση της αθηναϊκής αντιπροσωπείας και τα προβλήματα που αυτή προκάλεσε, αποδεικνύουν πως στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Θηραμένης λειτουργούσε τουλάχιστον ύποπτα, με γνώμονα κυρίως το προσωπικό του συμφέρον και όχι το συμφέρον της Αθήνας, χωρίς να έχει ενδοιασμούς ή ηθικούς φραγμούς. Ο Ξενοφώντας αποδίδει ξεκάθαρα τη μεγάλη χρονοτριβή σε συμπαιγνία με τον Λύσανδρο, αφήνοντας να καταλάβουμε πως πρόκειται για έναν άνθρωπο φιλόδοξο, διπρόσωπο και καιροσκόπο, που δεν διστάζει να εκμεταλλευτεί τη δυστυχία της πόλης του, προκειμένου να ικανοποιήσει τις προσωπικές του επιδιώξεις και να εκμεταλλευτεί τις πολιτικές συγκυρίες. (μονάδες 6)
4. Στη Συνέλευση που συγκάλεσαν οι Λακεδαιμόνιοι, πολλοί άλλοι Έλληνες, και κυρίως οι Κορίνθιοι κι οι Θηβαίοι, είπαν ότι δεν πρέπει να συνθηκολογήσουν με τους Αθηναίους, αλλά να τους αφανίσουν (*μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν*). Η έντονη αυτή εμπάθεια των δύο αυτών πόλεων απέναντι στην Αθήνα δικαιολογείται ιστορικά π.χ.

εξαιτίας του οικονομικού ανταγωνισμού και της διαχρονικής αντιπαλότητας με τη γειτονική Αθήνα. Ωστόσο, μία από τις βασικές αιτίες γι' αυτή τη σκληρή στάση μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι οι Αθηναίοι κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου επέδειξαν συχνά αλαζονική και βίαιη συμπεριφορά σε εχθρούς και συμμάχους παραβιάζοντας άγραφους νόμους και κανόνες, διαπράττοντας σειρά εγκλημάτων και παρανομιών, όπως φαίνεται και στο μεταφρασμένο απόσπασμα. Είναι χαρακτηριστικό το ψήφισμά τους «να κόψουν το δεξί χέρι σ' όλους τους αιχμαλώτους, αν κέρδιζαν τη ναυμαχία» στους Αιγός ποταμούς ή η προηγούμενη πράξη τους να ρίξουν τα πληρώματα των αντιπάλων τους στη θάλασσα. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι τόσο μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς, στο συμβούλιο που συγκάλεσε ο Λύσανδρος για την τύχη των αιχμαλώτων, όσο και στη Συνέλευση της Σπάρτης να επικρατεί η ίδια διάθεση για αυστηρή και παραδειγματική τιμωρία των Αθηναίων. Οι υπόλοιποι Έλληνες βλέπουν στο πρόσωπο των ηττημένων Αθηναίων όχι τον αδύναμο και ταπεινωμένο άνθρωπο μετά τη συντριβή του ή έστω τον αντίπαλο, αλλά τους δυνάστες και εγκληματίες πολέμου Αθηναίους.

5. άντέχουσι-κατέχοι, έπιτηρῶν, έπιλελοιπέναι, κύριος-κυρίους, αύτοκράτωρ-αύτοκράτορες
6. α. ὄντος, πόλεις, τείχους, τοῦτο, Ἀθηναίω
β. διέτριψε, έπιλιπεῖν, κελεύσοι, άγγείλαντα, καλέσαι
7. α.

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ	ΠΡΟΤΑΣΗ
Μετά ταῦτα μετά ταῦτα	τέως εἶτα	μῆνας μηνί	Πεμφθεις έρωτώμενοι	έπει ἦσαν έν Σελασία Έπει δ' ἦκον

β. βουλόμενοι: υποκείμενο της μετοχής εννοείται το Λακεδαιμόνιοι και είναι συνημμένη (στο υποκείμενο του ρήματος άντέχουσι) (μονάδες 2) εἶναι: υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το εκείνους και έχουμε ετεροπροσωπία (το απαρέμφατο εἶναι αντικείμενο στο ρήμα άποκρίναιτο του οποίου υποκείμενο είναι ο Λύσανδρος) (μονάδες 3)

8. 1-α, 2-β, 3-β, 4-β, 5-β

12ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §20-22

ΚΕΙΜΕΝΟ

Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέρον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. **Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν**· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δὲ ὑστεραία ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ὡς χρῆ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τεῖχη περιαιεῖν. Ἀντειπόντων δὲ τινῶν αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν ... μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν.»

Μονάδες 30

2. Να παρουσιάσετε τους ὅρους της συνθηκολόγησης που προτείνουν οι Λακεδαιμόνιοι διακρίνοντας τον βασικό ὄρο ἀπὸ εκείνους που αποτελοῦν προϋπόθεση για τὴν υλοποίησή του (μονάδες 6), αιτιολογώντας τὴν ἐπιλογή σας (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3. «προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης...περιαιεῖν»: Τι πρότεινε ο Θηραμένης στους Αθηναίους (μονάδες 6) και ποια ἦταν ἡ ἀντίδρασή τους (μονάδες 4);

Μονάδες 10

4. Αργότερα ὡστόσο ἀρχισαν να καταστρώνουν σχέδια για να ἐπιβάλουν τὴν ἀνεξέλεγκτη κυριαρχία τους στην πόλη. Το πρῶτο βῆμα ἦταν να στείλουν στη Λακεδαίμονα τὸν Αισχίνη και τὸν Αριστοτέλη, για να πείσουν τὸν Λύσανδρο να ἐνεργήσει να τους δοθεῖ φρουρά — που ὑπόσχονταν να συντηροῦν αὐτοί— «ὡσπου να βγάλουν ἀπὸ τὴ μέση τα κακὰ στοιχεῖα και να οργανώσουν τὸ καθεστῶς». Εκείνος πείστηκε και φρόντισε να τους δώσουν τὴ φρουρά με τὸν Καλλίβιο για ἀρμοστή. Μόλις οἱ Τριάντα πήραν τὴ φρουρά, βάλθηκαν να καλοπιάνουν με κάθε τρόπο τὸν Καλλίβιο, για να ἐγκρίνει ὅλες τους τις πράξεις· αὐτὸς πάλι τους ἔδινε στρατιῶτες ἀπὸ τὴ φρουρά, που τους βοηθοῦσαν να συλλάβουν ὁποιοὺς

ήθελαν — όχι πια «κακά στοιχεία» κι ασήμαντα πρόσωπα, αλλ' αποδώ και μπρος όποιον τους δημιουργούσε τη υποψία ότι δεν θ' ανεχόταν τον παραγκωνισμό του κι ότι, αν δοκίμαζε ν' αντιδράσει, θα 'βρισκε πολλούς συμπαραστάτες. **Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§13-14** [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Πώς οι Αθηναίοι υποδέχτηκαν την πρεσβεία τους από τη Σπάρτη (μονάδες 4) και γιατί οι ελπίδες τους για μία νέα αρχή μετά το τέλος του πολέμου διαψεύστηκαν (μονάδες 6); Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο).

Μονάδες 10

5. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το κείμενο του Ξενοφώντα:

A	B
1. καθελόντας	α. γκρεμίζω β. επιλέγω
2. φυγάδας	α. εξόριστος β. δραπέτης
3. ἔπεσθαι	α. οδηγώ β. ακολουθώ
4. λιμῶ	α. αρρώστια β. πείνα
5. Ἄντειπόντων	α. φέρνω αντίρρηση β. διαψεύδω

Μονάδες 10

6. α. Να γράψετε τον ίδιο τύπο στον άλλο αριθμό από αυτόν που βρίσκονται: **κινδύνοις, τείχη, θάλατταν, πρέσβεις, τινων**. (μονάδες 5)
- β. Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου των παρακάτω ρηματικών τύπων στη φωνή που βρίσκονται: **γενομένοις, έποιοῦντο, νομίζοντας, λέγων, πείθεσθαι**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να εντοπίσετε τα υποκείμενα των παρακάτω ρηματικών τύπων: *άνδραποδιεῖν, ἔπεσθαι, χρή, Αντειπόντων, ἔδοξε*. (μονάδες 5)
- β. *Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν*: Να γράψετε τη δευτερεύουσα πρόταση που υπάρχει στην παραπάνω ημιπερίοδο (μονάδες 2). Να τη χαρακτηρίσετε ως προς το είδος της, τον τρόπο εισαγωγής και τη λειτουργία της. (μονάδες 3)

Μονάδες 10

8. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

Ο Ξενοφώντας

- α. έζησε τις περιπέτειες της Αθήνας στα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου μέχρι την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 403 π.Χ.
- β. επέστρεψε στην Αθήνα από την εξορία μετά την προσέγγιση Αθηναίων και Σπαρτιατών εναντίον των Θηβαίων.
- γ. έγραψε ιστορικά, ρητορικά και διδακτικά έργα.
- δ. διαθέτει τη βαθειά φιλοσοφημένη σκέψη και τη διεισδυτικότητα του Θουκυδίδη.
- ε. ξεχώριζε από τους ιστορικούς του 4^{ου} αι. π.Χ. για την απλότητα του ύφους, την καθαρότητα των νοημάτων, την ποικιλία των θεμάτων και των ενδιαφερόντων του.

Μονάδες 10

12ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §20-22 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Οι Λακεδαιμόνιοι όμως δήλωσαν ότι αρνούνται να υποδουλώσουν πόλη ελληνική που τόσες υπηρεσίες είχε προσφέρει τον καιρό του μεγαλύτερου κινδύνου που είχε απειλήσει ποτέ την Ελλάδα· δέχτηκαν λοιπόν να γίνει ειρήνη με τον όρο ότι οι Αθηναίοι θα γκρεμίσουν τα Μακρά Τείχη και τα τείχη του Πειραιά, θα παραδώσουν όλα τους τα πλοία εκτός από δώδεκα, θα φέρουν πίσω τούς εξόριστους, θα 'χουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους με τους Λακεδαιμονίους και θα εκστρατεύουν μαζί τους στη στεριά και στη θάλασσα, όπου τους οδηγούν αυτοί. Μ' αυτό το μήνυμα επέστρεψαν ο Θηραμένης κι οι άλλοι πρέσβεις στην Αθήνα. Καθώς έμπαιναν στην πόλη, τους περικύκλωσε πλήθος κόσμου, τρέμοντας μην τυχόν γύριζαν άπρακτοι· (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Οι Λακεδαιμόνιοι, όμως, είπαν ότι δεν θα υποδουλώσουν μια πόλη ελληνική που είχε προσφέρει μεγάλες υπηρεσίες στους πολύ μεγάλους κινδύνους που απείλησαν την Ελλάδα· γι' αυτό δέχονταν να κάνουν ειρήνη **υπό τον όρο** (οι Αθηναίοι), αφού **γκρεμίσουν** τα Μακρά Τείχη και τα τείχη του Πειραιά, κι αφού παραδώσουν τα πλοία τους εκτός από δώδεκα και κι αφού **φέρουν πίσω** τους εξόριστους, **να ακολουθούν** τους Λακεδαιμονίους και στην ξηρά και στη θάλασσα, όπου τους οδηγούν αυτοί, έχοντας τον ίδιο (μ' αυτούς) εχθρό και φίλο. Ο Θηραμένης και οι πρέσβεις που ήταν μαζί του, μετέφεραν αυτούς τους όρους στην Αθήνα. Όταν **εισέρχονταν** στην πόλη, **τους περικύκλωνε** πολύς λαός, επειδή φοβούνταν μήπως γύρισαν άπρακτοι· (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Οι όροι που οι Λακεδαιμόνιοι έθεσαν στους Αθηναίους έχουν ως στόχο την πλήρη υποταγή της Αθήνας στη Σπάρτη. Συγκεκριμένα, οι Αθηναίοι έπρεπε πρώτα α) να γκρεμίσουν τα μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά (*καθελόντας*), β) να παραδώσουν τα πλοία τους εκτός από δώδεκα (*παραδόντας*), γ) να δεχτούν πίσω όσους είχαν εξοριστεί λόγω των ολιγαρχικών φρονημάτων τους (*καθέντας*), και δ) να έχουν από εδώ και στο εξής κοινούς φίλους και εχθρούς με τη Σπάρτη (*νομίζοντας*) διαλύοντας ουσιαστικά την αθηναϊκή συμμαχία. Οι τέσσερις αυτοί όροι λειτουργούν ως προϋπόθεση για την

υλοποίηση του βασικού όρου, ο οποίος είναι οι Αθηναίοι να ακολουθούν (*ἔπεσθαι*) στο μέλλον τους Λακεδαιμόνιους σε κάθε πολεμική δραστηριότητα τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά. (μονάδες 6)

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι ο κύριος όρος δηλώνεται με ένα απαρέμφατο (*ἔπεσθαι*) ενώ οι προκαταρκτικοί όροι δηλώνονται με μετοχικά σύνολα (*καθελόντας, παραδόντας, καθέντας, νομίζοντας*). Ειδικότερα, οι τρεις πρώτες μετοχές είναι σε χρόνο αόριστο (*καθελόντας, παραδόντας, καθέντας*) εκφράζοντας έτσι το προτερόχρονο σε σχέση με τον κύριο όρο, καθώς αποτελούν πράξεις που θα γίνουν μια φορά με την αποδοχή της συνθήκης, ενώ η τέταρτη μετοχή και το απαρέμφατο βρίσκονται στον ενεστώτα (*νομίζοντας, ἐφ' ᾧ ἔπεσθαι*) για να εκφράσουν διάρκεια και πράξη εξακολουθητική στο παρόν και στο μέλλον. (μονάδες 4)

3. Ο Θηραμένης και οι άλλοι πρέσβεις μετέφεραν ως απλοί αγγελιοφόροι τους σκληρούς όρους της ειρήνης που τους πρότειναν οι Λακεδαιμόνιοι. Ο Θηραμένης, μάλιστα, πρώτος μίλησε στην Εκκλησία του Δήμου και πρότεινε να τους αποδεχτούν και κυρίως να ανεχτούν την κατεδάφιση των τειχών' όρος που αποτελεί και το ισχυρότερο πλήγμα στο ηθικό των Αθηναίων (*προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ὡς χρή πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν*). Στη ιστορική αφήγηση του Ξενοφώντα διακρίνουμε τη διάρκεια και την ένταση των συζητήσεων με τη χρήση του παρατατικού *προηγόρει*, αλλά και την προσπάθεια του Θηραμένη να επιβάλει τους όρους (δεοντολογική διατύπωση *ὡς χρή*) χωρίς να αφήνει και πολλά περιθώρια διαπραγματεύσεων και αντιρρήσεων στο πλαίσιο της Εκκλησίας του Δήμου. (μονάδες 6)
- Πράγματι, η απήγηση των προτάσεων του Θηραμένη ήταν μεγάλη. Μερικοί έφεραν αντιρρήσεις, προφανώς γιατί θεωρούσαν τους όρους ιδιαίτερα σκληρούς και υποτιμητικούς για την Αθήνα. Οι περισσότεροι, όμως, Αθηναίοι συμφώνησαν να τους αποδεχτούν, καθώς είχαν συνειδητοποιήσει ότι δεν υπήρχε πλέον εναλλακτική λύση λόγω της φυσικής εξάντλησης από τη συνεχιζόμενη πολιορκία και την πείνα (*διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῶ λμῶ*). Η τελική απόφαση της Εκκλησίας του Δήμου υπογραμμίζεται με το *ἔδοξεν* και φανερώνει την απελπιστική θέση των Αθηναίων. (μονάδες 4)
4. Οι Αθηναίοι έσπευσαν να βρεθούν κοντά στα μέλη της αντιπροσωπείας που επέστρεψε από τη Σπάρτη προκειμένου να ενημερωθούν για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων με τους Λακεδαιμόνιους. Η αγωνία, η απελπισία και ο φόβος για την

επόμενη μέρα (*Είσιόντας δ' αυτούς ὄχλος περιχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν*) είχαν κορυφωθεί λόγω του μεγάλου αριθμού των νεκρών από την έλλειψη τροφίμων (*οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῶ λιμῶ*). Γι' αυτό και τελικά οι περισσότεροι αποδέχονται την ειρήνη με ανακούφιση και ρεαλισμό έχοντας την πεποίθηση ότι τα δύσκολα πέρασαν, αλλά και την ελπίδα ότι μία νέα αρχή θα γίνει μετά το οριστικό τέλος του πολέμου. (μονάδες 4) Όμως αυτές οι προσδοκίες τους λίγο καιρό αργότερα διαψεύδονται, καθώς οι Τριάκοντα τύραννοι γρήγορα αθετούν τη δέσμευσή τους και αρχίζουν να αυθαιρετούν. Γίνεται πια φανερό ότι το μόνο που τους απασχολεί είναι να εδραιωθούν στην εξουσία με κάθε τρόπο. Για αυτό καταφεύγουν στη βοήθεια των Λακεδαιμονίων φτάνοντας σε έσχατο σημείο υποτέλειας και προδοσίας, επιδιώκοντας έτσι να επιδοκιμάζονται οι πράξεις τους με τη δύναμη των όπλων. Η δύναμη και η αυτοπεποίθησή τους φτάνει στα όρια της αλαζονείας. Αρχίζουν τις διώξεις, τις εκκαθαρίσεις, χωρίς διακρίσεις, όλων των πολιτικών αντιπάλων τους και τους θανατώνουν, χωρίς δίκη (*αυτός πάλι τους ἔδινε στρατιώτες... πολλούς συμπαραστάτες*). Για τους Αθηναίους, λοιπόν, μετά τη συνθηκολόγηση δεν ακολούθησε η ειρήνη, όπως νόμισαν, αλλά μια περίοδος βίας και τρομοκρατίας. (μονάδες 6)

5. 1-α, 2-α, 3-β, 4-β, 5-α
6. α. κινδύνω, τεῖχος, θαλάττας, πρεσβευτήν, τινός (του)
β. γεγένηται, πεποίηται, νενόμικε, εἶρηκε, πέπεισται
7. α. *Λακεδαιμόνιοι, τοὺς Ἀθηναίους, πείθεσθαι, τινων, δέχεσθαι*
β. *μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν*: δευτερεύουσα (ονοματική) ενδοιαστική πρόταση (μονάδες 2), εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο *μὴ* για να δηλώσει φόβο για κάτι ανεπιθύμητο και λειτουργεί ως αντικείμενο στη μετοχή *φοβούμενοι* (μονάδες 3).
8. α-Σ, β-Σ, γ-Λ, δ-Λ, ε-Σ

13ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §20-23

ΚΕΙΜΕΝΟ

Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας, τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἠγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανέφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δὲ ὑστεραία ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ὡς χρή πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τεῖχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δὲ τινῶν αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῆσαν καὶ τὰ τεῖχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Τῇ δὲ ὑστεραία ... ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας».

Μονάδες 30

2. Ποιος από τους όρους της ειρήνης που προτείνουν οι Λακεδαιμόνιοι προς τους Αθηναίους είναι ο πιο σημαντικός και γιατί; (μονάδες 4) Επιλέξτε δύο από τους υπόλοιπους όρους που αναφέρονται στο παραπάνω κείμενο και αιτιολογήστε σύντομα τη σημασία τους λαμβάνοντας υπόψη τις ιστορικές συνθήκες. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3. Σε ποια κατάσταση βρίσκονται οι Αθηναίοι, όταν επιστρέφουν από τη Σπάρτη οι πρέσβεις με τους όρους της ειρήνης (μονάδες 5), και πώς αυτή επηρεάζει την τελική τους απόφαση (μονάδες 5);

Μονάδες 10

4. «Τον πρώτο καιρό ο Κριτίας κι ο Θηραμένης ήταν ομοϊδεάτες και φίλοι. Ο Κριτίας όμως — που ανάμεσα στ' άλλα είχε εξοριστεί κιόλας από τους δημοκρατικούς— είχε διάθεση να

σκοτώσει πολύν κόσμο, ενώ ο Θηραμένης εναντιωνόταν, λέγοντας ότι δεν ήταν λογικό να θανατώνουν ανθρώπους μόνο για τον λόγο ότι τους τιμούσε ο λαός, έστω κι αν δεν πείραζαν σε τίποτε την αριστοκρατική τάξη. «Στο κάτω κάτω», του 'λεγε, «κι εγώ κι εσύ έχουμε πει και κάνει πολλά για ν' αποκτήσουμε δημοτικότητα». Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.3.§15 [Μετάφραση Ρ. Ρούφος]

Αφού διαβάσετε με προσοχή και τα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να χαρακτηρίσετε τον Θηραμένη με βάση τον τρόπο που ενεργεί σε κάθε περίπτωση.

Μονάδες 10

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο **ομόρριζο** (απλό ή σύνθετο) της λέξης του κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:
- **είργασμένην**: Για κάποιους εργαζόμενους το Σάββατο δεν είναι αργία, αλλά ημέρα.
 - **μέλλειν**: Στα σχέδια της εταιρείας περιλαμβάνεται η ίδρυση υποκαταστημάτων στο εξωτερικό.
 - **συνεπαινεσάντων**: Του αξίζει κάθε για την καλή του πράξη.
 - **δέχεσθαι**: Ο ίδιος ο Υφυπουργός Αθλητισμού πήγε στο αεροδρόμιο για την των ολυμπιονικών.
 - **ἄρχειν**: Η του πρωταθλήματος ποδοσφαίρου μετατέθηκε για τα τέλη Οκτωβρίου.

Μονάδες 10

6. «Θηραμένης δέ και οί σύν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέρον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτούς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν»: Να ξαναγράψετε το απόσπασμα αφαιρώντας το «**και οί σύν αὐτῷ πρέσβεις**» και πραγματοποιώντας τις αναγκαίες αλλαγές.

Μονάδες 10

7. Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των προτάσεων (δεν χρειάζεται να αναγνωρίσετε την εισαγωγή και την εκφορά τους) και των λέξεων που ακολουθούν: α) **μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν**, β) **ὡς χρή πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις**, γ) **τινων**, δ) **δέχεσθαι**, ε) **προθυμία**.

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Δύο φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. Ο Ξενοφώντας δέχτηκε μεγάλη επίδραση στην προσωπικότητα και στις ιδέες του από	α. τη μεροληπτική περιγραφή του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.
2. Η χρονολόγηση των έργων του Ξενοφώντα στηρίζεται σε	β. ιδέες και στις αξίες του σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.
3. Τα έργα του Ξενοφώντα διακρίνονται σε	γ. τον φιλόσοφο Σωκράτη και τον πολιτικό Αγησίλαο.
4. Ο Ξενοφώντας αξιοποίησε στο έργο Έλληνικά κατά την αφήγηση των γεγονότων	δ. «εσωτερικές» μαρτυρίες και τη μελέτη του ύφους του.
5. Ο Ξενοφώντας έμεινε σταθερός στις	ε. τον ομότεχνό του Θουκυδίδη. ζ. την ικανότητά του να ζωντανεύει με δραματική ένταση μεμονωμένες σκηνές. η. ιστορικά, σωκρατικά και διδακτικά.

Μονάδες 10

13ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.2. §20-23 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Την άλλη μέρα οι πρέσβεις ανέφεραν τους όρους που έβαζαν οι Λακεδαιμόνιοι για ειρήνη· στ' όνομα ολωνών μίλησε ο Θηραμένης, λέγοντας ότι έπρεπε να εισακούσουν τους Λακεδαιμονίους και να γκρεμίσουν τα Τείχη. Μερικοί αντιμίλησαν, η μεγάλη πλειοψηφία όμως τον επιδοκίμασε κι αποφάσισαν να δεχτούν την ειρήνη. Μετά απ' αυτά ο Λύσανδρος αγκυροβόλησε στον Πειραιά, οι εξόριστοι γύρισαν, και βάλθηκαν με πολλήν όρεξη να γκρεμίζουν τα Τείχη, στους ήχους αυλού που έπαιζαν κορίτσια — νομίζοντας ότι από κείνη τη μέρα ελευθερωνόταν η Ελλάδα. (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Την επόμενη μέρα οι πρέσβεις ανακοίνωσαν **με ποιους όρους** οι Λακεδαιμόνιοι δέχονταν να συνάψουν ειρήνη· ο Θηραμένης **μίλησε εξ ονόματος** των πρέσβειων λέγοντας ότι πρέπει να υπακούσουν στους Λακεδαιμονίους και να **γκρεμίσουν** τα τείχη. Κι αφού κάποιιοι του έφεραν αντίρρηση, αλλά πολύ περισσότεροι **επιδοκίμασαν** (τα λόγια του), αποφάσισαν να δεχτούν την ειρήνη. Ύστερα από αυτά και ο Λύσανδρος κατέπλευσε στον Πειραιά και **οι εξόριστοι επέστρεψαν** στην πατρίδα τους και άρχισαν να γκρεμίζουν τα τείχη πολύ πρόθυμα, **ενώ οι αυλητρίδες έπαιζαν τον αυλό, επειδή νόμιζαν ότι εκείνη η μέρα έκανε την αρχή για την ελευθερία στην Ελλάδα.** (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Ο Ξενοφώντας αξιοποιεί τις δυνατότητες που του παρέχει η αρχαία ελληνική γλώσσα, ώστε να διακρίνεται μία διαβάθμιση ανάμεσα στους τέσσερις προκαταρκτικούς όρους και στον βασικό όρο της συνθήκης ειρήνης. Πιο συγκεκριμένα, οι τέσσερις προκαταρκτικοί όροι της ειρήνης παρουσιάζονται με μετοχές (*καθελόντας, παραδόντας, καθέντας, νομίζοντας*) ενώ ο πέμπτος με απαρέμφατο (*έπεσθαι*) το οποίο έχει ρόλο ρήματος στην πρόταση και δηλώνει όρο/συμφωνία, καθώς συντάσσεται με το *έφ' ὧ*. Επομένως, ως πιο σημαντικός όρος παρουσιάζεται η υποχρέωση των Αθηναίων να ακολουθούν τους Λακεδαιμονίους σε κάθε τους ενέργεια και στην ξηρά και στη θάλασσα. (μονάδες 4)

Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να επιλέξει δύο από τους παρακάτω τέσσερις προκαταρκτικούς όρους:

- α) Τα Μακρά Τείχη ήταν σημαντικά, καθώς προστάτευαν τη συγκοινωνία Αθήνας και Πειραιά και εξασφάλιζαν τη συνεχή πρόσβαση των Αθηναίων στη θάλασσα και την αξιοποίηση της ναυτικής υπεροπλίας τους. β) Οι τριήρεις αποτελούσαν από τους Περσικούς πολέμους τα απόρθητα «ξύλινα τείχη» των Αθηναίων. Συνεπώς, η παράδοση των πλοίων στους εχθρούς σήμαινε και την ουσιαστική παράδοση της πόλης και τη στρατιωτική της αποδυνάμωση. γ) [Κατά τα χρόνια της δημοκρατίας στην αρχαία Αθήνα, το πολίτευμα προστατευόταν με τον εξοστρακισμό όσων επιβουλεύονταν τη λειτουργία του. Επρόκειτο, λοιπόν, για πολιτικά πρόσωπα κυρίως ολιγαρχικών πεποιθήσεων που είχαν ισχύ και επιρροή στο πλήθος.] Η επιστροφή από την εξορία εκείνων των πολιτικών προσώπων που είχαν ολιγαρχικές πεποιθήσεις σήμαινε τη δυνατότητα να οργανωθεί η φιλολακωνική πολιτική παράταξη που θα αναλάμβανε μελλοντικά την εξουσία στην Αθήνα. δ) Θεωρώντας τον ίδιο εχθρό και φίλο με τους Σπαρτιάτες, οι Αθηναίοι έχαναν την ανεξαρτησία της εξωτερικής τους πολιτικής και μετατρέπονταν σε δύναμη που ήταν υποχρεωμένη να υιοθετεί τα συμφέροντα της Σπάρτης. Με τον όρο αυτό, δηλαδή, ολοκληρωνόταν η υποδούλωση της Αθήνας. (μονάδες 6)
3. Οι Αθηναίοι βρίσκονται σε κατάσταση λιμού· κάτι που έχει προκαλέσει ήδη πολλούς θανάτους. Η πολιορκία που απομόνωσε την Αθήνα και στερούσε την πόλη από τον ανεφοδιασμό καθώς και η μακροχρόνια αναμονή των εξελίξεων, προκάλεσαν στον πληθυσμό πιεστικές συνθήκες και την ανάγκη επίλυσης του προβλήματος με κάθε κόστος (μονάδες 5). Έτσι, αν και υπάρχουν κάποιοι που δεν δέχονται τους όρους, οι περισσότεροι Αθηναίοι επιζητούν πλέον τη συνθηκολόγηση. Η εφαρμογή των όρων, μάλιστα, γίνεται με μουσικές και τρόπο που θυμίζει γιορτή σαν λύτρωση από τα δεινά του πολυετούς πολέμου (μονάδες 5).
4. Ο Θηραμένης, όταν οι πρέσβεις επιστρέφουν από τη Σπάρτη στην Αθήνα, έχει ηγετικό ρόλο και ξεχωρίζει, καθώς είναι ο μόνος που κατονομάζεται από τον Ξενοφώντα. Επηρεάζει τις εξελίξεις, όταν ανακοινώνει τους όρους της ειρήνης στους Αθηναίους. Τους προτείνει ρητά να συνθηκολογήσουν και μάλιστα φαίνεται να παρουσιάζει μόνον ένα από τους όρους, την κατεδάφιση των τειχών (μονάδες 5). Στο μεταφρασμένο απόσπασμα δεν έχει τον κύριο ρόλο, αλλά υποσκελίζεται από τον Κριτία, που είναι εκδικητικός και πιο κυνικός. Έτσι, ενώ ο Κριτίας επιμένει να ασκεί βία και να σκοτώνει πολιτικούς αντιπάλους και δημοφιλή πρόσωπα, ο Θηραμένης παρουσιάζεται πιο μετριοπαθής και

σώφρων. Απορρίπτει την αναίτια βία εναντίον όσων δεν τους έβλαψαν σε τίποτα, και αρκείται στην κυριαρχία και τη δημοτικότητα που είχαν ήδη αποκτήσει (μονάδες 5).

5. εργάσιμη, μελλοντικά, έπαινος, υποδοχή, έναρξη
6. *έπανεφερε... Είσιόντα... αυτόν... άπρακτος ήκοι*
7. α) δευτερεύουσα (ονοματική) ενδοιαστική πρόταση, αντικείμενο στη μετοχή *φοβούμενοι*, β) δευτερεύουσα (ονοματική) ειδική πρόταση, αντικείμενο στη μετοχή *λέγων*, γ) υποκείμενο της (απόλυτης) μετοχής *Άντειπόντων*, δ) υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *έδοξε* (τελικό απαρέμφατο) ε) ετερόπτωτος (επιρρηματικός) προσδιορισμός (δοτική) του τρόπου στο *κατέσκαπτον*.
8. 1-γ, 2-δ, 3-η, 4-ζ, 5-β

14ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §50-51

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὡς δ' εἰπὼν [ὁ Θηραμένης] ταῦτα ἐπαύσατο καὶ ἡ βουλή δῆλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἠγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τούς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις. Πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν· «Ἐγὼ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὃς ἂν ὀρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὗ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερώς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίου εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ἐγὼ, ὦ βουλή, ... ἡμεῖς θανατοῦμεν».
Μονάδες 30
2. Ποιον ρόλο διεκδικεῖ για τον εαυτό του ο Κριτίας σύμφωνα με το παραπάνω κείμενο και σε ποιον βαθμό οι πράξεις του ανταποκρίνονται σ' αυτόν;
Μονάδες 10
3. Ποια λειτουργία εἶχε ο κατάλογος των Τρισχιλίων στο πλαίσιο του τυραννικού πολιτεύματος και γιατί η διαγραφή του Θηραμένη από αυτόν τον κατάλογο επηρεάζει την έκβαση της δίκης του;
Μονάδες 10
4. Αφού τους έπιασαν όλους μ' αυτό τον τρόπο, πρόσταξαν τον αρχηγό του ιππικού Λυσίμαχο να τους πάρη και να τους παραδώση στους Έντεκα. Την άλλη μέρα συγκέντρωσαν στο Ωδεῖο τους σπλίτες που ήταν γραμμένοι στον κατάλογο, καθώς και τους υπόλοιπους ιππείς, κι ο Κριτίας σηκώθηκε κ' εἶπε: «Το καθεστώς, ἄνδρες, δεν τ' οργανώνουμε μόνο για καλὸ δικό μας, μα ἄλλο τόσο και για δικό σας. Μια και θάχετε λοιπὸν μερίδιο στις τιμές, πρέπει νάχετε μερίδιο και στους κινδύνους. Για τούτο εἶν' ἀνάγκη να καταδικάσετε τους Ελευσινίους που πιάσαμε, ὥστε νάχετε τις ἴδιες ἐλπίδες και τους ἴδιους φόβους με μας.» Και τους ἔδειξε ἕνα σημεῖο, λέγοντας να παν ἐκεῖ να

ψηφίσουν ένας-ένας, φανερά. Το μισό Ωδείο ήταν γεμάτο οπλισμένους Λάκωνες φρουρούς· άλλωστε όσοι πολίτες δε σκοτίζονταν παρά μόνο για το συμφέρον τους τάβλεπαν αυτά με καλό μάτι.... Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.4.15-16 [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Ο Ξενοφών και στα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) περιγράφει δύο δίκες: τη δίκη του Θηραμένη και τη δίκη των κατοίκων της Ελευσίνας. Να εντοπίσετε τα κοινά σημεία που δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό «παρωδία δίκης» και στις δύο περιπτώσεις.

Μονάδες 10

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με **ομόρριζα** (απλά ή σύνθετα) του ρήματος **άναφεύξοιτο**, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- Μετά την ήττα του το στράτευμα τράπηκε σε άτακτη
- Προς κάθε παρεξήγησης, όλα έγιναν με καλή πρόθεση.
- Η στο αλκοόλ δεν αποτελεί λύση στα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
- Δεν πλήρωνε τους φόρους του, γι' αυτό θα κατηγορηθεί για
- Η περιοχή αποτελεί άγριων ζώων και απαγορεύεται το κυνήγι.

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου στη γενική ενικού: **ταῦτα, προσελθών, ὅς, ἄνδρα, ἡμῖν**. (μονάδες 5)

β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο γ' ενικό ευκτικής στον χρόνο και στη φωνή που βρίσκονται: **ἐπαύσατο, ἐγένετο, διαλεχθεῖς, ἐκέλευσε, εἶπεν**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να αναγνωρίσετε το είδος των υπογραμμισμένων μετοχών του κειμένου (μονάδες 5):

ἐπιθορυβήσασα:	είναι
προσελθών:	είναι
τούς ἔχοντας:	είναι
ἐξαπατωμένους:	είναι
τῶν ὄντων:	είναι

β. Να αντιστοιχίσετε καθεμιά από τις δευτερεύουσες προτάσεις της στήλης Α με τα δεδομένα στη στήλη Β. Δύο περιπτώσεις της στήλης Β περισσεύουν. (μονάδες 5)

A	B
1. Ως δ' εἰπὼν [ὁ Θηραμένης] ταῦτα ἐπαύσατο 2. εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ 3. ὅτι ... [ὁ Θηραμένης] ἀναφεύξοιτο	Η δευτερεύουσα πρόταση δηλώνει α. κρίση-γνώμη β. αιτία γ. χρόνο δ. προϋπόθεση ε. φόβο

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να ολοκληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Ξενοφώντας εξορίστηκε από την Αθήνα	α. επειδή ακολούθησε τον Αγησίλαο στους Δελφούς για τους επινίκιους πανηγυρισμούς μετά τη μάχη στην Κορώνεια. β. επειδή απέτυχε να οδηγήσει τους Μύριους πίσω στην πατρίδα μετά τη μάχη στα Κούναξα και τον θάνατο του Κύρου.
2. Ο Ξενοφώντας, μετά την εξορία του από την Αθήνα,	α. κατέφυγε στη Σηστό, από όπου παρακολούθησε το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. β. αποδέχθηκε την «προξενίαν», δηλαδή άδεια διαμονής στη Σπάρτη, που του προσφέρθηκε από τους Σπαρτιάτες.
3. Η προσωπικότητα και οι ιδέες του Ξενοφώντα επηρεάστηκαν από	α. τα ηγετικά προσόντα και την απλότητα της συμπεριφοράς του Αγησίλαου. β. την αποφασιστικότητα και τις πράξεις του Λύσανδρου.
4. Τα έργα του Ξενοφώντα χωρίζονται σε	α. πολιτικά, πολεμικά και ιδεολογικά. β. ιστορικά, σωκρατικά και διδακτικά.

5. Η συγγραφική προσφορά του Ξενοφώντα αναγνωρίστηκε	α. από τους φιλολόγους της Αλεξανδρινής εποχής (3ος-2ος αι. π.Χ.) που τον κατέτασαν μαζί με τον Ηρόδοτο και τον Θουκυδίδη.
	β. ήδη από τους συγχρόνους του λόγω της απλότητας του ύφους του και της ποικιλίας των θεμάτων του.

Μονάδες 10

14ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.3. §50-51 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. «Πιστεύω, βουλευτές, ότι όταν ένας σωστός ηγέτης βλέπει να ξεγελάνε τους φίλους του έχει χρέος να το εμποδίσει. Αυτό θα κάνω λοιπόν κι εγώ. Άλλωστε αυτοί που στέκονται εκεί πέρα δηλώνουν ότι δεν θα μας επιτρέψουν ν' αφήσουμε ελεύθερο έναν άνθρωπο που βλάπτει ολοφάνερα την ολιγαρχία. Τώρα, σύμφωνα με την καινούργια νομοθεσία κανένας από τους Τρεις Χιλιάδες δεν μπορεί να θανατωθεί χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ οι Τριάκοντα έχουν δικαίωμα να θανατώσουν όσους δεν είναι γραμμένοι στον κατάλογο. Εγώ, λοιπόν», είπε, «διαγράψω αυτόν εδώ τον Θηραμένη από τον κατάλογο, με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και τον καταδικάζουμε εμείς» —πρόσθεσε— «σε θάνατο». (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. «Εγώ, βουλευτές, νομίζω ότι έργο/καθήκον του ηγέτη τέτοιου, όπως πρέπει να είναι, είναι εάν αυτός δεν επιτρέπει βλέποντας τους φίλους του να εξαπατώνται. Κι εγώ, λοιπόν, αυτό θα κάνω. Γιατί και αυτοί εδώ που έχουν σταθεί μπροστά στο κιγκλίδωμα λένε ότι δεν θα μας επιτρέψουν, αν αφήσουμε άνδρα που φανερά καταστρέφει την ολιγαρχία. Ορίζεται, βέβαια, στους νέους νόμους να μην θανατώνεται κανείς από όσους περιλαμβάνονται στους τρεις χιλιάδες πολίτες, χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ όσοι είναι εκτός του καταλόγου, να έχουν το δικαίωμα οι Τριάκοντα να τους εκτελούν. Εγώ, λοιπόν, είπε, αυτόν εδώ τον Θηραμένη τον διαγράψω από τον κατάλογο με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και αυτόν, είπε, τον καταδικάζουμε εμείς σε θάνατο». (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

* με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου

2. Ο Κριτίας κατάλαβε ότι οι βουλευτές/δικαστές θα αθώωναν τον Θηραμένη, καθώς φάνηκαν να επιδοκιμάζουν τα λόγια του (*εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα*). Τρομοκρατημένος στη δευτερολογία του, απευθυνόμενος στους βουλευτές είπε ότι δεν θα αφήσει, ως άξιος ηγέτης, τους δικαστές να αθώωσουν τον Θηραμένη και να εξαπατηθούν (*Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη*). Εμφανίζεται σαν να θέλει να προφυλάξει τους δικαστές από τη διάπραξη μιας δικαστικής πλάνης, καθώς παρασύρθηκαν και εξαπατήθηκαν από τον λόγο του Θηραμένη. Δηλώνει απροκάλυπτα ότι διεκδικεί τον τίτλο του ηγέτη στην ομάδα των

Τριάκοντα και αναλαμβάνει ο ίδιος να τους επαναφέρει στον δρόμο της σωφροσύνης. Άλλωστε, όπως δηλώνει, και «οἶδε οἱ ἐφεστηκότες», οι νεαροί με τα εγχειρίδια, λένε ότι δεν θα επιτρέψουν να παρασυρθούν ούτε οι δικαστές ούτε και ο Κριτίας (ἡμῖν). Με έπαρση ανακοινώνει πως είναι χρέος του, ως αδιαφιλονίκητος ηγέτης, να μην επιτρέψει να αθωωθεί ο άνθρωπος που βλάπτει σοβαρά το καθεστώς των Τριάκοντα. Γι' αυτό καταργεί τη μυστική ψηφοφορία και προσκαλεί ένοπλους νεαρούς στον ιερό χώρο της δικαιοσύνης παραβιάζοντας κάθε έννοια ηθικής και δικαίου. Έτσι, είναι προφανές ότι δεν λειτουργεί ως ηγέτης γενικά, αλλά ως αρχηγός ενός τυραννικού καθεστώτος που φροντίζει μόνο για το προσωπικό συμφέρον.

3. Ο «κατάλογος» είχε περιλάβει τρεις χιλιάδες ονόματα πολιτών μόνο, των οπαδών των ολιγαρχικών. Πρόκειται για αφοσιωμένους και έμπιστους στο καθεστώς ένοπλους συνεργάτες στις αυθαιρεσίες τους, με σκοπό να γίνουν εκτελεστικά όργανα των αποφάσεών τους. Αν κάποιος από τους «εντός του καταλόγου» είχε κατηγορηθεί, δίκαια ή άδικα, για ανατρεπτικές ενέργειες, για να καταδικαστεί σε θάνατο έπρεπε να το αποφασίσουν οι πεντακόσιοι βουλευτές. Για τους «εκτός καταλόγου» αποφάσιζαν μόνο οι Τριάκοντα. Τους απλούς πολίτες μπορούσε να τους θανατώσει οποιοσδήποτε από τους Τριάκοντα και τα όργανά τους με την κατηγορία ότι είναι επικίνδυνοι για το καθεστώς. Η απόφαση του Κριτία να διαγράψει το όνομα του Θηραμένη από αυτόν τον κατάλογο (Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπανιν ἡμῖν) πιστοποιεί ότι καταλύεται κάθε έννοια νομιμότητας, αφού οι τύραννοι δεν σέβονται ούτε τις δικές τους αποφάσεις. Η καταδίκη του Θηραμένη είναι πλέον δεδομένη. Ο νόμος για τον Κριτία και τους υπόλοιπους τυράννους δεν είναι δεσμευτικός ούτε στήριγμα και εγγύηση της πολιτικής ζωής αλλά όπλο στην επιβολή της βούλησης των ισχυρών και μέσο τρομοκρατίας. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι οι τύραννοι δεν τηρούν ούτε τους νόμους που ψήφισαν οι ίδιοι. Καταλύεται κάθε έννοια νομιμότητας και ο νόμος γίνεται παιχνίδι ή «εγχειρίδιον» στα χέρια του ισχυρού της στιγμής.
4. Πράγματι και οι δύο δίκες είναι ουσιαστικά μία παρωδία. Στη δίκη του Θηραμένη ειδοποίησαν τους πιο αδίστακτους νεαρούς, («παρακρατικούς»), να είναι εκεί με μαχαίρια κάτω από τη μασχάλη. Τον έχουν ήδη διαβάλει και, όταν μετά την απολογία του οι δικαστές φαίνονται ευνοϊκοί απέναντί του, ο Κριτίας δεν διστάζει να διατάξει τους παρακρατικούς να σταθούν μπροστά τους (ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις). Η ψηφοφορία γίνεται φανερή και ο

Κριτίας δηλώνει πως δεν θα επιτρέψει (απειλή προς τους δικαστές) το ενδεχόμενο αθωωτικής ψήφου, ως ηγέτης που οφείλει να προστατεύσει το πολίτευμα. Δεν εφαρμόζει τον νόμο που ίσχυε, διαγράφει τον Θηραμένη από τον κατάλογο των τρισχιλίων (ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν) και αποφασίζει την καταδίκη του (*καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν*).

Αλλά και στη δεύτερη περίπτωση, η σύλληψη των Ελευσίνιων έγινε ύστερα από δολοπλοκία και εξαπάτησή τους με την πρόφαση της απογραφής του πληθυσμού. Επειδή δεν εμπιστεύεται ούτε τους συνεργάτες του ο Κριτίας, ετοιμάζει άλλη μια παρωδία δίκης, για να εξασφαλίσει την Ελευσίνα ως καταφύγιο των Τριάκοντα. Για να μην υπάρξουν «διαρροές ψήφων», εκτός από την (πρωτοφανή) πολυπληθή παρουσία Σπαρτιατών στρατιωτών μέσα στον χώρο του (δήθεν) δικαστηρίου, επιβάλλεται κι εδώ η φανερή ψηφοφορία. Επιπλέον, το γεγονός ότι δικάστηκαν τριακόσιοι άνθρωποι με μια ψηφοφορία, δείχνει ότι παραβιάζεται μία βασική αρχή δικαίου για το αθηναϊκό κράτος σύμφωνα με την οποία δεν εκδίδονται συνολικές αποφάσεις, αλλά για τον κάθε κατηγορούμενο χωριστά. Επιπλέον, η απειλή άσκησης σωματικής (Το μισό Ωδείο ήταν γεμάτο οπλισμένους Λάκωνες φρουρούς) και ψυχολογικής βίας (για τούτο εἶν' ἀνάγκη να καταδικάσετε τους Ελευσινίους που πιάσαμε, ὥστε νάχετε τις ίδιες ἐλπίδες και τους ίδιους φόβους με μας) είναι και σε αυτή τη δίκη απροκάλυπτη. Είναι εμφανές λοιπόν ότι η δίκη του Θηραμένη και η καταδίκη των Ελευσίνιων έχουν κοινά στοιχεία και αποτελούν κομμάτι της προσχεδιασμένης πολιτικής των Τριάκοντα.

[* Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να απαντήσει εντοπίζοντας εξ αρχής τα κοινά σημεία: *απειλή άσκησης σωματικής και ψυχολογικής βίας, επιβολή φανερής ψηφοφορίας στους δικαστές, αιφνίδια τροποποίηση του ισχύοντος νόμου, κατασκευή συνεννοήσης.*]

5. φυγή, αποφυγή, καταφυγή, φοροδιαφυγή, καταφύγιο
6. α. τούτου, προσελθόντος, οὔ, ἀνδρός, ἐμοῦ (μου)
β. παύσαιτο, γένοιτο, διαλεχθείη, κελεύσαι (ή κελεύσειεν), εἶποι
7. α.

ἐπιθορυβήσασα:	είναι κατηγορηματική [στο υποκ. ἢ βουλή από το δήλη ἐγένετο]
προσελθών:	είναι χρονική [επιρρ. προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα ἐξήλθε]
τούς ἔχοντας:	είναι επιθετική [αντικείμενο στο ἐκέλευσε]

έξαπατωμένους:	είναι κατηγορηματική [στο αντικ. τούς φίλους της μετοχής ὀρῶν]
τῶν ὄντων:	είναι επιθετική [ως ετερόπτωτος προσδιορισμός (γενική διαιρετική) στο μηδένα]

β. 1-γ, 2-δ, 3-α, περισσεύουν β και ε.

8. 1-α, 2-β, 3-α, 4-β, 5-α

15ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §51-52

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν [ὁ Κριτίας]· «Ἐγὼ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὀρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερωῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίου εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν». Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν· «Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἰκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὄνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ἐγὼ, ὦ βουλή, ... ἡμεῖς θανατοῦμεν».

Μονάδες 30

2. Ποια διαδικασία προτείνει ο Κριτίας για την καταδίκη του Θηραμένη στο παραπάνω κείμενο και τι αποδεικνύει αυτό για τον χαρακτήρα του;

Μονάδες 10

3. «Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης **ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν**»: Για ποιον λόγο επιλέγει ο Ξενοφώντας να αποδώσει τόσο παραστατικά με τη χρήση του ρήματος **ἀνεπήδησεν** την κίνηση του Θηραμένη προς τον βωμό;

Μονάδες 10

4. «Τον πρώτο καιρὸ ο Κριτίας κι ο Θηραμένης ἦταν ομοϊδεάτες και φίλοι. Ο Κριτίας ὁμως - που ἀνάμεσα στ' ἄλλα εἶχε εξοριστὴ κιόλας ἀπὸ τους δημοκρατικούς- εἶχε διάθεση να σκοτώση πολὺν κόσμο, ἐνῶ ο Θηραμένης ἐναντιωνόταν, λέγοντας ὅτι δεν ἦταν λογικὸ να θανατώνουν ἀνθρώπους για μόνο το λόγο ὅτι τους τιμούσε ο λαός, ἐστὼ κι αν δεν πείραζαν σε τίποτα τὴν καλὴ τάξη. «Στο κάτω-κάτω», τούλεγε, «κ' ἐγὼ κ' ἐσὺ ἔχουμε πει και κάνει πολλὰ για ν' ἀποχτήσουμε δημοτικότητα». Ο ἄλλος πάλι ἀποκρινόταν (γιατί φερόταν ἀκόμα φιλικὰ στο Θηραμένη) ὅτι ὅποιος θέλει να κυριαρχή εἶν' υποχρεωμένος να βγάξη ἀπὸ τὴ μέση ἐκείνους που θα μπορούσαν να του σταθοῦν ἐμπόδιο: «Κι αν

φαντάζεσαι ότι επειδή είμαστε τριάντα κι όχι ένας η εξουσία μας δε χρειάζεται τόση φροντίδα όσο και μια προσωπική τυραννία είσαι ανόητος». **Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.3.§11-12** [Μετάφραση: Ρ. Ρούφος]

Αντλώντας πληροφορίες και από τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να παρουσιάσετε και να εξηγήσετε την εξέλιξη της σχέσης ανάμεσα στον Κριτία και τον Θηραμένη.

Μονάδες 10

5. Να επιλέξετε για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α την **ετυμολογικά συγγενή** της νεοελληνική λέξη της στήλης Β.

A	B
1. βουλή	α. βούληση β. βούλα
2. φασιν	α. προφήτης β. αποφυγή
3. έξαλείφω	α. αλοιφή β. έλλειψη
4. συνδοκοῦν	α. σύνδεση β. ένδοξος
5. κρίσιν	α. κρατήρας β. έγκριτος

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω αντωνυμίες όπου σας ζητείται: **οἴου** (στη γενική ενικού του θηλυκού γένους), **οἶδε** (στη γενική πληθυντικού του αρσενικού γένους), **ἡμῖν** (στη δοτική ενικού του β΄ προσώπου), **τουτονί** (στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους), **ὄνπερ** (στην ονομαστική του ουδετέρου γένους στον πληθυντικό αριθμό). (μονάδες 5)
- β. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο γ΄ ενικό πρόσωπο της Οριστικής του Μέλλοντα (στην ίδια φωνή και διάθεση): **εἶπεν**, **Ἔστι**, **ἀνεπήδησεν**, **ἰκετεύω**, **έξαλείφειν**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να γράψετε το Υποκείμενο των παρακάτω υπογραμμισμένων ρηματικών τύπων: *έπιτρέπη, φασιν, άποθνήσκειν, εἶναι* (πέμπτη σειρά), *ἔγραψαν*. (μονάδες 5)
- β. *ἔξαπατωμένους, Ἀκούσας*: Να αναγνωρίσετε τις μετοχές ως προς το είδος τους και να τις χαρακτηρίσετε ως συνημμένες ή απόλυτες, αιτιολογώντας την απάντησή σας. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να ολοκληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η στρατιωτική δράση του Ξενοφώντα σχετίζεται με	α. τις ηγετικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε για την επιστροφή των μισθοφόρων από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα.
	β. την προσπάθειά του να σώσει την Αμφίπολη από την επίθεση των Σπαρτιατών.
2. Ο Ξενοφώντας πέθανε	α. στον Σκιλλούντα, κοντά στην Ολυμπία, όπου ζούσε μετά την εξορία του από την Αθήνα.
	β. στην Αθήνα μετά το 355 π.Χ., όπου επέστρεψε μετά την προσέγγιση Αθηναίων και Σπαρτιατών.
3. Ο Ξενοφώντας εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο	α. από την έναρξη του πολέμου έως το 411 π.Χ.
	β. από το 411 π.Χ. έως το τέλος του.
4. Στα Έλληνικά η γραφή του Ξενοφώντα χαρακτηρίζεται από	α. μακροπερίοδο λόγο και πολλούς προσδιορισμούς της αιτίας.
	β. απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα.
5. Ο Ξενοφώντας παρουσιάζει	α. με θαυμασμό τις ενέργειες των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.
	β. με εντιμότητα τις αγριότητες του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.

Μονάδες 10

15ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §51-52 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. «Πιστεύω, βουλευτές, ότι όταν ένας σωστός ηγέτης βλέπει να ξεγελάνε τους φίλους του έχει χρέος να το εμποδίσει. Αυτό θα κάνω λοιπόν κι εγώ. Άλλωστε αυτοί που στέκονται εκεί πέρα δηλώνουν ότι δεν θα μας επιτρέψουν ν' αφήσουμε ελεύθερο έναν άνθρωπο που βλάπτει ολοφάνερα την ολιγαρχία. Τώρα, σύμφωνα με την καινούργια νομοθεσία κανένας από τους Τρεις Χιλιάδες δεν μπορεί να θανατωθεί χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ οι Τριάκοντα έχουν δικαίωμα να θανατώσουν όσους δεν είναι γραμμένοι στον κατάλογο. Εγώ, λοιπόν», είπε, «διαγράψω αυτόν εδώ τον Θηραμένη από τον κατάλογο, με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και τον καταδικάζουμε εμείς» —πρόσθεσε— «σε θάνατο». (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. «Εγώ, βουλευτές, νομίζω ότι έργο/καθήκον του ηγέτη τέτοιου, όπως πρέπει να είναι, είναι εάν αυτός δεν επιτρέπει βλέποντας τους φίλους του να εξαπατώνται. Κι εγώ, λοιπόν, αυτό θα κάνω. Γιατί και αυτοί εδώ που έχουν σταθεί μπροστά στο κιγκλίδωμα λένε ότι δεν θα μας επιτρέψουν, αν αφήσουμε άνδρα που φανερά καταστρέφει την ολιγαρχία. Ορίζεται, βέβαια, στους νέους νόμους να μην θανατώνεται κανείς από όσους περιλαμβάνονται στους τρεις χιλιάδες πολίτες, χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ όσοι είναι εκτός του καταλόγου, να έχουν το δικαίωμα οι Τριάκοντα να τους εκτελούν. Εγώ, λοιπόν, είπε, αυτόν εδώ τον Θηραμένη τον διαγράψω από τον κατάλογο με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και αυτόν, είπε, τον καταδικάζουμε εμείς σε θάνατο». (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

* με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου

- 2.** Προκειμένου να επιτύχει την καταδίκη του Θηραμένη, ο Κριτίας δε διστάζει να κινηθεί με τρόπο ανήθικο και κυνικό. Ειδικότερα, η θανάτωση του Θηραμένη προσκρούει σε ένα σημαντικό εμπόδιο, στη συμπερίληψή του στον κατάλογο των τριών χιλιάδων πολιτών-οπαδών του ολιγαρχικού καθεστώτος για την τύχη των οποίων αποφάσιζαν οι πεντακόσιοι βουλευτές. Έχοντας, όμως, ο Κριτίας αντιληφθεί την προηγούμενη ευμενή στάση των βουλευτών στο πρόσωπο του Θηραμένη και μη μπορώντας να αποδεχθεί το γεγονός αυτό, εντελώς αυθαίρετα αποφασίζει τη διαγραφή του τελευταίου από τον συγκεκριμένο κατάλογο και την υπαγωγή του στο καθεστώς που ίσχυε για τους απλούς

πολίτες, των οποίων η τύχη κρινόταν αποκλειστικά από τους Τριάκοντα και τα όργανά τους. (μονάδες 5) Η αυθαιρεσία του Κριτία αποδεικνύει για μία ακόμη φορά την ωμότητα και τον πολιτικό του κυνισμό, αφού δε διστάζει να θανατώσει ακόμη και τους πρώην συντρόφους του, και μάλιστα καταπατώντας νόμους που ο ίδιος έχει θεσπίσει. Πρόκειται για απόλυτη κατάλυση της νομιμότητας, αφού ο Κριτίας εμφανίζεται αδίστακτος και χωρίς ηθικούς φραγμούς, ικανούς να περιστείλουν την υπέρμετρη φιλοδοξία του για την κατάκτηση της εξουσίας και την παραμονή του σε αυτήν. (μονάδες 5)

3. Ο Ξενοφώντας παρουσιάζει με τρόπο ρεαλιστικό αλλά και παραστατικό, την κίνηση του Θηραμένη προς την εστία. Σε μια απέλπιδα προσπάθεια σωτηρίας, ο Θηραμένης γαντζώνεται κυριολεκτικά από τον βωμό με ένα άλμα ορμητικό και ταχύ. Η κίνηση αυτή θα πρέπει να ενταχθεί στο πλαίσιο του σεβασμού που έτρεφαν οι αρχαίοι Έλληνες για τον θεσμό του *ικέτη*. Η παραβίαση του ασύλου θεωρούνταν μεγάλη ασέβεια και μόλυνε ολόκληρη την κοινότητα. Επομένως, η τήρηση των θεσμών της ευσέβειας, που αποτελούσε πολιτικό καθήκον, ήταν και η ύστατη ελπίδα του Θηραμένη. (μονάδες 5) Επιπλέον, η επιλογή του ίδιου του ρήματος με το οποίο αποδίδει ο Ξενοφώντας την κίνηση αυτή (*άνεπήδησεν*) προδίδει την αγωνία του Θηραμένη να σωθεί αλλά και την ταχύτητα με την οποία υλοποιεί το σχέδιό του, γεγονός που ενισχύεται και από το στιγμιαίο ποιόν ενεργείας. Η ακριβής περιγραφή της κίνησης του Θηραμένη προσδίδει θεατρικότητα στην ιστορική αφήγηση και έντονη δραματικότητα, που θα κορυφωθεί παρακάτω με τη βίαιη απόσπασή του από τον βωμό. (μονάδες 5)
4. Αρχικά, οι δύο άνδρες ήταν φίλοι λόγω της κοινής ιδεολογίας που τους συνέδεε και τους έφερε στο πολιτικό προσκήνιο της Αθήνας. Ο Θηραμένης και ο Κριτίας μαζί με τους υπόλοιπους πολιτικούς τους φίλους κίνησαν τα νήματα, προκειμένου να μεταβληθεί το πολίτευμα, με την ανοχή της Σπάρτης, και να αναρριχηθούν στην εξουσία. Σταδιακά, οι πρώτες αντιδράσεις από την πλευρά του μετριοπαθούς Θηραμένη για την άδικη και αυθαίρετη καταδίκη αθώων πολιτών προκάλεσαν τριγμούς στους κόλπους των Τριάκοντα και τη δυσαρέσκεια του Κριτία για τον τρόπο σκέψης του Θηραμένη (*κ' εγώ κ' εσύ έχουμε πει και κάνει πολλά για ν' αποχτήσουμε δημοτικότητα*). Έτσι εξηγείται και ο απειλητικός τόνος του Κριτία που, ως απόλυτος ηγέτης και αρχηγός των Τριάκοντα στο μεταφρασμένο απόσπασμα, δε διστάζει να συγκρίνει το πολίτευμά τους με μια προσωπική τυραννίδα, για να καταλήξει στην ορθότητα των πολιτικών του επιλογών. Ο Κριτίας χαρακτηρίζεται, με λίγα λόγια, από πολιτικό αμοραλισμό.

Η οριστική ρήξη στις σχέσεις των δύο ανδρών διαφαίνεται στο πρωτότυπο κείμενο, όπου ο Κριτίας, μη αντέχοντας πλέον τους ενδοιασμούς και τις επιφυλάξεις του Θηραμένη, όχι μόνο τον οδηγεί σε δίκη, αλλά προκαλεί και τις συνθήκες εκείνες που θα οδηγήσουν στη θανάτωσή του, αρχικά με την παρουσία των νεαρών μαχαιροφόρων (*οἷδε οἱ ἐφεστηκότες*) και στη συνέχεια με τη διαγραφή του από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων πολιτών (*Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου*) και τη βίαιη απομάκρυνσή του από τον βωμό.

5. 1-α, 2-α, 3-α, 4-β, 5-β

6. α. οἷας, τῶνδε, σοί - σοι, οὔτοσί, ἄπερ

β. λέξει-ἐρεῖ, Ἔσται, ἀναπηδήσει, ἰκετεύσει, ἐξαλείψει

7. α. ὄς, οἷδε, μηδένα, τοὺς τριάκοντα, οὔτοι

β. *ἐξαπατωμένους*: Η μετοχή είναι κατηγορηματική από τη μετοχή *ὄρων* [που προέρχεται από ρήμα αισθήσεως] και έχει ως υποκείμενό της το αντικείμενο της μετοχής (*τοὺς φίλους*), οπότε είναι συνημμένη (μονάδες 3) *Ἀκούσας*: χρονική μετοχή [ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *ἀνεπήδησεν*] και είναι συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *ὁ Θηραμένης* (μονάδες 2)

8. 1-α, 2-β, 3-β, 4-β, 5-β

16ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §52-55.3

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ακούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν· «Ἐγὼ δ', ἔφη, ὧ ἄνδρες, ἵκετεῦω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὄνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. Καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδὲν μοι ἀρκέσει ὄδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδειξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὧ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γινώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἐκάστου». Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἔνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην· ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· «Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον. Ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἔνδεκα οὗ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράττετε».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ὑμῶν μέντοι, ... ἐκ τούτων πράττετε».

Μονάδες 30

2. «ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν»: Τι επιδιώκει ο Θηραμένης με την καταφυγή του στον βωμό; (μονάδες 4) Να λάβετε υπόψη σας το κοινωνικό και θρησκευτικό πλαίσιο της εποχής. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3. «Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὧ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς»: Ποια προειδοποίηση και σε ποιους την απευθύνει ο Θηραμένης; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

4. «Θυμηθῆτε, πολῖτες —κι ὅσοι δεν το ξέρετε, μάθετέ το— ὅτι στο δεξιό ἐκείνων που πλησιάζουν βρίσκονται αὐτοὶ που ἐδῶ και τέσσερεις μέρες νικήσατε και πήρατε στο κυνήγι. Στο ἄκρο αριστερό τους πάλι εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ Τριάντα —αὐτοὶ που δίχως σε τίποτα νάχουμε φταίξει μας ἐξόριζαν ἀπὸ τὴν πόλη, μας ἐδιωχναν ἀπὸ τα σπίτια μας κ' ἔκαναν προγραφεὲς των ἀγαπημένων μας. Να ὁμως που τώρα τους ἔλαχε κάτι που αὐτοὶ ποτέ δεν

περίμεναν, ενώ εμείς πάντα το ευχόμεσταν— τους αντικρύζουμε με τα όπλα στα χέρια! Κάποτε μας έπιαναν την ώρα που τρώγαμε, την ώρα που κοιμόμασταν, την ώρα που ήμασταν στην Αγορά· άλλοι εξοριστήκαμε όχι μόνο αναίτια, αλλά δίχως να βρισκόμαστε καν στην πόλη. Γι' αυτό κ' οι θεοί παίρνουν τώρα φανερά το μέρος μας: μέσα στην καλοκαιρία προκαλούνε θύελλα την ώρα που μας συμφέρει· όταν κάνουμε επιχείρηση, λίγοι εμείς εναντίον πολλών εχθρών, θριαμβεύουμε χάρη στην εύνοιά τους.»
Ξενοφώντας Έλληνικά, 4.§13-14 (Μετάφραση Ρ. Ρούφος).

Αφού διαβάσετε με προσοχή και τα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να καταγράψετε τις ενέργειες που φανερώνουν ότι οι Τριάκοντα ήταν ασεβείς και αυθαιρετούσαν.

Μονάδες 10

5. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. Ἀκούσας	α. σύγγραμμα
2. έννομώτατα	β. πραγματικός
3. ἔγραψαν	γ. διανομή
4. ὄνομα	δ. μόνος
5. πράττετε	ε. υπάκουος
	ζ. πανάκεια
	η. συνώνυμο

Μονάδες 10

6. α. «...μήτε ὑμῶν ὄν ἂν βούληται, ἀλλ' ὄνπερ νόμον οὔτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι»: Στο απόσπασμα που σας δίνεται να εντοπίσετε τους τύπους των προσωπικών και δεικτικών αντωνυμιών και να τους μεταφέρετε στον άλλο αριθμό. (μονάδες 5)
- β. **ἔγραψαν, βοηθήσετε, ἐκέλευσε, εἶπε, κατακεκριμένον**: Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο στον ενεστώτα στην ίδια φωνή. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των λέξεων/φράσεων και της πρότασης που ακολουθεί (δεν χρειάζεται να αναγνωρίσετε την εισαγωγή και εκφορά της): α) *περί τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ*, β) *ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὄδε ὁ βωμός*, γ) *ἐπιδείξει*, δ) *ἀσεβέστατοι*, ε) *ὕμιν*.

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Τρεις φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. Ο Θουκυδίδης πίστευε στη μεγάλη αξία 2. Κατά τον Ξενοφώντα η ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους οφείλεται 3. Σε αρκετά σημεία του έργου του ο Θουκυδίδης προβάλλει ως βασικά κίνητρα για τον πόλεμο 4. Ο Ξενοφώντας εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο από 5. Ο Ξενοφώντας εντυπωσιάστηκε από την προσωπικότητα	α. την αμεροληψία και το βάθος του προβληματισμού του. β. του Περικλή. γ. την πλεονεξία και τη φιλοτιμία. δ. το 431 π. Χ. και εξής. ε. το 411 π. Χ. και εξής. ζ. σε θεϊκή τιμωρία. η. του Αγησίλαου. θ. στην απλότητα του ύφους του.

Μονάδες 10

16ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §52-55.3 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. «Απορώ όμως», πρόσθεσε, «που εσείς, ευυπόληπτοι άνθρωποι, δεν σκέφτεστε να υπερασπίσετε τους εαυτούς σας — κι ας ξέρετε ότι τ' όνομα του καθενός σας μπορεί να σβηστεί εξίσου εύκολα με το δικό μου!» Τότε ο κήρυκας των Τριάντα πρόσταξε τους Έντεκα να πιάσουν τον Θηραμένη. Εκείνοι μπήκαν με τους βοηθούς τους και επικεφαλής τον Σάτυρο, τον πιο θρασύ κι αδιάντροπο απ' όλους. Ο Κριτίας είπε: «Σας παραδίνουμε τούτον δω τον Θηραμένη, που καταδικάστηκε σύμφωνα με τον νόμο. Πιάστε τον, πάρτε τον εκεί που πρέπει και κάνετε τα υπόλοιπα». (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. «Απορώ όμως με σας, άντρες καλοί και έντιμοι», είπε, «που δεν θα βοηθήσετε τον ίδιο τον εαυτό σας, **και μάλιστα ενώ γνωρίζετε** ότι το δικό μου όνομα δεν **σβήνεται** (από τον κατάλογο) καθόλου πιο **εύκολα** απ' ό,τι το όνομα του καθενός από σας». Ύστερα από αυτό ο κήρυκας των Τριάκοντα κάλεσε τους έντεκα να συλλάβουν τον Θηραμένη· κι όταν εκείνοι μπήκαν μέσα μαζί με τους βοηθούς τους, έχοντας επικεφαλής τον Σάτυρο, τον θρασύτατο και αναιδέστατο, είπε ο Κριτίας: «Σας παραδίνουμε αυτόν εδώ τον Θηραμένη που έχει καταδικαστεί σύμφωνα με τον νόμο. Και σεις (οι έντεκα), αφού τον συλλάβετε και τον οδηγήσετε όπου πρέπει, να εκτελέσετε τα περαιτέρω». (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Ο Θηραμένης μόλις άκουσε την απόφαση της θανατικής του καταδίκης από τον Κριτία, κατέφυγε στον βωμό που βρισκόταν στη μέση της δικαστικής αίθουσας ως ικέτης, για να ζητήσει άσυλο και προστασία από τους θεούς. Συνειδητοποιεί ότι η θανατική του καταδίκη είναι αναπόφευκτη και σε μια κίνηση που δηλώνει την απόγνωση και την απελπισία του για το τέλος του που πλησιάζει, αναζητά προστασία στον θεσμό της ικεσίας. Τόσο από την ιστορία όσο και από τη λογοτεχνία (τραγωδία) είναι γνωστός ο σεβασμός για τους ικέτες που καταφεύγουν σε ιερό ή βωμό. Μάλιστα, η παραβίαση του ασύλου είναι μεγάλη ασέβεια που μολύνει ολόκληρη την κοινότητα. Η τήρηση των θεσμών της ευσέβειας συνιστούσε πολιτικό καθήκον. Εξάλλου, η θρησκευτική και η πολιτική ζωή στην Αθήνα συνδέονταν άμεσα, αν παρατηρήσουμε ότι τα δημόσια κτήρια της αθηναϊκής δημοκρατίας είναι διάσπαρτα ανάμεσα σε βωμούς και ναούς των θεών.

Στη δική του περίπτωση όμως ο Θηραμένης αναγνωρίζει ότι ο άδικος και ασεβής χαρακτήρας των Τριάκοντα δεν πρόκειται να καμφθεί από τον ιερό θεσμό της ικεσίας.

3. Ο Θηραμένης απορεί με την απάθεια των βουλευτών μπροστά στη διαδικασία της παρωδίας δίκης που επιφυλάσσουν οι Τριάκοντα για τον Θηραμένη. Ήδη έχει ασκηθεί τρομοκρατία εις βάρος τους με τη δύναμη των όπλων η οποία τους αποτρέπει από κάθε είδους αντίδραση. Εύλογα ο Θηραμένης απορεί (*θαυμάζω*), αν δεν αναλάβουν πρωτοβουλία να βοηθήσουν τον εαυτό τους (*εί μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς*), γιατί πιστεύει ότι σύντομα θα έχουν ανάλογη τύχη με αυτόν. Δηλαδή, αν δεν αντιδράσουν στην καταπάτηση του νόμου και του ασύλου, τους προειδοποιεί ότι μπορεί να θανατωθούν, καθώς με τον ίδιο τρόπο που διαγράφηκε το δικό του όνομα από τον κατάλογο των Τρισχιλίων, με ανάλογο αυθαίρετο τρόπο μπορεί να διαγραφεί και το δικό τους όνομα, με αποτέλεσμα να αποφασίσουν για την τύχη τους οι ίδιοι οι Τριάκοντα, χωρίς καν την πολυτέλεια έστω μιας παρωδίας δίκης.
4. Αρχικά, στο κείμενο από το πρωτότυπο διαπιστώνουμε ότι οι Τριάκοντα αυθαιρετούν, καθώς, όπως συνάγεται από τα λόγια του Θηραμένη, εναπόκειται στον ηγέτη των Τριάκοντα να διαγράψει όποιον θέλει από τον κατάλογο των Τρισχιλίων, παραβιάζοντας τον νόμο που οι ίδιοι οι Τριάκοντα εισηγήθηκαν. Μάλιστα, ο Κριτίας με κυνισμό αναφέρει ότι ο Θηραμένης καταδικάστηκε σύμφωνα με τον νόμο (*κατακεκρμένον κατὰ τὸν νόμον*), στην πραγματικότητα όμως την απόφαση για τη θανατική του καταδίκη έλαβε ο ίδιος ο Κριτίας και χωρίς αντίδραση, λόγω της τρομοκρατίας που είχε επιβάλει. Στη συνέχεια, αναφέρεται ότι οι Τριάκοντα ως ασεβείς και άδικοι (*οὐκ ἀρκέσει μοι ὄδε ὁ βωμός*), δεν πρόκειται να πτοηθούν από την καταφυγή του Θηραμένη στον βωμό, καθώς δεν έχουν ηθικές αναστολές. Στο μεταφρασμένο κείμενο η αυθαίρετη και βίαιη πολιτική που ασκούσαν οι Τριάκοντα φαίνεται από το γεγονός ότι εξόριζαν τους Αθηναίους χωρίς να έχουν κάποιο φταίξιμο, τους εκτόπιζαν από τα σπίτια τους, χωρίς να σέβονται το άσυλο της οικίας και προέβαιναν σε πολιτικές εκκαθαρίσεις όσων θεωρούσαν ως αντιφρονούντες (προγραφές). Οι διώξεις εις βάρος των πολιτών είχαν φτάσει σε τέτοιο ακραίο σημείο, ώστε ορισμένοι να εξορίζονται, χωρίς καν να παρευρίσκονται στην πόλη.
5. 1-ε, 2-γ, 3-α, 4-η, 5-β
6. α. Προσωπικές: ὑμῶν, ὑμῖν, ἐμοί. Δεικτικές: οὔτοι, τοὔτον. Στον άλλο αριθμό: σοῦ, σου - σοί, σοι - ἡμῖν - οὔτος - τούτους
β. γράφουσι, βοηθεῖτε, κελεύει, λέγει, κατακρινόμενον

7. α) εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός της αναφοράς στο ρήμα *ἔγραψαν* β) δευτερεύουσα (ονοματική) ειδική πρόταση ως επεξήγηση στο *τοῦτο* γ) αντικείμενο στο ρήμα *βούλομαι*, τελικό απαρέμφατο δ) κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος *εἰσίν* (*οὗτοι*) ε) (έμμεσο) αντικείμενο στο ρήμα *παραδίδομεν*
8. 1-β, 2-ζ, 3-γ, 4-ε, 5-η

17ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3.§55.3-56

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν [ὁ Κριτίας], εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. Ὁ δὲ Θηραμένης ὥσπερ εἰκὸς καὶ θεοῦς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γινόμενα. Ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὀρώσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλήρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. Λέγεται δ' ἔν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμῶξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· «Ἄν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμῶξομαι;» καὶ ἐπεὶ γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κύνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· «Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ». Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιώδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, ... εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο.»

Μονάδες 30

2. Για ποιο λόγο ο αρχαίος ιστοριογράφος αποδίδει τόσο παραστατικά την εικόνα της βίαιης απομάκρυνσης του Θηραμένη από τον βωμό του Βουλευτηρίου;

Μονάδες 10

3. Σε ποια σημεία του αρχαίου κειμένου φαίνεται ο «παιγνιώδης» χαρακτήρας του Θηραμένη; (μονάδες 6). Ποιες εκδηλώσεις του πολιτισμού των αρχαίων Αθηναίων θα μπορούσαν να μας οδηγήσουν σε συμπεράσματα για το «παιγνιώδες» πνεύμα τους; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

4. Τον πρώτο καιρό ο Κριτίας κι ο Θηραμένης ήταν ομοϊδεάτες και φίλοι. Ο Κριτίας όμως – που ανάμεσα στ' άλλα είχε εξοριστεί κιόλας από τους δημοκρατικούς– είχε διάθεση να σκοτώσει πολὺν κόσμο, ενώ ο Θηραμένης εναντιωνόταν, λέγοντας ὅτι δεν ήταν λογικό να θανατώνουν ἀνθρώπους για μόνο το λόγο ὅτι τους τιμούσε ο λαός, ἔστω κι αν δεν πείραζαν σε τίποτα την καλή τάξη. «Στο κάτω-κάτω», τούλεγε, «κ' ἐγώ κ' ἐσύ ἔχουμε πει και κάνει πολλά για ν' αποχτήσουμε δημοτικότητα». Ο ἄλλος πάλι αποκρινόταν (γιατί

φερόταν ακόμα φιλικά στο Θηραμένη) ότι όποιος θέλει να κυριαρχεί είν' υποχρεωμένος να βγάζει από τη μέση εκείνους που θα μπορούσαν να του σταθούν εμπόδιο: «Κι αν φαντάζεσαι ότι επειδή είμαστε τριάντα κι όχι ένας η εξουσία μας δε χρειάζεται τόση φροντίδα όσο και μια προσωπική τυραννία είσαι ανόητος». **Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.3 §15-16** (Μετάφραση Ρ. Ρούφος)

Αφού διαβάσετε με προσοχή και τα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους οι απόψεις και οι ενέργειες του Κριτία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ακραίος πολιτικός κυνισμός (ή αμοραλισμός);

Μονάδες 10

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο **ομόρριζο** (απλό ή σύνθετο) της λέξης του κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- **εἶλκον**: Η παλίρροια προκαλείται από της σελήνης στα θαλάσσια ύδατα.
- **εἰκός**: Δεν γίνεται να βασιζόμαστε σε Πρέπει να είμαστε σίγουροι.
- **καθορᾶν**: Μια από τις πέντε ανθρώπινες αισθήσεις είναι η
- **πλήρης**: Θα σε στο τέλος του μήνα.
- **ἔπασχε**: Η άσκηση ζητά μετατροπή από την ενεργητική στην σύνταξη.

Μονάδες 10

6. α. Να γράψετε τη δοτική ενικού για τις παρακάτω λέξεις (μονάδες 5):

βωμοῦ:

ἀνθρώπους:

ἄνδρα:

ῥῆμα:

ψυχῆς:

β. **εἶπεν, ἐπεκαλεῖτο, εἶχεν, ἀπήγαγον, ἔπασχε**: Να μεταφέρετε τα ρήματα στο ίδιο πρόσωπο του ενεστώτα, στην ἐγκλιση και τη φωνή που βρίσκονται (μονάδες 5).

Μονάδες 10

7. α. «*Ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὀρώσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλήρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρήσαν.*»: Στο παραπάνω απόσπασμα να χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τις υπογραμμισμένες μετοχές (μονάδες 3) και να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό σας για τη μετοχή ὀρώσα (μονάδες 2).
- β. Να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο μία υποθετική και μία ειδική πρόταση (μονάδες 4). Στην περίπτωση της ειδικής πρότασης να αναγνωρίσετε και τον συντακτικό της ρόλο. (μονάδα 1)

Μονάδες 10

8. Να αντιστοιχίσετε το όνομα του κάθε ιστορικού της Στήλης Α με τις ορθές αναφορές της Στήλης Β.

Α	Β
1. Ο Θουκυδίδης 2. Ο Ξενοφώντας	α. πίστευε στη μεγάλη αξία του Περικλή. β. δέχτηκε επίδραση από τον Αγησίλαο. γ. τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή δεν μπόρεσε να σώσει την Αμφίπολη, μια πόλη με ιδιαίτερη σημασία για την Αθήνα. δ. τιμωρήθηκε με εξορία, επειδή ακολούθησε τον Σπαρτιατικό στρατό στη μάχη της Κορώνειας. ε. συμμετείχε σε εκστρατεία εναντίον του Πέρση βασιλιά.

Μονάδες 10

17ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.3. §55.3-56 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Ύστερα απ' αυτά τα λόγια ο Σάτυρος βάλθηκε να τραβάει τον Θηραμένη από τον βωμό, κι οι βοηθοί τραβούσαν κι εκείνοι. Ο Θηραμένης πάλι, όπως ήταν φυσικό, φώναζε θεούς κι ανθρώπους μάρτυρες των όσων γίνονταν. Οι βουλευτές ωστόσο δεν κουνήθηκαν, βλέποντας ότι αυτοί που στέκονταν στο κιγκλίδωμα ήταν του ίδιου ποιού με τον Σάτυρο και ξέροντας ότι ήταν οπλισμένοι μ' εγχειρίδια· άλλωστε ο χώρος μπροστά στο βουλευτήριο ήταν γεμάτος φρουρούς. Τράβηξαν λοιπόν μαζί τους τον Θηραμένη οι Έντεκα μέσα από την Αγορά, ενώ αυτός διαμαρτυρόταν με πολύ δυνατή φωνή για όσα του έκαναν. Διηγούνται και τούτη την κουβέντα του Θηραμένη: όταν του είπε ο Σάτυρος ότι θα μετανιώσει αν δεν σιωπήσει, ρώτησε: (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Μόλις είπε αυτά (ο Κριτίας), ο Σάτυρος προσπαθούσε να αποσπάσει (τον Θηραμένη) από τον βωμό, το ίδιο έκαναν και οι βοηθοί του. Τότε ο Θηραμένης, **όπως βέβαια ήταν φυσικό**, επικαλούνταν και θεούς και ανθρώπους να δουν καλά αυτά που γίνονταν. Αλλά **οι βουλευτές δεν αντιδρούσαν**, γιατί έβλεπαν ότι και αυτοί που ήταν κοντά στα κιγκλιδώματα (ήταν) όμοιοι με τον Σάτυρο και ότι ο χώρος μπροστά στο βουλευτήριο (ήταν) γεμάτος από τους φρουρούς και γιατί γνώριζαν ότι αυτοί παρευρίσκονταν οπλισμένοι με εγχειρίδια. Και αυτοί (= οι έντεκα) έσυραν τον άντρα περνώντας (τον) μέσα από την αγορά, ενώ αυτός φώναζε με πολύ μεγάλη φωνή τι πάθαινε. Λένε και αυτήν τη **φράση** αυτού. Μόλις του είπε ο Σάτυρος ότι **θα κλάψει**, αν δε σωπάσει, **του απάντησε ρωτώντας**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Ο Ξενοφώντας αποδίδει την εικόνα της βίαιης απομάκρυνσης του Θηραμένη από τον βωμό του Βουλευτηρίου παραστατικά. Ο Θηραμένης έχει πιαστεί από τον βωμό ενώ ο Σάτυρος και οι υπηρέτες των Τριάκοντα τον τραβάνε και τον σέρνουν για να τον απομακρύνουν από εκεί (*εἴλκε... εἴλκον...*). Η παραστατική περιγραφή της βίαιης απόσπασης του Θηραμένη υποδηλώνει την προφανή ασέβεια εκ μέρους των Τριάκοντα και όσων τους υπηρετούν. Πασίγνωστος είναι από την αρχαία ιστορία και τη λογοτεχνία (κυρίως από την τραγωδία) ο σεβασμός προς τους «ικέτες» που έχουν καταφύγει σε κάποιο βωμό ή ιερό. Η παραβίαση του ασύλου θεωρείται μεγάλη ασέβεια, επειδή

πιστεύεται ότι μολύνει ολόκληρη την κοινότητα. Χαρακτηριστική στην ιστορία της Αθήνας είναι η εκτέλεση των οπαδών του Κύλωνα (*Κυλώνειον ἄγος*) μπροστά στο ιερό των Ευμενίδων και η σειρά από θεομηνίες που έπληξαν την πόλη και αποδόθηκαν σε αυτή την ανόσια πράξη. Η τήρηση των θεσμών της ευσέβειας θεωρούνταν πολιτικό καθήκον για κάθε Αθηναίο. Οι στενές σχέσεις πολιτικής και θρησκείας φαίνονται μάλιστα, αν ρίξει κανείς μια ματιά στα οικοδομήματα της Αγοράς των Αθηνών. Τα δημόσια κτήρια είναι διάσπαρτα στον χώρο της αγοράς, ανάμεσα στα ιερά και τους βωμούς των θεών. Φυσικά ο σεβασμός του ασύλου στους ικέτες δεν είναι μόνον αθηναϊκό, αλλά και πανελλήνιο έθιμο. Το έχουμε δει να τηρείται στην περίπτωση των κερκυραίων ολιγαρχικών που, για να γλιτώσουν από την εκδικητική μανία των αντιπάλων τους, αναζήτησαν καταφύγιο στα ιερά των Διόσκουρων και της Ήρας.

3. Ο «παιγνιώδης» χαρακτήρας του Θηραμένη, η φυσική δηλαδή προδιάθεση που είχε ως καλλιεργημένος άνθρωπος να αστειεύεται ακόμη και λίγο πριν από την εκτέλεσή του, φαίνεται καταρχάς από την απάντηση που δίνει στον Σάτυρο, όταν τον απειλεί ότι θα τον χτυπήσει, αν δεν σταματήσει να φωνάζει και να διαμαρτύρεται: «αν δεν σωπάσεις, θα κλάψεις» του λέει ο Σάτυρος και ο Θηραμένης, που σε λίγο η ζωή του ούτως ή άλλως θα τελειώσει, του απαντά: «και αν σωπάσω, δεν θα κλάψω;». Την ίδια διάθεση για αστεία δείχνει και η τελευταία φράση του Θηραμένη «στην υγεία του όμορφου Κριτία» καθώς χύνει την τελευταία σταγόνα που είχε απομείνει στο ποτήρι από το δηλητήριο (μονάδες 6). Σχετικά τώρα με τον «παιγνιώδη» χαρακτήρα των Αθηναίων, την αγάπη τους δηλαδή για το χιούμορ και τα ευφυολογήματα, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει παραδείγματα από το θέατρο και κυρίως το σατυρικό δράμα και την κωμωδία, όπου κυριαρχούσαν στοιχεία όπως η ειρωνεία, ο σαρκασμός, η τάση για κριτική και διακωμώδηση σε πρόσωπα και γεγονότα της πολιτικής και πνευματικής ζωής. Ζωντανό, επίσης, είναι το «παιγνιώδες» πνεύμα και στους πλατωνικούς διαλόγους (μονάδες 4).
4. Στο παράλληλο κείμενο καταγράφεται η αντίθεση που υπάρχει μεταξύ των Τριάκοντα. Ο Κριτίας είχε διάθεση «να σκοτώσει πολύν κόσμο», ενώ ο Θηραμένης εναντιωνόταν με το επιχειρήμα ότι δεν ήταν λογικό να εξοντώνουν ανθρώπους μόνο και μόνο επειδή «τους τιμούσε ο λαός» και χωρίς να τους έχουν δώσει κάποια αφορμή ή να έχουν πράξει κάτι εχθρικό ενάντια στους Τριάκοντα. Τελικά η λεκτική αντιπαράθεση οδήγησε στην ανοιχτή σύγκρουση και στην παρωδία δίκης του Θηραμένη που εκτελέστηκε ουσιαστικά με απόφαση του Κριτία. Ο Κριτίας με ειλικρίνεια φανερώνει στον Θηραμένη την αρχή με την

οποία πολιτεύεται και η οποία συνοψίζεται στα εξής λόγια: «όποιος θέλει να παραμείνει στην εξουσία, πρέπει να εξοντώνει όλους όσοι θα μπορούσαν να του σταθούν εμπόδιο». Εμπόδιο του στεκόταν και ο Θηραμένης, ο οποίος ως εκείνο το χρονικό σημείο που γίνεται η συζήτηση ήταν φίλος και συνοδοιπόρος του στην πολιτική. Οι απόψεις αυτές του Κριτία και πιο πολύ οι πράξεις που τις συνοδεύουν δείχνουν ότι είναι ένα άτομο αυταρχικό και σκληρό προς τους άλλους με έντονα εκδικητική συμπεριφορά. Επιπλέον, το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να παραμείνει στην εξουσία με κάθε τρόπο και μέσο, θυσιάζοντας ακόμη και τους φίλους του. Εκτός από την απάθεια και την αδιαφορία για τον συνάνθρωπο, η στάση του Κριτία χαρακτηρίζεται από έντονη επιρροή από τη σοφιστική ηθική και από βαθιά δυσπιστία για τους πάντες και τα πάντα η οποία συνδυάζεται και με την περιφρόνηση όλων των κανόνων της κοινωνικής συμβίωσης και της ηθικής τους οποίους δεν διστάζει ούτε στιγμή να παραβιάσει. Όλα τα παραπάνω στοιχεία συνιστούν τη συμπεριφορά που περιγράφεται συχνά ως πολιτικός κυνισμός ή αμοραλισμός.

5. έλξη, εικασίες, όραση, πληρώσουν, παθητική
6. α. βωμῶ, άνθρωπω, άνδρί, ρήματι, ψυχῆ
β. λέγει, ἐπικαλεῖται, ἔχει, ἀπάγουσι(ν), πάσχει
7. α. *ὀρώσα*: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή, *οὐκ ἀγνοοῦντες*: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή, *ἔχοντες*: (επιρρηματική) τροπική μετοχή (μονάδες 3). Η μετοχή *ὀρώσα* είναι αιτιολογική, επειδή δηλώνει την αιτία για την οποία η Βουλή έμνε αδρανής (μονάδες 2).
β. *ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν*: ειδική πρόταση (παρομοίως: *ὅτι οἰμῶξοιτο / ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα*), *εἰ μὴ σιωπήσειεν*: υποθετική πρόταση (παρομοίως: *ἂν δὲ σιωπῶ*) (μονάδες 4).

Ο/Η μαθητής/τρια αρκεί να γράψει μία από τις παρακάτω περιπτώσεις (μονάδα 1):

- Η ειδική πρόταση *ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν* χρησιμεύει ως αντικείμενο της μετοχής *οὐκ ἀγνοοῦντες*.
 - Η ειδική πρόταση *ὅτι οἰμῶξοιτο* χρησιμεύει ως αντικείμενο του ρήματος *εἶπεν*.
 - Η ειδική πρόταση *ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα* χρησιμεύει ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία *τοῦτο*.
8. 1-α, γ, 2-β, δ, ε

18ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4. §18-19

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ταῦτα δ' εἰπὼν [ὁ Θρασύβουλος] καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν [ἂν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη· «ἐπειδὴν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μέν», ἔφη, «ἡμεῖς, νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ». Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθραπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ. Ἀπέθανον δ' ἑνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ταῦτα δ' εἰπὼν ... μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ».

Μονάδες 30

2. Το ὄφος με το οποίο απευθύνεται ο μάντης στους δημοκρατικούς χαρακτηρίζεται ως αινιγματικό και προφητικό. Ποιες εκφραστικές επιλογές του Ξενοφώντα επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό;

Μονάδες 10

3. Μετά τη μάχη οι δημοκρατικοί «...τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν». Πώς θα χαρακτηρίζατε τους δημοκρατικούς από τη συγκεκριμένη ενέργεια;

Μονάδες 10

4. «Κάποτε μας ἐπιαναν την ὥρα που τρώγαμε, την ὥρα που κοιμόμασταν, την ὥρα που ἤμασταν στην Αγορά· ἄλλοι εξοριστήκαμε ὄχι μόνο ἀναίτια, ἀλλὰ δίχως να βρισκόμαστε καν στην πόλη. Γι' αὐτό κ' οἱ θεοὶ παίρνουν τώρα φανερά το μέρος μας: μέσα στην καλοκαιρία προκαλοῦνε θύελλα την ὥρα που μας συμφέρει· ὅταν κάνουμε ἐπιχείρηση, λίγοι εμεῖς ἐναντίον πολλῶν ἐχθρῶν, θριαμβεύουμε χάρη στην εὐνοιά τους· καὶ να τώρα που μας ἔφεραν σε τοποθεσία ὅπου οἱ ἐχθροὶ ἔχουν ν' ἀνέβουν ἀνήφορο κ' ἔτσι δεν

μπορούν ούτε δόρατα, ούτε ακόντια να ρίξουν πάνω από τα κεφάλια των μπροστινών τους, ενώ εμείς από ψηλά θα τους φτάνουμε και με δόρατα και μ' ακόντια και με πέτρες και θα χτυπήσουμε πολλούς». **Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.4.§14-15** [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Ο Ξενοφώντας πίστευε ότι οι θεοί παρεμβαίνουν στα έργα των ανθρώπων. Σε ποια σημεία των δύο κειμένων που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), επιβεβαιώνεται η παραπάνω αντίληψη του Ξενοφώντα;

Μονάδες 10

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **αναγγελία, τραυματίας, ψευδής, πτώση, θνησιμότητα.**

Μονάδες 10

6. α. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις στον άλλο αριθμό, στην ίδια πτώση και στο ίδιο γένος: **μάντις, τις, νίκη, πολεμίοις, πολιτών.** (μονάδες 5)
- β. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο του ενεστώτα (στην έγκλιση και τη φωνή που βρίσκονται): **παρήγγελλεν, πέσοι, γένηται, ανέλαβον, ένικων.** (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. «(...) **ό μάντις παρήγγελλεν αύτοίς μή πρότερον έπιτίθεσθαι**»: Να προσδιορίσετε τη βασική συντακτική λειτουργία όλων των όρων της παραπάνω πρότασης. (μονάδες 5)
- β. «**Καί ούκ έψεύσατο, άλλ' έπει ανέλαβον τὰ όπλα, αύτός μέν ώσπερ ύπό μοίρας τινός άγόμενος έκπηδήσας πρώτος έμπεσών τοίς πολεμίοις άποθνήσκει, και τέθαιπται έν τή διαβάσει του Κηφισού· οί δ' άλλοι ένικων και κατεδίωξαν μέχρι του όμαλοϋ.**»: Στην παραπάνω περίοδο να εντοπίσετε πέντε (5) επιρρηματικούς προσδιορισμούς και να προσδιορίσετε την επιρρηματική σχέση που δηλώνουν. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Δύο φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Ο Ξενοφώντας ακολούθησε τον Αγησίλαο	α. μετά το έτος 355 π. Χ.

2. Ο Ξενοφώντας πεθαίνει	β. στη μάχη της Μαντίνειας (362 π. Χ.) εναντίον
3. Το έργο του Ξενοφόντα δεν διαθέτει	των Θηβαίων. γ. στην οργή των θεών.
4. Ο Ξενοφώντας αποδίδει την ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους	δ. στη μάχη της Κορώνειας (394 π. Χ.) εναντίον του ευρύτερου αντισπαρτιατικού συνασπισμού.
5. Η συγγραφή των <i>Ἑλληνικῶν</i> διακρίνεται από	ε. τη διεισδυτικότητα του έργου του Θουκυδίδη. ζ. την περίτεχνη διατύπωση. η. το απλοποιημένο αττικό ιδίωμα.

Μονάδες 10

18ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4. §18-19 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Αφού τέλειωσε, γύρισε προς το μέρος των εχθρών και περίμενε, επειδή ο μάντης συμβούλευε να μην επιτεθούν προτού σκοτωθεί ή πληγωθεί κάποιος δικός τους. «Έπειτα», είπε ο μάντης, «θα τραβήξουμε εμείς μπροστά και σεις, που θα 'ρθετε ξοπίσω μας, θα νικήσετε — εγώ όμως νομίζω πως θα σκοτωθώ». Και δεν βγήκε ψεύτης: όταν άδραξαν τ' άρματα, εκείνος μ' ένα πήδημα βρέθηκε πρώτος ανάμεσα στους εχθρούς — λες και τον οδηγούσε κάποιο ριζικό— και σκοτώθηκε. (Είναι θαμμένος στο πέρασμα του Κηφισού.) Οι άλλοι ωστόσο νίκησαν και καταδίωξαν τον εχθρό ως το ίσιωμα. (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Αφού, λοιπόν, είπε αυτά και στράφηκε προς τους εχθρούς, παρέμενε ήρεμος **γιατί και ο μάντης συμβούλευε** αυτούς να μην επιτίθενται νωρίτερα, προτού **κάποιος από τους δικούς τους** ή σκοτωθεί ή **τραυματιστεί**: «όταν όμως αυτό γίνει, **θα προχωρήσουμε** εμείς **πρώτοι**, είπε, και η νίκη θα συμβεί σε σας που ακολουθείτε, σ' εμένα όμως ο θάνατος, όπως εγώ τουλάχιστον νομίζω». Και δεν **διαψεύστηκε**, αλλά μόλις πήραν στα χέρια τους τα όπλα, αυτός σαν να τον οδηγούσε κάποια μοίρα, αφού **πήδησε ορμητικά προς τα εμπρός** κι **έπεσε πάνω** στους εχθρούς, σκοτώνεται, κι έχει θαφτεί στο πέρασμα του Κηφισού· οι άλλοι, όμως, νίκησαν και καταδίωξαν τους εχθρούς **ως το ίσιωμα**. (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

2. Στο παραπάνω απόσπασμα ο Ξενοφώντας διαφοροποιεί τα εκφραστικά του μέσα, για να αποδώσει τόσο τις συμβουλές του μάντη προς τους δημοκρατικούς όσο και τη μαντική πρόβλεψη για την έκβαση της μάχης. Συγκεκριμένα, ο ιστορικός συνδυάζει πλάγιο και ευθύ λόγο για να αποδώσει την προφητεία του μάντη. Αρχικά, σε πλάγιο λόγο αποδίδονται με το σχήμα της διάζευξης (*ή...ή*) τα λόγια του μάντη, ο οποίος αναφέρεται σε δύο διαφορετικά ενδεχόμενα. Στη συνέχεια στον ευθύ λόγο, (*έπειδάν μέντοι... ως γέ μοι δοκεῖ*) το αινιγματικό ύφος επιβεβαιώνεται από τη χρήση της χρονικοῦποθετικής πρότασης και της αόριστης προϋπόθεσης που τίθεται. Ωστόσο, οι δύο κύριες προτάσεις που ακολουθούν, εκφέρονται με οριστική μέλλοντα παρουσιάζοντας έτσι την προφητεία του μάντη ως πραγματικό γεγονός. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν διευκρινίζει ποιον ή

ποιους εννοεί με την αντωνυμία *ἡμεῖς*. Ἐτσι, οι παραπάνω εκφραστικές επιλογές του Ξενοφώντα αναδεικνύουν με αμεσότητα τον προφητικό και υπαινικτικό λόγο του ανώνυμου μάντη.

3. Μετά τη μάχη οι δημοκρατικοί πήραν μόνο τα όπλα των νεκρών ολιγαρχικών, αλλά δεν αφαίρεσαν τους χιτώνες τους, επειδή δεν θέλησαν να ατιμάσουν τους αντίπαλους συμπολίτες τους. Σεβόμενοι τους άγραφους νόμους σχετικά με την τύχη των νεκρών πολεμιστών, αποδεικνύουν τη θεοσέβειά τους. Αν και νικητές, δεν παρασύρονται από τη μέθη της νίκης, δεν επιδεικνύουν αλαζονική συμπεριφορά, αλλά διακρίνονται για τον σεβασμό προς τους νεκρούς και την ηθική τους ακεραιότητα. Παρά τις έντονες πολιτικές αντιπαραθέσεις που οδήγησαν σε εμφύλιες συγκρούσεις, εκείνοι με διαλλακτικότητα χιτίζουν τις προϋποθέσεις για την επικείμενη «συμφιλίωση». Με την πράξη τους αυτή αποδεικνύουν το βαθύ δημοκρατικό ήθος τους σε κάθε έκφανση της ανθρώπινης δράσης τους και τιμούν τον τίτλο του δημοκρατικού πολίτη, προτάσσοντας την αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
4. Η πίστη του Ξενοφώντα στην παρέμβαση των θεών στα ανθρώπινα έργα διαφαίνεται και στα δύο αποσπάσματα. Συγκεκριμένα, στον λόγο του Θρασύβουλου οι θεοί παρουσιάζονται να είναι ευνοϊκοί στους δημοκρατικούς τόσο στο παρελθόν όσο και στην επικείμενη μάχη στον Πειραιά. Ως αποδείξεις αυτής της εύνοιας ο Θρασύβουλος επικαλείται τη μεταβολή των καιρικών συνθηκών (από καλοκαιρία σε κακοκαιρία) και τη θεϊκή συνδρομή στους ολιγάριθμους δημοκρατικούς απέναντι σε πολυάριθμους ολιγαρχικούς. Ακόμη και το γεωγραφικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους αντιπάλους αποδίδεται από τον Θρασύβουλο σε θεϊκή μεσολάβηση. (μονάδες 6)
 Στη συνέχεια, οι συμβουλές του μάντη πριν από τη μάχη παρουσιάζονται ως αναγκαίες και σεβαστές, αφού ο Θρασύβουλος τις αναμένει ως προφητεία που θα επιβεβαιωθεί. Η συμμόρφωση του Θρασύβουλου στην προφητεία του μάντη επικυρώνει την πίστη ότι οι θεοί είναι με το μέρος των δημοκρατικών. Επιπλέον, η αυτοθυσία του μάντη αποδίδεται από τον Ξενοφώντα σε θεϊκή βούληση με την έννοια του αναπόφευκτου και του μοιραίου (*ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος*). Συνοψίζοντας, η πεποίθηση ότι οι θεοί παρεμβαίνουν στα ανθρώπινα επιβεβαιώνεται τόσο στους λόγους όσο και στις πράξεις των δημοκρατικών. (μονάδες 4)
5. παρήγγελλεν, τρωθείη, ἐψεύσατο, ἔμπεσών, θάνατος/ἀποθνήσκει /ἀπέθανον
6. α. μάντις, τινές, νῖκαι, πολεμίω, πολίτου

β. παραγγέλλει, πίπτει, γίγνηται, ἀναλαμβάνουσι(ν), νικῶσι(ν)

7. α. *παρήγγελλεν*: ρήμα της πρότασης, *ὁ μάντις*: υποκείμενο στο (ρήμα) *παρήγγελλεν*, *αὐτοῖς*: (έμμεσο) αντικείμενο στο (ρήμα) *παρήγγελλεν*, *ἐπιτίθεσθαι*: τελικό απαρέμφατο, (άμεσο) αντικείμενο στο (ρήμα) *παρήγγελλεν*, *πρότερον*: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο (απαρέμφατο) *ἐπιτίθεσθαι*

β. **Ο/Η μαθητής/-τρια μπορεί να γράψει πέντε από τα εξής:** *ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα*: δευτερεύουσα (επιρρηματική) χρονική πρόταση, (*ὥσπερ*) *ἀγόμενος*: (επιρρηματική) αιτιολογική μετοχή, *ἐκπηδήσας*: (επιρρηματική) χρονική μετοχή, *πρῶτος*: (επιρρηματικό) κατηγορούμενο της τάξης/σειράς, *ἐμπεσών*: (επιρρηματική) χρονική μετοχή, *ἐν τῇ διαβάσει*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει (στάση σε) τόπο, *μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει τόπο (τοπικό ὄριο).

8. 1-δ, 2-α, 3-ε, 4-γ, 5-η

19ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4. §19-20

ΚΕΙΜΕΝΟ

Καί οὐκ ἐψεύσατο [ὁ μάντις], ἀλλ’ ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαιπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ’ ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ. Ἀπέθανον δ’ ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ’ ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο. Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ’ εὐφρονος ὢν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· «Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; Ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ’ ὑμῶν κενιδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Κλεόκριτος δὲ ... σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας».

Μονάδες 30

2. Ο Κλεόκριτος μετά τη νίκη των δημοκρατικών εκφωνεῖ ἕναν σύντομο λόγο. Σε ποιους απευθύνεται (μονάδες 2), ποιος εἶναι ο στόχος του (μονάδες 4) καὶ πῶς τον επιτυγχάνει (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3. Ο Κλεόκριτος στον λόγο του ανακαλεῖ τους δεσμούς μεταξύ των Αθηναίων πολιτῶν που συνιστοῦν μια πραγματική «κοινωνία πολιτῶν». Αφοῦ καταγράψετε τους δεσμούς αυτούς (μονάδες 5), να αναφέρετε τις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες αποδίδονται (μονάδες 5);

Μονάδες 10

4. «Θυμηθῆτε, πολῖτες —κι ὅσοι δεν το ξέρετε, μάθετέ το— ὅτι στο δεξιό ἐκείνων που πλησιάζουν βρίσκονται αυτοὶ που ἐδῶ καὶ τέσσερεις μέρες νικήσατε καὶ πήρατε στο κυνήγι. Στο ἄκρο αριστερό τους πάλι εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ Τριάντα —αυτοὶ που δίχως σε τίποτα

νάχουμε φταίξει μας εξόριζαν από την πόλη, μας έδιωχναν από τα σπίτια μας κ' έκαναν προγραφές των αγαπημένων μας. Να όμως που τώρα τους έλαχε κάτι που αυτοί ποτέ δεν περίμεναν, ενώ εμείς πάντα το ευχόμασταν— τους αντικρύζουμε με τα όπλα στα χέρια! Κάποτε μας έπιαναν την ώρα που τρώγαμε, την ώρα που κοιμόμασταν, την ώρα που ήμασταν στην Αγορά· άλλοι εξοριστήκαμε όχι μόνο αναίτια, αλλά δίχως να βρισκόμαστε καν στην πόλη». **Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4.§13-14** [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Αξιοποιώντας αναφορές και από τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να αξιολογήσετε τη στάση των δημοκρατικών και των ολιγαρχικών απέναντι στους πολιτικούς τους αντιπάλους και στην έννοια της πατρίδας.

Μονάδες 10

5. Να γράψετε μία **σύνθετη λέξη** της Νέας Ελληνικής, με **πρώτο συνθετικό** καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **πρώτος, νεκρούς, αλλήλοις, πολλοί, κοινής**.

Μονάδες 10

6. α. «**”Ανδρες πολῖται τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε;”**»: Να γράψετε το παραπάνω χωρίο μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους στον ενικό αριθμό. (μονάδες 5)

β. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο του ενεστώτα (στην έγκλιση και τη φωνή που βρίσκονται): **ένίκων, έλαβον, έποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν, γεγενήμεθα**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

7. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου (μονάδες 5):

τῶν μὲν τριάκοντα:	είναι	στ.....
ὑποσπόνδους:	είναι	στ
εὐφωνος:	είναι	στ
ἀποκτεῖναι:	είναι	στ
ὑμῖν:	είναι	στ

β. «Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαιπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ·»: Στην παραπάνω περίοδο να εντοπίσετε πέντε επιρρηματικούς προσδιορισμούς και να αναφέρετε τι δηλώνουν. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η στρατιωτική δράση του Ξενοφώντα σχετίζεται με	α. τις ηγετικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε για την επιστροφή των μισθοφόρων από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα.
	β. την προσπάθειά του να σώσει την Αμφίπολη από την επίθεση των Σπαρτιατών.
2. Ο Ξενοφώντας πέθανε	α. στον Σκιλλούντα, κοντά στην Ολυμπία, όπου ζούσε μετά την εξορία του από την Αθήνα.
	β. στην Αθήνα μετά το 355 π.Χ., όπου επέστρεψε μετά την προσέγγιση Αθηναίων και Σπαρτιατών.
3. Ο Ξενοφώντας εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο	α. από την έναρξη του πολέμου έως το 411 π.Χ.
	β. από το 411 π.Χ. έως το τέλος του.
4. Στα Έλληνικά η γραφή του Ξενοφώντα χαρακτηρίζεται από	α. μακροπερίοδο λόγο και πολλούς προσδιορισμούς της αιτίας.
	β. απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα.
5. Ο Ξενοφώντας παρουσιάζει	α. με θαυμασμό τις ενέργειες των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.
	β. με εντιμότητα τις αγριότητες του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα.

Μονάδες 10

19ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος *Ἑλληνικά*, 2.4. §19-20 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

A. Τότε ο Κλεόκριτος, ο κήρυκας των Μυστηρίων που είχε πολύ καλή φωνή, έκανε τους άλλους να σωπάσουν κι είπε: «Πολίτες, γιατί μας εξορίζετε; Γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε; Εμείς ποτέ δεν σας πειράξαμε σε τίποτα. Ίσα ίσα, μαζί σας έχουμε πάρει μέρος στα ιερότερα μυστήρια, σε θυσίες, στις λαμπρότερες τελετές· μαζί έχουμε χορέψει και σπουδάσει και πολεμήσει· μαζί έχουμε κινδυνέψει πολλές φορές, και στη στεριά και στη θάλασσα, για τη σωτηρία και την ελευθερία όλων μας». (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Ο Κλεόκριτος τότε, ο κήρυκας των **μυημένων στα Ελευσίνια μυστήρια**, που είχε δυνατή φωνή, αφού **επέβαλε σιωπή**, είπε: «Άνδρες πολίτες, γιατί μας διώχνετε; γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε; Εμείς ποτέ ως τώρα δεν σας κάναμε κακό, αλλά κι έχουμε πάρει μέρος μαζί σας στις πιο **σεβαστές** (ιερές) **τελετές** και θυσίες και στις πιο ωραίες γιορτές και έχουμε υπάρξει συγχορευτές και συσπουδαστές και συστρατιώτες και πολλούς κινδύνους έχουμε περάσει μαζί σας και στη στεριά και στη θάλασσα για την κοινή και των δυο μας σωτηρία κι ελευθερία». (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

** με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου*

- 2.** Μετά τη νίκη των δημοκρατικών, ο Κλεόκριτος με την ιδιότητα του κήρυκα των μυημένων στα Ελευσίνια μυστήρια εκφωνεί μια ομιλία με την οποία απευθύνεται στους ηττημένους ολιγαρχικούς. Το θρησκευτικό κύρος που φέρει ο ρόλος αυτός του Κλεόκριτου του δίνει τη δυνατότητα να εξασφαλίσει τον απαιτούμενο σεβασμό από την πλευρά των ολιγαρχικών και να δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες, ώστε να εισακουστεί και να αποτρέψει τους οπαδούς των ολιγαρχικών από τη συνέχιση των εχθροπραξιών. Κατά την έναρξη του λόγου του προσφωνεί τους αντίπαλους των δημοκρατικών συμπολίτες (*Ἄνδρες πολῖται*), για να τονίσει ότι μοιράζονται τον ίδιο τόπο-πόλη κατοικίας και συμβίωσης με τους δημοκρατικούς, την Αθήνα, ως ένα κοινό σημείο αναφοράς που ενώνει τις δύο παρατάξεις παρά τη διαφορετική πολιτική και ιδεολογική τους ταυτότητα. Απευθυνόμενος, λοιπόν, στους ολιγαρχικούς με δύο ρητορικά ερωτήματα εκφράζει την απορία του για τις αιτίες των δεινών που υπέστησαν οι δημοκρατικοί από εκείνους (*τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε;*). Τους αποδίδει την κατηγορία και την ευθύνη

του εμφύλιου σπαραγμού, για να τους ωθήσει να αναλογιστούν τις μέχρι τώρα ενέργειές τους, ώστε να αναθεωρήσουν τη στάση τους. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η ανάκληση όλων εκείνων των δεσμών που ένωναν τους πολίτες σε όλες τις εκφάνσεις της δημοκρατικής Αθηναϊκής ζωής, υπενθυμίζοντας τα κοινά βιώματα και τις κοινές εμπειρίες τους στην παρελθούσα ειρηνική τους συμβίωση. Σκοπός του Κλεόκριτου είναι μέσα από αυτή τη συγκριτική αναφορά του ειρηνικού παρελθόντος και του αιματηρού παρόντος να ενεργοποιήσει το συναίσθημά τους και να τους συγκινήσει με την ελπίδα να τους αποτρέψει από μελλοντικές εχθρικές ενέργειες και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επικείμενη συμφιλίωση.

3. Ο κήρυκας των μυημένων στα Ελευσίνα Μυστήρια απευθυνόμενος στους ηττημένους ολιγαρχικούς τους υπενθυμίζει πως οι δημοκρατικοί δεν έχουν διαπράξει καμιά αδικία σε βάρος των ολιγαρχικών, αντίθετα είχαν δημιουργήσει όλες τις συνθήκες μιας ελεύθερης, πολιτισμένης και δημοκρατικής κοινωνίας. Προς απόδειξη αυτού του ισχυρισμού ο Κλεόκριτος ανακαλεί όλους τους δεσμούς που ένωναν τους πολίτες της Αθήνας μεταξύ τους συμμετέχοντας από κοινού και ανεξάρτητα από τις πολιτικές τους πεποιθήσεις σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής της πόλης τους. Συγκεκριμένα, η αναφορά στη συμμετοχή των πολιτών σε κοινές θρησκευτικές εκδηλώσεις και τελετές (*ιερών τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων*) δηλώνει την καλλιέργεια του θρησκευτικού βιώματος και την εμπειρία της συμμετοχής τους σε κοινά συναισθήματα με σκοπό την ψυχοσωματική ενότητα και ολότητα. Εκτός από τις θρησκευτικές τελετές οι Αθηναίοι συμμετείχαν και σε άλλες εκδηλώσεις και δράσεις είτε κοινωνικού περιεχομένου (*συγχορευταί*) είτε της σχολικής ζωής (*συμφοιτηταί*) είτε της στρατιωτικής (*συστρατιῶται*) και πολεμικής ζωής για την προστασία της πατρίδας (*πολλὰ μεθ' ὑμῶν κекινδυνεύκαμεν*). Η από κοινού συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις της δημοκρατικής Αθήνας σφυρηλάτησε κοινούς δεσμούς μεταξύ των πολιτών με αποτέλεσμα την ενότητα και την ομοψυχία μιας πραγματικής κοινωνίας πολιτών, η οποία αναδεικνύεται από την επιλογή συγκεκριμένων γλωσσικών επιλογών. Το α΄ πληθυντικό πρόσωπο (*μετεσχέκαμεν, γεγενήμεθα, κекινδυνεύκαμεν*), η χρήση της προσωπικής αντωνυμίας α΄ προσώπου (*Ἡμεῖς, ἡμᾶς, ἡμῶν*), οι σύνθετες λέξεις με την πρόθεση σύν (*συγχορευταί καὶ συμφοιτηταί καὶ συστρατιῶται*), οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί που δηλώνουν κοινωνία, συμμετοχή (*μεθ' ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς κοινῆς*) καθώς και το πολυσύνδετο σχήμα (*καὶ*

συγχορευταί καί συμφοιτηταί... καί συστρατιῶται) επισημαίνουν αυτή την κοινωνία και τη συμμετοχή στην έννοια της κοινότητας.

4. Στα δύο κείμενα (μεταφρασμένο και πρωτότυπο) εντοπίζονται σημεία από τα οποία διαφαίνεται η στάση των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων (δημοκρατικών-ολιγαρχικών) της Αθήνας απέναντι στους πολιτικούς τους αντιπάλους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το μεταφρασμένο κείμενο ο Θρασύβουλος απευθυνόμενος στους δημοκρατικούς στρατιώτες του, για να τους εμψυχώσει λίγο πριν τη μάχη εναντίον των ολιγαρχικών, τους υπενθυμίζει το καθεστώς της βίας και του τρόμου που υπέμειναν κατά τη διοίκηση των Τριάκοντα. Οι αναίτιες εξορίες, οι κατασχέσεις περιουσιών, οι προγραφές και οι αιφνίδιες συλλήψεις των δημοκρατικών αποτελούσαν τις βασικές πρακτικές των Τριάκοντα για την εξόντωση των αντιπάλων τους και μάλιστα σε περίοδο ειρήνης. Αντίθετα, στο πρωτότυπο κείμενο ο Κλεόκριτος απευθυνόμενος στους ολιγαρχικούς αναφέρεται στη συναδελφικότητα και την αλληλεγγύη των δημοκρατικών απέναντί τους για την επίτευξη κοινών στόχων που αφορούσαν την ενότητα και το καλό της πατρίδας. Τους επισημαίνει, λοιπόν, ότι οι δημοκρατικοί ποτέ έως τότε δεν τους είχαν προξενήσει κανένα κακό, αλλά επιδίωκαν τη συνεργασία, την ομόνοια και την αδελφосύνη σε όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής, θρησκευτικής και στρατιωτικής ζωής της πόλης με σκοπό την κοινή σωτηρία και ελευθερία. Εξ αυτών συνάγεται το συμπέρασμα ότι το βασικό μέλημα των δημοκρατικών ήταν η προάσπιση των συμφερόντων της πόλης μέσα από κοινές δράσεις κοινωνικής συνοχής, στις οποίες συμμετείχαν όλοι οι πολίτες αδιακρίτως και ανεξάρτητα από την πολιτική τους ταυτότητα, ενώ την παράταξη των ολιγαρχικών την ενδιέφερε η εξυπηρέτηση των προσωπικών τους συμφερόντων χρησιμοποιώντας κατεξοχήν ακραία και αθέμιτα μέσα.
5. πρωτοπόρος, πρωτεργάτης, πρωθυπουργός – νεκρανάσταση, νεκρόπολη, νεκροπομπή – αλληλεγγύη, αλληλουχία, αλληλ(ο)επίδραση – πολυπολιτισμικότητα, πολύπλευρος, πολυφωνία – κοινωφελής, κοινότυπος, κοινοποίηση
6. α. «Άνερ πολίτα, τί έμέ έξελαύνεις; τί άποκτεΐναι βούλει;»
β. νικῶσιν, λαμβάνουσιν, ποιουῶμεν, μετέχομεν, γιγνόμεθα
7. α. τῶν μὲν τριάκοντα: είναι ετερόπτωτος (ονοματικός) προσδιορισμός (γενική διαιρετική) στο *Κριτίας τε καί Ἰππόμαχος, ὑποσπόνδους*: είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο *άπεδίδοσαν, εὔφωνος*: είναι κατηγορούμενο στο *Κλεόκριτος (από το ὦν)*,

ἀποκτεΐναι: είναι τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο *βούλεσθε, ὑμῖν*: είναι αντικείμενο στο *μετεσχέκαμεν*.

β. *ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα*: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου, *ὑπὸ μοίρας*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου, *ἀγόμενος*: αιτιολογική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας)/*ἐκπηδήσας*: χρονική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου)/*ἐμπεσών*: χρονική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου), *πρῶτος*: επιρρηματικό κατηγορούμενο της σειράς-τάξης, *ἐν τῇ διαβάσει*: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός του τόπου.

8. 1-α, 2-β, 3-β, 4-β, 5-β

20ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4. §22-23

ΚΕΙΜΕΝΟ

«Ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὐς πολλὰ κατεδακρύσαμεν». Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθητο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον ὡς οὐ χρεῖη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον **ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν**, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἐλέσθαι. Καὶ εἴλοντο δέκα, ἓνα ἀπὸ φυλῆς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ἐξὸν δ' ἡμῖν ... ἐν τῷ συνεδρίῳ.»

Μονάδες 30

2. «Ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ ... πολλὰ κατεδακρύσαμεν.»: Σε ποια πρόσωπα αναφέρονται οι αντωνυμίες *οὗτοι*, *ὑμεῖς* και *ἡμεῖς* στο συγκεκριμένο απόσπασμα και ποιες σχέσεις έχουν μεταξύ τους σύμφωνα με τα λόγια του κήρυκα Κλεόκριτου;

Μονάδες 10

3. «τῶν δὲ τρισχιλίων... ἀπολλύναι τὴν πόλιν»: Ποιες διαφωνίες προέκυψαν μεταξύ των συνεργατῶν των Τριάκοντα σύμφωνα με την αφήγηση του Ξενοφώντα;

Μονάδες 10

4. Η εκλογή των Τριάντα έγινε αμέσως μετά την κατεδάφιση των Μακρῶν Τειχῶν και των τειχῶν του Πειραιά. Ἐνώ όμως ἐντολή τους ἦταν να συντάξουν ἓνα σύνταγμα που θα ρύθμιζε τον πολιτικό βίον, ὅλο ἀνάβαλλαν τὴ σύνταξη και τὴ δημοσίευσή του· στο μεταξύ συγκροτούσαν τὴ Βουλὴ και τις ἄλλες ἀρχές ὅπως ἠθελαν αὐτοί. Ἐπειτα ἀρχισαν να συλλαμβάνουν τους γνωστούς καταδότες, που τον καιρὸ της δημοκρατίας εἶχαν κάνει τὴ συκοφαντία ἐπάγγελμα και ταλαιπωρούσαν τὴν καλὴ τάξη, και να τους παραπέμπουν για θανατικὴ καταδίκη. Ἡ Βουλὴ τους καταδίκασε μ' ευχαρίστηση, και τὸ πράγμα δε

δυσαρεστούσε καθόλου όσους ένωσαν πως τίποτα κοινό δεν είχαν μ' αυτούς. Αργότερα ωστόσο άρχισαν να καταστρώνουν σχέδια για να επιβάλουν την ανεξέλεγκτη κυριαρχία τους στην πόλη. Ξενοφώντας Έλληνικά, 2.3. §11-13 [Μετάφραση: Ρόδης Ρούφος]

Να συγκρίνετε την αντίδραση των αρχόντων και των Τριάκοντα, μετά τον λόγο του κήρυκα Κλεόκριτου, με τη συμπεριφορά των Τριάκοντα αμέσως μετά την εκλογή τους, όπως παρουσιάζεται στο μεταφρασμένο απόσπασμα.

Μονάδες 10

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με **ομόρριζα** (απλά ή σύνθετα) του ρήματος **έδίδασκον**, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:
- Ο κύριος Γιάννης Αλεξόπουλος είναι ο νέος του 3ου Δημοτικού σχολείου.
 - Αυτά τα τριάντα χρόνια που υπηρετεί στην εκπαίδευση, απέκτησε μεγάλη πείρα.
 - Ανακοινώθηκε η - εξεταστέα ύλη για όλα τα μαθήματα των Πανελληνίων Εξετάσεων.
 - Έμαθε μόνος του να παίζει κιθάρα και έτσι θεωρείται μουσικός.
 - Οι μύθοι του Αισώπου είναι ιστορίες με ηθικά..... .

Μονάδες 10

6. α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου (μονάδες 5):

ήμῖν: στην ίδια πτώση στον ενικό αριθμό

ἔχθιστον: στη δοτική πτώση ενικού στον συγκριτικό βαθμό

πόλεμον: στη δοτική πτώση στον πληθυντικό αριθμό

ἄρχοντες: στη δοτική πτώση στον ίδιο αριθμό

πόλιν: στη δοτική πτώση στον πληθυντικό αριθμό

β. Στον ακόλουθο πίνακα να αναγνωριστούν από γραμματική άποψη (πρόσωπο, αριθμός, έγκλιση, χρόνος, φωνή) οι εξής ρηματικοί τύποι: **παρέχουσιν, ἔλεγεν, ἀπήγαγον, έπεποιήκεσαν, εἶλοντο**. (μονάδες 5)

ρ. τύπος	πρόσωπο	αριθμός	έγκλιση	χρόνος	φωνή	ρήμα
παρέχουσιν						
ἔλεγεν						
ἀπήγαγον						
ἐπεποιήκεσαν						
εἴλοντο						

Μονάδες 10

7. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου (μονάδες 5):

οὗτοι: είναι στ

πόλεμον: είναι στ

οἱ τριάκοντα: είναι στ

ταπεινοί: είναι του

ἡδικηκέναι: είναι στ

- β. Να αναγνωρίσετε το είδος και τη λειτουργία της δευτερεύουσας πρότασης **ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν**. (μονάδες 3) Ποια στοιχεία της πρότασης εκφράζουν την υποκειμενική άποψη/κρίση του ομιλητή; (μονάδες 2)

Μονάδες 10

8. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η εξιστόρηση των γεγονότων του Πελοποννησιακού πολέμου από τον Θουκυδίδη	α. διακόπτεται στο 404 π.Χ. β. διακόπτεται στο 411 π.Χ.
2. Ο Ξενοφώντας	α. συνέγραψε πολλά έργα με μεγάλη ποικιλία θεμάτων. β. συνέγραψε μόνο την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου.

3. Το έργο του Θουκυδίδη	<p>α. διακρίνεται για την απλότητα του ύφους και την ποικιλία των θεμάτων.</p> <p>β. διακρίνεται για το υψηλό λογοτεχνικό ύφος.</p>
4. Ο Ξενοφώντας	<p>α. έζησε τις περιπέτειες της Αθήνας στα ταραγμένα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου.</p> <p>β. έζησε την παιδική και νεανική του ηλικία κατά τα λαμπρότερα χρόνια της αθηναϊκής δύναμης.</p>
5. Ο Θουκυδίδης	<p>α. πίστευε πως οι θεοί δεν αφήνουν ατιμώρητη την ασέβεια και τις ανόσιες πράξεις.</p> <p>β. πίστευε πως η λογική αποτελεί τη μόνη σταθερή αξία, στην οποία μπορεί να στηριχθεί ο άνθρωπος.</p>

Μονάδες 10

20ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ξενοφώντος Έλληνικά, 2.4. §22-23 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

A. Εκεί που μπορούσαμε να ζούμε ειρηνικά σαν συμπολίτες, αυτοί μας έριξαν στον πιο απαίσιο, τον πιο ανυπόφορο, τον πιο ανόσιο απ' όλους τους πολέμους — σ' εμφύλιο σπαραγμό! Κι όμως να το ξέρετε καλά, ότι ανάμεσα σ' αυτούς που τώρα δα σκοτώσαμε είναι μερικοί που τους κλαίμε κι εμείς το ίδιο πικρά όσο και σεις!» Έτσι μίλησε ο Κλεόκριτος· καθώς ακούγονταν κι αυτά πάνω σ' όσα άλλα είχαν συμβεί, οι υπόλοιποι ηγέτες των ολιγαρχικών πήραν τους άνδρες τους και τους οδήγησαν πίσω στην πόλη. Την άλλη μέρα οι Τριάντα συγκεντρώθηκαν στην αίθουσα των συνεδριάσεων, ταπεινωμένοι κι εγκαταλειμμένοι· (μτφ. Ρ. Ρούφου, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2012)

B. Κι ενώ είναι δυνατόν σε εμάς να ζούμε ειρηνικά ως πολίτες, αυτοί μας έριξαν στον πιο αισχρό και βλαβερό και ανόσιο και μισητό και σε θεούς και σε ανθρώπους πόλεμο. Αλλά, όμως, να ξέρετε καλά ότι και από όσους σκοτώσαμε τώρα όχι μόνο εσείς, αλλά κι εμείς **μερικούς** τους θρηνήσαμε με πολλά δάκρυα». Αυτός τέτοια έλεγε· οι υπόλοιποι αρχηγοί (των ολιγαρχικών) και επειδή οι δικοί τους **άκουαν επίσης** αυτά, **αυτούς που ήταν μαζί τους**, τους **οδήγησαν ξανά** στην πόλη. Την επόμενη ημέρα οι Τριάκοντα πολύ ταπεινωμένοι κι απομονωμένοι κάθονταν στην **αίθουσα των συνεδριάσεων**· (μτφ. Επιστημονικής Ομάδας)

* με έντονη γραφή οι προτεινόμενες νεοελληνικές αποδόσεις στα γλωσσικά σχόλια του σχολικού βιβλίου

2. Η δεικτική αντωνυμία *οὗτοι* αναφέρεται στους Τριάκοντα που προκάλεσαν εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των Αθηναίων. Διαίρεσαν τους Αθηναίους σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, τους υποστηρικτές/οπαδούς του τυραννικού καθεστώτος και τους αντιπάλους του καθεστώτος/δημοκρατικούς, που συγκρούστηκαν μεταξύ τους με φοβερό, ανόσιο και αποκρουστικό τρόπο. (μονάδες 4)

Ωστόσο, οι δύο αντιμαχόμενες μερίδες, που εννοούνται με τις προσωπικές αντωνυμίες *ὕμεις* και *ἡμεῖς* έχουν την επίγνωση των κοινών χαρακτηριστικών που τους ενώνουν. Δημοκρατικοί και οπαδοί των Τριάκοντα ανήκουν στην ίδια πόλη και τους ενώνουν πολύ περισσότερα από αυτά που τους χωρίζουν. Έτσι, όλοι τους θρήνησαν για τους νεκρούς των πρόσφατων συγκρούσεων. (μονάδες 6)

3. Οι Τρισχίλιοι (τρεις χιλιάδες) διασπάστηκαν σε δύο ομάδες με διαφορετικές πλέον απόψεις. Αφενός είναι όσοι κατά τη διάρκεια της Τυραννίας άσκησαν βία και επειδή φοβούνταν, ήθελαν να μην υποχωρήσουν. Νιώθουν ότι απειλούνται και προσπαθούν με τη βία να κρατηθούν στην εξουσία. Είναι οι αμετανόητοι που δεν αντιλαμβάνονται ότι πλέον η πολιτική κατάσταση έχει αλλάξει. Αφετέρου υπάρχουν και όσοι πίστευαν ότι οι ίδιοι δεν είχαν αδικήσει κανέναν, και προσπαθούσαν να πείσουν και τους άλλους ότι δεν πρέπει να υπακούν πλέον στους Τριάκοντα και ότι πρέπει να τελειώσει η εμφύλια αντιπαράθεση. Είναι αυτοί που αντιλαμβάνονται πως πλέον τα γεγονότα οδηγούν σε μία νέα πολιτική κατάσταση και θέλουν να διαχωρίσουν τη θέση τους από τους φανατικούς οπαδούς του καθεστώτος των Τριάκοντα.
4. Όσοι ηγέτες των ολιγαρχικών είχαν απομείνει, αφού άκουσαν τα λόγια του Κλεόκριτου αποχώρησαν προς την Αθήνα μαζί με όσους στρατιώτες τους ακολουθούσαν. Φαίνεται ότι ο εμφύλιος τελείωνε με την επικράτηση των δημοκρατικών, κάτι που επηρέαζε καθοριστικά την ψυχολογία και τη συμπεριφορά τους. Την επόμενη μέρα οι Τριάκοντα εμφανίστηκαν πολύ ταπεινωμένοι και απομονωμένοι από όλους. Η εικόνα έρχεται σε αντίθεση με την αλαζονική συμπεριφορά των Τριάκοντα στην αρχή της Τυραννίας, όταν ασκούσαν την εξουσία με την ορμή εκείνων που είχαν τη σπαρτιατική υποστήριξη και θεωρούσαν ότι θα ήταν παντοδύναμοι. Τότε, αναίρεσαν τις υποσχέσεις τους για τη θέσπιση γραπτού συντάγματος, με αποτέλεσμα να επιβάλλουν την κυριαρχία τους κατά τη βούλησή τους. Η πρακτική αυτή τους έδινε την εξουσία να κυβερνούν κατά το προσωπικό συμφέρον τους και να εκδικούνται όσους θεωρούσαν εχθρούς τους. Η ισχύς τους συσπείρωνε και τους βουλευτές, και έτσι εδραιωνόταν η Τυραννία και η ανεξέλεγκτη κυριαρχία τους στην Αθήνα.
5. δάσκαλος, διδακτική, διδακτέα, αυτοδίδακτος, διδάγματα
6. α. έμοί, (τῷ) ἔχθιονι, (τοῖς) πολέμοις, (τοῖς) ἄρχουσι(ν), (ταῖς) πόλεσι(ν).
β.

ρ. τύπος	πρόσωπο	αριθμός	έγκλιση	χρόνος	φωνή	ρήμα
παρέχουσιν	τρίτο	πληθ.	οριστική	ενεστώτας	ενεργ.	παρέχω
ἔλεγεν	τρίτο	ενικός	οριστική	παρατατικός	ενεργ.	λέγω

ἀπήγαγον	τρίτο	πληθ.	οριστική	αόριστος β΄	ενεργ.	ἀπάγω
ἐπεποιήκεσαν	τρίτο	πληθ.	οριστική	υπερσυντέλικος	ενεργ.	ποιῶ
εἴλοντο	τρίτο	πληθ.	οριστική	αόριστος β΄	μέση	αἶρω

7. α.

οὔτοι: είναι υποκείμενο στο (ρήμα) *παρέχουσιν*

πόλεμον: είναι (άμεσο) αντικείμενο στο (ρήμα) *παρέχουσιν*

οἱ τριάκοντα: είναι υποκείμενο στο (ρήμα) *συνεκάθηντο*

ταπεινοί: είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου

ἡδικηκέναι: είναι (ειδικό απαρέμφατο) αντικείμενο στο (ρήμα) *ἐπίστευον*

β. *ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν*: δευτερεύουσα (ονοματική) ειδική πρόταση, αντικείμενο στο ρήμα *ἀνελογίζοντο* και (έμμεσο) αντικείμενο στο ρήμα *ἐδίδασκον*. (μονάδες 3) Ο ειδικός σύνδεσμος *ὡς και η ευκτική του πλαγίου λόγου δέοιντο* εκφράζουν την υποκειμενική άποψη/κρίση του ομιλητή. (μονάδες 2)

8. 1-β, 2-α, 3-β, 4-α, 5-β

